

8 I S

OKO ZEMLJE U 80 DANA.

TISAK I NAKLADA KNJIŽARE L. HARTMANA (STJ. KUGLI), ZAGREB, Ilica 30.
Cijena K. 1.20.

PUT OKO ZEMLJE U OSAMDESET DANA

FRANCUSKI NAPISAO

JULES VERNE

DRUGO IZDANJE.

TISAK I NAKLADA KNJIZARE L. HARTMANA (ST. KUGLJ),
ZAGREB, ILICA 3).

PRIPOMENAK

Pripovijest, što je našoj omladini donosimo, ide među ponajbolje proizvode francuskoga pisca Jules-Verne-a. Taj se pisac rodio u Nantesu dne 8. veljače 1838. Svršivši licejske nauke, uze učiti pravoslavlje, ali potaknut skoro nato svojim pjesničkim prvijencima, podade se sasvim spisateljstvu.

Svojim prirodoslovnim romanima pođe Jules Verne posebnim pravcem, te ubrzo postade slavan. Njegovi fantastički osebujni proizvodi svi su fizikalno obrazloženi; on je znao ozbiljnu nauku sa svojim pjesničkim shvatanjem isprepredati, i tako je umio znanstvene poučke i nevjehi zorno prikazati i shvatljivim učiniti.

U pripovijeci "Put oko zemlje" osniva se cijelo pričanje na matematičkom proračunavanju.

Veći dio njegovih spisa preveden je u mnoge jezike; tako i mi donosimo našoj omladini ovu pripovijest želeći od srca, da bi joj bila lagodna zabava i korisna nauka.

Jules Verne umr'o je godine 1905.

POGLAVLJE PRVO

Bilo je dne 2. listopada 1872., kadno se je Fileas Fog, poznata ličnost otmjenoga društva londonskoga, desio u ukusno uređenoj maloj dvorani svoga stana, u ulici Saville-Rov Burdingtons Gardena br. 7. Ukočen kao vojnik na smotri sjedaše uzdignute glave u svom naslonjaču, motreći svoju uru-njihalicu, koja je uz dnevne satove označivala dane i mjesece; viđaše se na njemu, da nekoga čeka. Po svojoj navici bješe mu točno u dvanaest doći u klub, kojemu je bio vrlo cijenjenim članom. Još ne dostajашe pet časaka; između 11 i 12 sata imao mu se predstaviti njegov novi sluga; toga dakle čekaše.

Sada pokuca netko na vratima; otpušteni sluga stupi u dvoranu i prijavi novoga. Nato prvi izađe, a u dvoranu stupi drugi momak od kakovih trideset godina pozdravljajući udvorno.

— Zovete se John, pa ste Francuz? upita gospodin Fog.

— Jean, ako smijem moliti, milostivi gospodaru; Jean Paspartu mi je ime, odvrati upitani; taj mi nadimak nadjenuše, jer sam znao svladati sve neprilike u životu. Nadam se, da ćete i vi sa mnom zadovoljni biti.

— Ime Paspartu mi se sviđa. Vi ćete taj nadimak pridržati; meni Vas preporučite; jesu li Vam moji uvjeti poznati?

— Jesu, moj gospodaru!

Fileas Fog pogleda na uru njihalicu i reče: „Dakle od od ovoga časa, od danas, srijede, 2. listopada 1872., jedanaest sati dvadeset i devet časa prije podne, vi ste u mojoj službi! To reče, ustane, metne šešir na glavu te ode ne progovorivši više ni jedne riječi.

Novi je sluga čuo, kako su se kućna vrata otvorila i skoro nato opet zatvorila; njegov novi gospodar i otpušteni sluga bjehu iz kuće izašli; Paspартu bijaše sam.

Fileas Fog bijaše Englez od oka: ako i ne baš Londonac, ipak potječe od otmjene porodice; bijaše lijep, stasit čovjek, vedra čela i stalnih načela. U njegovim strogim, bestrasnim potezima odsijevaše vazda mirnoća i sigurnost. Moglo mu je biti oko pedeset godina, ali se to ne mogaše točno odrediti; on naime bijaše rijetka prikaza čovjeka, koji može doživjeti i stotinu godina, a da ne ostari. Uza sve to, što se nikada u javnom životu nije osobito istakao; uza sve to, što ni u kakovu poduzeću nije sudjelovao ili drukčije u razgranjenim znanstvenim, obrtnim i društvenim zadrugama nije slovio; ipak bijaše poznata ličnost, original u potpunom smislu riječi. On bijaše član reformskoga kluba, i ništa više.

Da li je Filias Fog bogat ili ne, nitko nije znao, premda ga je svatko držao uopće imućnim; ugledan londonski bankir bješe ga uveo u klub, to je bilo dostatno; svakako je morao živjeti u vrlo uređenim prilikama, ali on nije bio rasipnik ni škrtac; svaki put, kad se ticalo plemenite, veledušne i korisne stvari, za koju su pobirali prinose, obilno bi davao, i često bi veći iznos prilagao u takove svrhe, ako bi mu se, uspjeh sabiranja pričinio neuspjelim.

Govorio bi veoma malo, ali što bi rekao, bješe u svakom pogledu promišljeno i odrješito. Moglo se misliti, da je daleko putovao, jer se od njega nitko nije znao bolje snaći po cijelom svijetu ni na zemljovidu; on je sve poznao, umio je izvješćivati o najdaljim, najmanjim i najzabitnijim selima, pa još nikada nije u tom pogriješio. Uza sve točno poznavanje država i ljudi na cijeloj zemaljskoj površini ne bijaše Fog već više godina izašao iz Londona. Danomice bi prije podne oko po dvanaest sati prošetao se od svoga doma izravno u svoj klub, a noću, točno u dvanaest sati, odatle opet doma. U svom domu stanovaše sam sa svojim slugom; ni živa duša nije znala, što se tu zbiva, jer nitko nije smio ovamo ući, On bi cio dan proboravio u prostorijama svoga kluba; doručkovao bi, objedovao i večerao tu u točno vrijeme, uvijek u istoj dvorani i pri istom stolu. Nikada ne bi nikoga od svojih sudrugova pozvao, da s njim blaguje, i nikada ga nije nitko pohađao.

FILEAS FOG.

Upravitelj klupske kuće dobavljao bi mu jelo i piće na izbor. Sluge odjevene u crno odijelo služile bi ga uz osobitu pažnju; blagovao bi iz posuda od skupocjenog Meisenskoga porculana i na sniježno bijelu stonjaku od najfinijega saskoga platna.

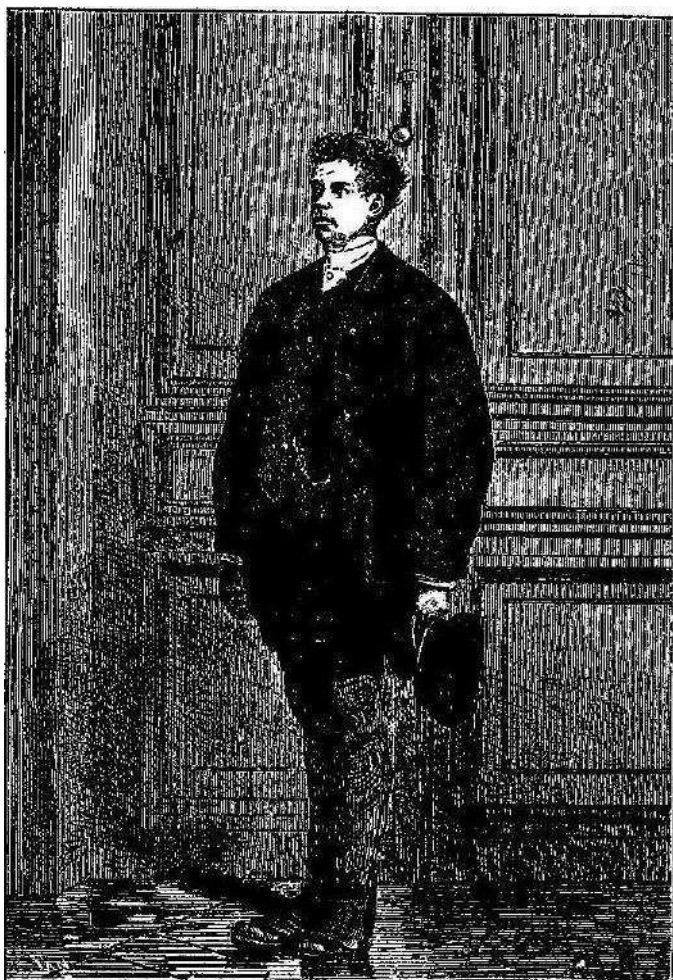
Šetao bi se samo po parketovanoj klupskoj dvorani ili po hodniku, sazdanu na dvadeset jonskih stupova od crljena porfira i natkrivenu svodom od modra stakla.

Vrijeme, što ga gospodin Fog ne bi izrabljivao blagujući i šecujući, bješe mu određeno za čitanje novina i prigodnih spisa, koji su mu u svim jezicima iz zemalja svega svijeta na raspolaganju bili, — i za kartanje whist-a, za tu mučaljivu igru, koja je posve pristajala njegovoj naravi. Igrajući mirno i promišljeno veoma bi često gospodin Fog dobivao; ali ti novčani dobici nijesu tekli u njegov džep, već bi ih uvijek upotrebljavao u potporne i dobrotvorne svrhe.

Tako bi Fileas Fog živio dan na dan načinom osjetljivom točnošću propisanim, sasvim po svojoj navici nikomu ne dosađujući, zadovoljan sam sobom; ali što se točnosti tiče, sasvim strog protiv sebe i drugih. Tako je osobito od svoga sluge zahtijevao krajnju pouzdanost i točnost, a razlog, zašto je svoga staroga Jamesa otpustio, sastojao je jedino u tom, što mu je jednom donio za brijanje vođu, koja je mjesto četrdeset i osam bila samo četrdeset i šest stupanja Celsijevih topli.

POGLAVLJE DRUGO

Točno u jedanaest sati i po bješe Fileas Fog otišao iz svoje kuće u ulici Saville-Rov i pokročivši pet stotina i šezdeset i sedam korača ja, dospije u dvoranu klupskoga doma u ogromnoj i krasnoj zgradi u Pall-Malu. Odmah otiđe u blagovaonicu, iz koje se kroz nove prozore viđao vrt zaodjeven već u rumeni jesenski nakit, Sjede doručkovati uz običajni sto u dvorani, gdje je za nj prostrto bilo; doručak sastojao se od prvoga jela, kuhane ribe, od pržolice, gibanice, voća i sira uz običajni u klubu osobito dobro vareni čaj. Četrdeset i sedam časova poslije dvanaest sati ustade gospodin Fog i ode u veliku, krasnim slikama lijepo iskićenu dvoranu. Jedan mu sluga odmah pruži novine, Times“. Čitaše ih pazljivo do tri sata četrdeset i pet časova, a zatim se zadube u čitanje „Standarda“ sve do objeda. Taj prođe kao i doručak, samo što je bilo nekoliko jela više. U pet sati četrdeset časova uđe opet u dvoranu, da se pozabavi čitajući novine "Morning Chronicle."

PASPARTU

Predvečer dođe u klub nekoliko članova, vrlo strastvenih vistaša; skupiše se oko peći, u kojoj je živo buktio oganj, da se porazgovore o dnevnim događajima, Bjehu tuj: mjernik Andrew Stuart, bankiri John Sullivan i Samojlo Fallentin, pivar Toma Flanagan i Valter Rali, jedan od upravnika banke en-

gleske — sve ugledni i bogati ljudi, kao što su uopće samo najotmjeniji veleobrnici i novčart ovamo smjeli pristupiti.

— No Ralfe, reći će Toma Flanagan ovomu, jeste li štogod novo čuli o krađi u banci?

— Dosad, odvrati upitani, još ništa nije pronađeno; ali mislim, da ćemo tata već naći. Veoma su vrsni detektivi razaslani u najznatnije luke i pristaništa Amerike i Evrope. Nadam se najboljem uspjehu.

— To je još vrlo dvojbeno, primijeti Andrew Stuart; tata ne drže običnom varalicom, on će se znati sakriti; imate li njegov opis?

— Mislim, da imamo, reče Ralf, uostalom, dobro misle da to nije tat u običnom smislu riječi!

— Što!? usklikne Flanagan, taj čovjek da nije tat, koji je sto i pet tisuća funti u bankama (t. j. preko dva milijuna i pet sto tisuća kruna) ukrao?

— Nipošto, odvrati Rali.

— Dakle je prevejana varalica? upita bankir Sullivan.

— "Morning Chronicie" hoće da zna, da je kradljivac gentleman, primijeti Fileas Fog, koji je sada tek odvrkao novine, što su ga doslije toliko zanimale, i naprijed stupivši drugove si pozdravio. Drugovi mu odzdraviše i govor se o tom događaju nastavi.

Ta je stvar dakako uvelikeanimala cijelu kraljevinu. Pa kako je i moguće bilo, da može izginuti toliki iznos iz odjela glavnoga blagajnika engleske banke za uredovnih sati? Ta se mogućnost tumačila tim, što engleska banka, pouzdavajući se u poštenje općinstva, koje prolazi bankovnim prostorijama, nije poduzela nikakvih mjera sigurnosti, niti bješe postavila straže ili ograde kod isplatnih stolova. Zlato, srebro, banke leže tu razvaljene i svakomu pristupačne; pa ipak nitko ne vjeruje u to, da bi se tkogod mogao njih mašiti. Dne 29. rujna ustanovila se činjenica, da je svežnja banaka nestalo, i s večera, kada je zvono navješćivalo svršetak uredovnih sati, bili su prisiljeni nestali iznos uvesti u račun gubitaka.

Razaslaše vrsne detektive u sve luke, u Liverpool, Glasgow, Havre, Suez, Brindisi, New-York itd., i raspisaše nagradu od dvije tisuće funti, a usto i pet postotaka od svote, koja se nađe kod tata, onomu, tko ga pronađe; međutim vodila se istraga na sve

strane. Ustanovljeno je, da je dne 29, rujna došao otmjen, fino, odjeven gospodin u blagajničku dvoranu, i pripovijedalo se, da se primijetilo, kako se šetao duž isplatnih stolova baš u ono vrijeme, kad se krađa zbilja. Njegova se ličnost mogaše dosta točno ustanoviti s više iskaza svjedoka, te je i opis osobe rasposlan svim tajnim agentima. Stoga se i mislilo, da ima nade, da će uhvatiti tata.

Drugovi su gospodina Foga međutim sjeli s njim uz igraći sto, ali pozornost ovaj put ne bijaše svraćena jedino na karta-nje; razgovor o naslučivanu zločinču često bi se snova ponavljao.

— Ja mislim, primijeti Andrew Stuart, da je tat vješt čovjek, koji si je prije sve dobro udesio, i da će sada lako izmaknu-ti moći.

— Nije možno! odvrati Ralf, nema više plana gdje bi bio siguran; pa kamo da i pođe?

— Kamo, to ne znam, reče bankir, ali svijet je širok; pa ako mu neviđenu pođe za rukom prebjeći u Ameriku, onda mu se ne može ništa više učiniti.

— Prije je bilo tako, — ali sada je drugačije, primijeti Fileas Fog. Ali zar ne ćete da predignete karata, moj gospodine ?

Uz kartanje prestade razgovor; no jedva što bješe dočeta jedan rober, reče i opet Andrew Stuart:

— Kako vi to mislite, gospodine Fog, zar je zemlja postala manja?

— Zaista, odsiječe Ralf, slažem se posve s gospodinom Fogom. Pošto se sada može deset puta brže putovati nego prije sto godina, suzio se objem zemlje, stoga će poduzete potrage brzo uspjeti.

— Ali se tim olakotio i bijeg tatima, odvrati bankir; uostalom imate vi, gospodine Ralfe, čudan pojam u tom, što velite, da je zemlja postala manja, pa da se sada može za tri mjeseca obaći.

— Za osamdeset dana, prihvati Fileas Fog.

— Kako novine "Morning Chronicle" put proračunaše, to je možno, potvrdi John Sullivan. Odkada je na velikoj indijskoj željeznici pruga između Rothela i Alahabada prometu predana, to je svakako možno.

— U osamdeset dana, može to biti samo na papiru, ali u praksi ipak teško, usklikne Andrew Stuart. Kod takova puta lako mogu nastupiti nepredvidjivi slučajevi, kao da se ne dođe u vrijeme na priključne postaje, suprotni vjetrovi, a da ne spomenem sve moguće nesreće, koje najblaže rečeno, sprječavaju putnika.

— Sve je to u račun uzeto, reče hladnokrvno Fileas Fog.

— Zar i brodolom, sunovrat kao i plijenjenje vlakova od strane Hinda i Inđana, i skalpovanje putnika? upita Andrew Stuart.

— Sve je to uračunano, odgovori gospodin Fog, odvr-gavši karte i primijetivši: ja imam dva glavna aduta.

Andrew Stuart uze karte, promiješa ih i iznova poraz-dijeli.

— No rado bih Vas na tom putu vidio, gospodine Fog! nasmije se pritom Andrew Stuart.

— To me možete lako vidjeti, primijeti Fog, putujte sa mnom.

— Bože sačuvaj, reče gospodin Stuart, ali okladit ću se o pet stotina funti, da takov put bez obzira na spomenute neprili-ke nije moguć.

— Posve moguć, odvrati Fog.

— Nuder, putujte oko zemlje za osamdeset dana! Ja svoje oklade poreći ne ću!

— Ja okladu prihvaćam i putujem!

— Kada?

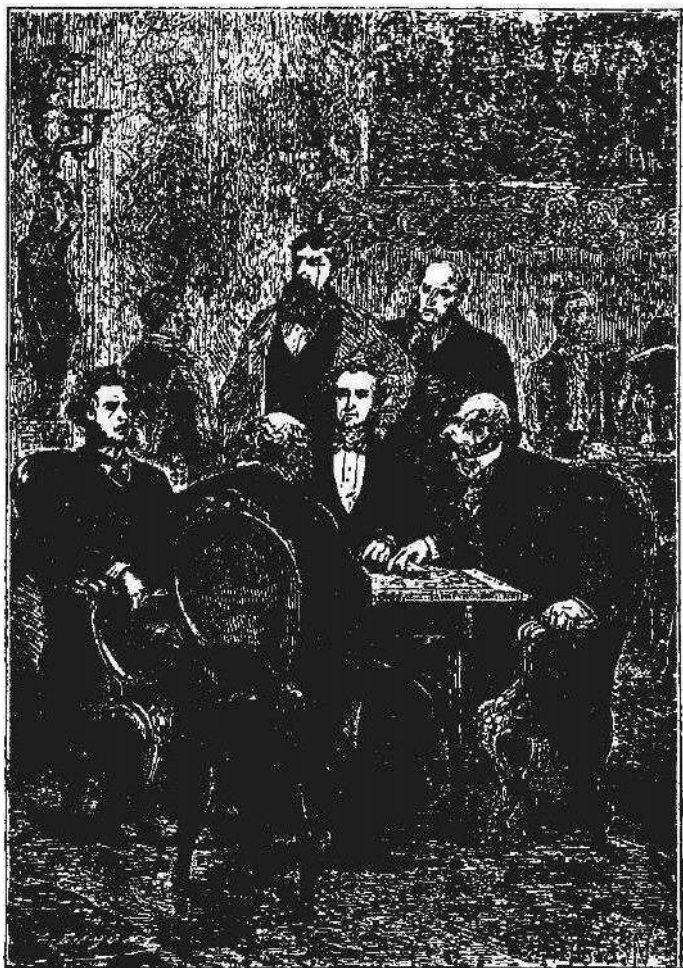
— Smjesta, dakako na vaš trošak; oklada stoji, i ja je primam ! Imam dvaest tisuća funti uloženih kod braće Baring, o te se kladim!

— Dvaest tisuća funti! usklikne Sullivan, ta to je cijeli imutak, koji možete s nepredvidljivih slučajeva izgubiti! Ta vi to ne govorite od zbilje, vi se samo šalite.

— Ja zaista ozbiljno govorim, za me nema ništa ne-predvidljiva, odgovori sasvim mirno gospodin Fog.

— Ta tih je osamdeset dana tako proračunana, da se sve mora skladati, i priključak vlakova i brodova sasvim je točno uzet u račun.

— To sam ja uzeo sve u obzir, i okladit ću se sa svakim, koji hoće, o dvaest tisuća funti, da ću put oko zemlje pre-

NUDER PUTUJTE OKO ZEMLJE ZA OSAMDESET DANA ...

valiti najdulje za osamdeset dana, dakle za tisuću i devet stotina i dvadeset sati.

Gospoda Stuart, Fallentin, Sullivan i Ralt sporazumješe se i očitovaše nato, da primaju okladu,

— Lijepo, reče gospodin Fog. U osam sati četrdeset i pet časova polazi vlak u Dover. Danas je srijeda, dne 2. listopada, po tom ću u subotu, dne 21. prosinca u večer u osam sati četrdeset i pet časova opet biti u Londonu, i to ovdje u dvorani kluba; tada ćete izgubiti u okladu uloženi dvaest tisuća funti,

— Ta vi valjda ne ćete bez priprema toliki put već sada nastupiti? reče Stuart.

— Ja sam svagda spreman na put, odvrati Fog, i što jednom naumih, izvest ću odmah.

O okladi sastaviše sada zapisnik, koji su četiri sudionika potpisala. Fileas Fog napisa sada doznaku za svoga bankira na iznos od dvaest tisuća funti, koje su se imale isplatiti dne 22. prosinca, ako bi potpisao okladu izgubio. — Bješe ostao posve miran, kao da se to tiče posve neznatne stvari, pa ipak je to bila polovina njegova imutka, o koju se je bio okladio. Znajući unaprvu, da će drugu polovicu trebati za izvađanje svoga zadatka, nakanio je tu svotu sa sobom ponijeti. Njegovi sudrugovi bijahu silno uzrujani, ne poradi veličine uloška, već, kako govorahu, poradi toga, što im se ipak činilo nepravedno, da su uz ovakovu pogodbu prihvatili okladu. Ali se gospodin Fog ne dade nagovoriti, da odustane od svoje nakane, te napokon ostade pri tom, da se kartanje nastavi.

POGLAVLJE TREĆE

Paspartu, novi sluga Fileasa Foga, bješe pravi Parižlija: dobroćudan, prevejan, ali posve čvrsta značaja, savjestan i pravdoljuban. Proživio je burnu mladost; bijaše u cirkusu smjeli jahač, zatim postade pelivanom, iza toga učiteljem gimnastike, a najposlije stražmeštrom kod pompiera u Parizu. Zaželjelo mu se provoditi miran život, pa začuvši, da gospodin Fog, čovjek posve uredna i solidna života, traži slugu, bješe se prijavio i bi, kako znamo, u službu primljen.

Kad mu je gospodar otišao od kuće, poče ponajprije sve kućne prostorije pregledati. Tu vladaše svagdje potpun red, i to mu se svidje. Lako nađe u drugom spratu svoju sobu, koja je bila

munjevnim zvonom i telefonom s ostalim prostorijama stana spojena.

Na peći stajaše munjevna ura, koja je s urom u spavaćoj sobi njegova gospodara posve skladno označivala vrijeme, kad se je koji posao imao obaviti. Veoma obilnom i izvanredno dobro providenom nađe garderobu svoga gospodara. Svako odijelo bješe provideno brojem i zabilježeno u jednom popisu, koji je podjedno pokazivao, kad se je pojedini komad imao rabiti. Nije našao knjiga, oružja, lovskih sprava, po kojima bi se moglo naslućivati, da mu je gospodar podan ma kojoj od tih zabava. Klub imadaše dvije knjigama nakrčane knjižnice, koje su gospodinu Fogu bile na raspolaganje, i to mu bješe dosta.

Paspartu, pretraživši i pregledavši cijelu kuću, usklikne vesela lica: To mi se sviđa! Ovdje ću se skoro udomiti! Kod gospodara, koji tako pravilno živi i koji je, kako mi se čini, tako solidan i kućevan, mora to da bude.

Bilo je dvaest i pet časova iza sedam sati, kad je Fileas Fog — dobivši na vistu dvaest gineja* i oprostivši se sa svojim sudruzima — pošao prema svome stanu, a točno u osam sati stupi u svoju kuću, i pošavši odmah u svoju sobu pozove svoga slugu.

Paspartu bješe točno proučio dnevni raspored, stoga se ne malo začudi, da mu je gospodar protiv toga rasporeda već sada kući došao; poradi toga nije se ni ozvao.

— Paspartu! vikne gospodin Fileas Fog ponovno, zar vi nijeste čuli?

— Dakako! odvrati sluga stupivši u sobu s urom u ruci, ali još nije po noći!

— Znam, primijeti gospodin Fog, i ne prigovaram Vam. Mi ćemo za deset časova otputovati u Dover.

— Moj gospodar hoće da otputuje? upita Paspartu ponešto smeten, jer mu se pričinilo, kao da nije dobro čuo.

— Jest, nas dvojica putovat ćemo oko zemlje, odvrati gospodin Fog.

Francuz od čuda izbulji oči, pa još uvijek ne vjerujući sam sebi i gledajući svoga gospodara, ponovi sav od užasa zabezknut:

*) 1 Gineja = 25 K.

— Oko zemlje?

— Za osamdeset dana, s prvim vlakom u Dover, ne smijemo dakle da časimo.

— Ali prtljaga, kovčezi? upita sluga.

— Ne trebamo kovčega; trebamo samo putnu torbu, svaki dvije vunene košulje i tri para navlaka, drugo ćemo si putem kupiti. Priredite mi to sve, i donesite mi moju kabanicu i putni ogrtač, ali brzo!

Paspartu otiđe u svoju sobicu, baci se na stolicu i uzdahne:

— Eto ti belaja! Htio sam ovdje mirno živjeti. A sad eto da putujem oko zemlje? ... Ludost!... To ne mogu vjerovati; možda u Paris,... a Paris bih rado opet vidio!

Mrmljajući tako potraži i skupi ono malo stvari i vrgne ih u torbu, a kabanicu i ogrtač svoga gospodara prebaci preko ramena i iziđe još sav zabezекnut iz svoje sobe, zabravivši je dobro.

Bilo je osam sati, kad je Paspartu ušao u sobu svoga gospodara. Gospodin Fog imadaše pod pazuhom knjigu, koja mu je imala biti kažiputom, u ruci mu bijaše zamot, koji vrže u torbu; u tom zamotu bješe dvaest tisuća funti u dobrim engleskim bankama.

— Nijeste li ništa zaboravili ? upita slugu.

— Nijesam, gospodaru!

— Uzmite ovu torbu pak hodite; ali pazite, da vam ne izgine, novci su u njoj!

Gospodar i sluga izađu iz kuće, a sluga zakrenu dvaput ključem ključanicu kućnih vrata. Blizu bješe postaja vozača, tu uđu u kola, koja ih povezoše na kolodvor. U osam sati dvaest časaka pripješe na kolodvor. Paspartu skoči prvi iz kola, za njim njegov gospodar, koji namiri kočijaša.

Baš kad je gospodin Fog htio proći kroz vrata od rešetke u kolodvorsku zgradu, stupi preda nj bijedna prosjakinja i zamoli milostinju. Nevoljnica držeći na rukama dijete gazila je bosa po blatu, a odijelo joj bješe posve otrcano. Gospodin Fog maši se u džep, izvadi onih u igri dobivenih dvaest gineja i pruži ih prosjakinji govoreći: "Uzmite, uboga ženo, baš mi godi, što vam mogu pomoći." Nato stupi sa svojim slugom u čekaonicu i zapovjedi sluzi,

da kupi dvije putničke karte prvoga razreda do Pariza. Paspartu ganut plemenitim djelom svoga gospodara pobrza i nabavi karte, a međutim opazi gospodin Fog svoje sudrugove iz reformskoga kluba, koji su bili došli, da ga pri rastanku još jedamput pozdrave.

— Sada, moja gospodo, polazim, reče Fog, pružajući svakomu pojedincu ruku. Vizom na mom putnom listu pružit ću vam, kad se vratim, dokaz, da sam obašao zemlju.

— Toga nama ne treba, gospodine Fog, reče uljudno Valter Rali, vjerovat ćemo Vašoj riječi.

— E, pa dobro; vidjet ćemo se za osamdeset dana, dakle dne 21. prosinca 1872. u osam sati četrdeset i pet časova. S bogom, gospodo!

Fileas Fog i sluga mu uđoše u vlak, prijatelji Fogovi poželješe mu sretan put, i vlak odjuri.

Ta neobična oklada uzruja dakako u prvom redu uže krugove članova reformskoga kluba, i odatle prosu se glas o toj nevjerovatnoj novosti kroz novine cijelim stanovništvom londonskim. Pa ne samo London, već cijela Engleska razglabaše, tumačaše revno i živo to pitanje. Jedni govorahu, da će Fileas Fog ovršiti svoju zadaću, a drugi, da ne će, da ne može. Nastaše stranke, jedna Fogova, a druga njegovih suprotnika, i tako već prvih dana iza Fogova odlaska učestaše oklade o tom, hoće li Fogov pothvat poći za rukom ili ne; a najznatniji listovi donošahu o tom pothvatu rasprave, koje su tu stvar opsežno i svestrano razmatrale i tumačile.

Osam dana poslije odlaska Fogova primi pod večer glavar policije londonske ovu brzojavku:

Uđoh u trag Fileasu Fogu, koji je okrao banku. Pošaljite mi odmah u Bombaj zapovijed, da ga uhvate.

Suez, dne 9. listopada 1872.

Fiks, tajni agent.

Ta vijest stiže u London kao grom iz vedra neba. Misli lo se: Fileas Fog, uvijek tajnovit, uvijek osamljen, maloprije dika i ponos londonski, ukaza se iznebušice posve prevejanom varalicom, koja je za nos vodila cijelo časno društvo Londona i sjedinjenih kraljevina. Ludom oklađom, da će za osamdeset dana obaći zemlju, imao je Fog samo nakanu zavarati policiju, kako bi lakše mogao odmagliti.

Uzeše motriti njegovu fotografiju, koja se je nalazila u reform skom klubu uz fotografije njegovih prijatelja. Bješe slična oznakama, što ih dobiše o tatu. Tajnovit život toga čovjeka, njegove osobine, njegov brzi odlazak uzeše u račun, i nitko nije više dvojio o tom, da je uhvaćen tat, koji je odnio bankine milijune.

POGLAVLJE ČETVRTO

U srijedu, dne 9. listopada, u jedanaesi sati prije podne imala je stići u Suez lađa "Mongolija". Čekajući lađu šetahu se dva čovjeka obalom u vrevi domaćih žitelja i inozemaca, koji su se sjatili u taj grad, do nedavno neznatno, a sada slavnim djelom glasovitoga Francuza Lessepsa znamenito mjesto.

Tko su bila ta dva čovjeka, što su se desila postrance živahno razgovarajući? Jedan bješe u Suez postavljeni konzularni agent sjedinjenih kraljevina engleskih, a drugi žilav suhonja inteligentna lica i živahna pogleda. Taj se čovjek zvao Fiks i bio je jedan od onih tajnih agenata, koje je londonska policija po svim lukama razaslala, da ulove tata, što su je okrao englesku banku. Fiksu bijaše naloženo, da pomno motri sve putnike, koji bi prolazili kroz Suez, i da za onim putuje, koji bi mu se pričinio sumnjivim. Podjedno mu bješe odmah brzogovorniti u London po nalog, da smije uhvatiti i zatvoriti tata. Fiks bješe od londonske policije dobio oznake tobožnjega tata, pa nije bila isključena mogućnost, da bi ga tu mogla zapasti dobra lovina. Nije dakle bilo nikakvo čudo, da je Fiks bio toli tačan i revan, kada je znao, kakova ga masna nagrada čeka, ako mu pođe za rukom pronaći i uhititi tata. Stoga i je nestrpljivo šetao duž stanice, te je valjda već deset puta pitao konzularnoga agenta, da li će lađa zaista na vrijeme stići.

— Sigurno, odgovori konzul, jučer je lađa najavljena kod Port-Saida i mora pravodobno amo stići; strpite se dakle. Ali kako ćete udesiti, da pronađete među silesijom svijeta svoga čovjeka bez svake sigurnije podloge, po nesigurnom opisu, što ga imate od ličnosti umišljena tata; jer moram kazati, da taj vaš opis označuje prije poštenjaka. negoli varalicu.

UZBUĐENOST MED LONDONSKIM ČITATELJSTVOM ZA
FOGA.

— O, moj gospodine konzule, usklikne agenat pun samosvijesti, ja sam vješt svomu zvanju! Veliki tati uvijek naliče na poštenjake; ali agenat mora da ima dobar nos, osobito prokušano čutilo, kojim može i s najnevinijega lica razaznati misli, a baš pošteni lica valja osobito uočiti. Uvjeravam Vas, da ću pronaći tata, ako se u lađi nalazi.

— Želim vam sretan uspieh, gospodine Fikse, reče konzul, jer bi bilo veoma potrebno raskrinkati takove varalice; ali vi dobro znate, da se engleski zlotvori uvijek lakše u Londonu sakriti mogu negoli drugdje.

— Može biti, opovrnu agenat, ali kao da slutim, da moram tata ovdje naći; to mi se čini jedino sigurni put, ako je uopće otišao iz Engleske, da pribjegne u novi svijet; već ako nije otišao put Indije, koji je puno teže nadzirati.

— Nadajmo se najboljemu, reče konzul Fiksu i otiđe u svoj ured.

Skoro iza toga navijesti oštar zvižduk dolazak lade. Trhonoše i radnici poput roja sunuše na obalu; mnogi se čamci zavezoše put lađe i u živoj vrevi i vici uskomešaše se svi, koji su na pristaništu prisutni bili.

Ne potraja dugo, pa se već vidjela lađa ploveći k prijekopu među obalama, a točno u jedanaest sati usidrila se. Na palubi bijaše mnogo putnika od kojih se veći dio zaveze u čamcima na kopno, no neki ostadoše lađi na palubi, da razmatraju šarovitu vrevu u luci.

Fiks je savjesno motrio sve dolaznike, kad ali najednom vidje čovjeka, koji pristupljujući k njemu uljudno upita, gdje je ured engleskoga konzularnoga agenta; ovaj mu pokaza putni list, koji hoće da vidira, Fiks uze ispravu u ruke, premjeri je dva tri puta hitrim okom i pročita lični opis.

Nekako se čudnovato i nehotice trznu opazivši, da su oznake u putnom listu istovetne s onima, koje je on dobio bio od glavara londonske policije.

— Taj putni list nije baš vaš? upita Fiks.

— Nije, odvрати tuđinac, taj je list moga gospodara, koji je u lađi; valja da ga dadem samo vidirati.

— Tada vaš gospodar mora glavom poći u ured, da se istovetnost njegove ličnosti ustanovi!

POLICAJNI AGENT FIKS.

— Ako je tomu zbilja tako, reče ovaj, onda moram po nj poći, ali mu ne će biti pravo, što ga bunim; gdje je ured?

— Eno na uglu onoga trga, odvрати agenat pokazavši mu rukom kuću.

— Hvala lijepa, reče tuđinac i pođe put lađe.

Fiks, uvelike uzrujan, pobrza u konzulski ured i priopći na brzu ruku, što je saznao.

— Vrlo bi mi godilo, reče konzul, kad bi se vaše slutnje obistinile; ja ću toga čovjeka dobro uočiti; ali hoće li zbilja doći k meni u ured? Vi dobro i sami znate, da danas nikomu nije nužno vidirati svoj putni list.

— Ja sam uvjeren, da će doći, odgovori gospodin Fiks, jer mu baš vidirana putnica može u bijegu pomoći; ali ja se nadam, da mu putnice vidirati ne ćete!

— Ako ima putni list u redu, nemam prava uskratiti mu vidiranja, primijeti konzul.

— Ali ja moram toga čovjeka ovdje zaustaviti, dok mi iz Londona prispije uhidbena zapovijed, reče ponešto smeten agenat.

— To su vaši poslovi; ja vam pri tom ne smijem pružiti pomoćnice ruke! odvrati konzul.

U taj par zakuca na vratima, i uredski momak uvede dva tuđinca; bjehu to Fileas Fog i sluga mu Paspartu, onaj isti, s kojim je gospodin Fiks netom na obali govorio.

Fileas Fog pruži činovniku svoj putni list, umolivši ga ukratko, da mu ga vidira. Konzul uzme ispravu u ruke, pročita je pomno, sravnjujući opis ličnosti s osobom gospodina Foga, dok je Fiks u uglu sobe sjedio i svoju žrtvu pronicavim okom promatrao.

— Vi se zovete Fileas Fog, gospodine, upita konzul, i dolazite iz Londona?

— Jest, gospodine, odvrati upitani.

— A ovaj je čovjek vaš sluga?

— Jest, rodom Francuz, zove se Paspartu.

— A kamo putujete, gospodine ?

— U Bombaj.

— Lijepo, gospodine. Bit će vam znano, da vam više nije potrebno vidirati svoj putni list; no ako baš želite, možete biti služeni.

— To mi je zaista poznato, odvrati gospodin Fog, ali baš bih želio, da se moj boravak u Suez u uredovno potvrdi, stoga molim za vaše vidiranje.

Konzul potpiše putni list, providi ga svojim pečatom i povrati ga vlasniku. Gospođin Fog podmiri pristojbu, pozdravi konzula hladno i otiđe sa svojim slugom iz sobe.

— Što vi sada mislite, gospodine konzule? upitat će policajni agenat.

— Nalazim, odvrati taj, da mi se tuđinac nipošto ne vidi sumnjivim, ma da bi se oznaka i podudarala s njegovom ličnosti, ali se to ne smije previše u obzir uzeti.

— No ja ću tomu već u trag ući, reče samosvjesni Fiks. Sluga mi se vidi razgovorniji od gospodara mu, jer je Francuz; do vidova, gospodine konzule!

Tajni se agenat udalji, da potraži Paspartua. Međutim bješe Fog otišao na obalu zapovjedivši svomu sluzi, da kupi različite stvari; nato se u svom čamcu zaveze put lađe i uđe u svoju kabinu, gdje izvadi svoju bilježnicu i zabilježi, kada je došao u Suez. Ovršivši to dade si donijeti ručak. Ne bješe mu ni na kraj pameti razgledati grad; to bješe Englez one vrste, koji sve daju po svojim slugama obaviti, pa i razgledati kraj, kojim putuju.

Za čas, za dva nađe Fiks Paspartua, pa mu reče:

— No, prijatelju, jeste li si dali vidirati putni list?

— Gle, to ste vi, moj gospodine, otpovrnu ovaj, stvar je u redu.

— Dakle vam se hiti! primijeti agenat.

— To je baš, što me ljuti, odvrati Paspartu; ostao bih sad ovdje, sad ondje, ali moj gospodar nema ni mira ni pokoja. No zabrblijah se ovdje: nije li vam možda poznato, moj gospodine, gdje se ovdje mogu kupiti navlake i košulje. Otputovavši naglo iz Londona nijesmo se njima mogli dosta opskrbiti.

— Hajdete sa mnom, odvrati Fiks, odvest ću vas u bazar, gdje ćete sve naći.

— Ali, reći će Paspartu, izvukavši iz džepa svoju uru, samo da ne zadocnim; sad je devet sati pedeset i dva časa,

— Imate još vremena, odvrati Fiks, ali vaša ura znatno zaostaje, kod nas je već dvanaest sati.

— Moja ura da zaostaje? to nije možno! Moja je ura stari, obiteljski predmet još od moga pradjeda, pa je doslije još uvijek bila točna.

— O sad se dosjetih, reče agemat, vaša ura pokazuje londonsko doba, koje za sueskim zaostaje od prilike za dva sata. Vi morate svoju uru naravnjivati po vremenu onoga kraja, u kom se desite, jer će inače jedno doba pokazivati vaša ura, a drugo sunce.

— Nikada, uskliknu Paspartu, ne ću da diram u svoju uru. Ona uvijek dobro pokazuje vrijeme, i nema nikakova posla sa suncem. To rekavši vrže ponosito svoju uru u džep.

— Kani li vaš gospodar dugo boraviti u Bombaju, ili ćete još dalje putovati? upitao će iza male stanke gospodin Fiks.

— U Bombaju, odvrati Paspartu, ostat ćemo samo tako dugo, dok nas prva polazeća lađa ili prvi vlak dalje ne poveze, jer mi putujemo oko zemlje.

— Oko zemlje? uskliknu Fiks.

— Zaista, za osamdeset dana, kako mi je gospodar rekao, i to za okladu; ali tu okladu smatram ludošću, jer ne vjerujem u nju; mora da je nešto drugo uzrok putu.

— Gospodin mi se Fog čini čudakom, o kojem se tako-va što može lako vjerovati; a je li bogat?

— Vrlo bogat! odgovori sluga, velik svežanj sasvim novih banaka ponio je na put, a putem ih bogme ne štedi; tako je mašinistu lađe "Mongolije" obećao masnu nagradu, ako stignemo u Bombaj dobro na prije određenoga doba.

— Vi ste sigurno već odavna kod njega u službi?

— Nipošto; ta ja se pogodih u njega služiti baš onaj dan, kad pođosmo na put.

Svi ti izvještaji i pripovijedanje razgovorljiva Paspartu-a potkrijepiše naravno policajnoga agenta još više u njegovu mišljenju, da je zbilja našao, koga traži.

Međutim prispiješe obojica u glavnu ulicu. Fiks pokaza Paspartu-u bazar, gdje može sve, što želi, kupiti, pa pripomenuvši mu još to, da ne zadocni polazak lađe, rastane se s Paspartu-om i pobrza u brzojavni ured, gdje daje žicom javiti u London policiji, što mi već znamo.

POGLAVLJE PETO

Sat polasku lađe bješe odbio, a Paspartu s kupljenim stvarima već na lađu prispio. Većina je putnika putovala u Indiju, mnogi idahu u Bombaj, drugi dalje u Kaikutu; među njima bješe više činovnika i časnika različitih stepena, koji su spadali britanskoj vojsci ili Sepojima, oružanoj sili urođenika, svi veoma bogati; osim toga bješe u lađi nekoliko bogatih engleskih mladića, koji su sa svojim milijunima u džepu pošli za tim, da se u Indiji udome i otpočnu trgovati. Stoga bješe u lađi živahna i vesela života: jelo se i pilo masno i slasno i zabavljalo u sve ruke; bilo je glazbe, a i plesa, osobito ako je more bilo mirno.

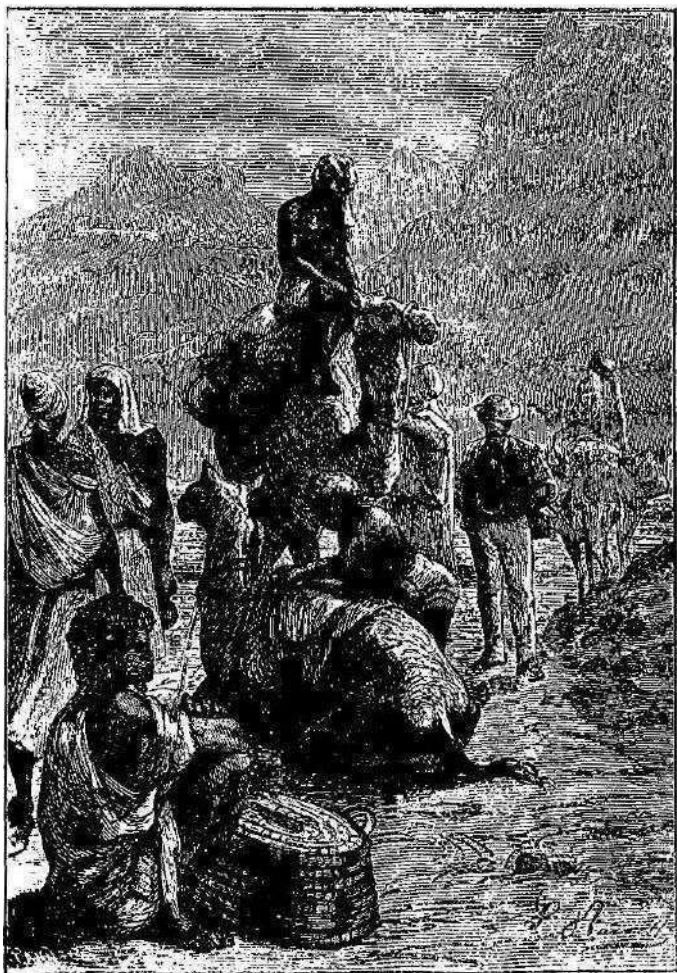
Ali je Crveno more svoje čudi, pa kad bi vjetar s azijske ili afričke strane popuhnio, uznjihala bi se „Mongolija“ nemilice; onda bi prestao veseo život; gospođe i većina muških putnika otišli bi s palube, ter bi glazba i tresket plesa zamuknuo. Takovih zapreka bješe češće, pa nije bila isključena mogućnost, da suprotnim vihrovima ne nastupe ozbiljne neprilike, kojima bi se napredovanje osjetljivo otešćalo.

Ali za sve to nije mario Fileas Fog, ili se barem nije moglo opaziti, da ga to uznemiruje, jer je u lađi živio baš onako, kao što u Londonu u svom klubu; uvijek bijaše isti nestrastven i miran čovjek, koji pravilno četiri puta na dan blaguje i igra na karte.

Na palubi ni u veselu društvu u dvorani nijesi ga mogao nikada vidjeti; ali on si bješe našao nekoliko sudrugova kartaša: carinara, svećenika i brigadira engleske vojske, a sva ta trojica bijahu strastveni kartaši kao što i Fileas Fog. Cijele bi ure mučke sjedili u kutu jestvionice, te bi se, zaboravljeni od cijeloga svijeta, kartali.

Paspartu se pak zabavljao po mogućnosti; bijaše zdrav kao riba; morska ga bolest ne spopade; jeo je i pio, koliko je god mogao. K tomu treba još i to znati, da mu je dobrza omilio put, na kom je mogao uza sve ine udobnosti razgledati krajeve, kojima su prolazili. Lutajući drugoga jutra iza odlaska iz Sueza po palubi, opazi svoga uljudnoga provodiča iz Sueza. Pristupivši k njemu reče:

- Ako me oči ne varaju, onda ste vi moj uljudni zna-
nac iz Sueza!
- Zbilja! reći će ovaj, sad vas tek prepoznah, ta kako
se zovete?
- Paspartu! a vi, ako smijem pitati?
- Ja se zovem Fiks.
- Ta to je krasno, što vas opet ovdje nađoh, gospodine
Fikse; pa kamo vi putujete?
- Također u Bombaj.
- To je lijepo, a da li poznate taj grad?
- Već sam nekoliko puta u Bombaj putovao po nalogu
peninsularne kompanije, kojoj sam agenat, odvratit Fiks.
- Mora da je Indija zanimljiv, veoma zanimljiv kraj,
prihvatit će opet Paspartu.
- Zaista veoma zanimljiv; vrijedno je uživati sve nje-
gove krasote; pa biste mogli duže vremena boraviti u Bombaju, ne-
go što sami mislite.
- Možda, gospodine Fikse, jer si ne mogu ni pomisliti,
da ćemo uvijek najagmice putovati, a pogotovo mi ne ide u glavu
luda nakana moga gospodara, da za osamdeset dana proputuje oko
zemlje. Možda će baš u Bombaju tomu svemu biti kraj.
- I ja bih tako rekao; kako je međutim vašemu gospo-
daru Fogu? Nikada ga ne vidjeh na palubi!
- O, on je baš veseo, kao i ja, ali na palubu nikada ne
uzlazi.
- Ja mislim, gospodine Paspartu, da je taj put oko
zemlje samo neka izlika; možda vaš gospodar ima kakav tajni
nalog... kakvu diplomatsku misiju.
- To može lako biti, ali od svega toga nemam ja ni
pojma, pa si ni ne tarem glave saznati štogod.
- Tako bi se obojica češće sastajala i razgovarala. Poli-
cajnomu se agentu činilo shodnim sprijateljiti se sa slugom Fogovim, a
Paspartu mišljaše, da je Fiks bezazlen, dobroćudan gospodin, kojemu
se može štošta povjeriti.
- Međutim je lađa plovila dalje. Dne 13. listopada
opaziše Meku s njenim razvaljenim zidinama, nad kojima se
zelenila po koja datulja, a dalje od Meke širila se polja kavova.
Paspartu bješe sav začaran svim tim krasotama i raznolikim kra-

PASPARTU RAZGLEDA LUKU

jevima, pa ne mogaše nikako pojmiti, da mu gospodar baš ništa ne mari za prirodne krasote, za veličajne gradove i građevne spomenike, kraj kojih su već letimice prošli.

Lađa prođe noću kroz Babel-Mandepsko tijesno i pristane 14. listopada popodne u luci Adenskoj, da si nabavi uglje-

na, čemu je trebala oko 4 sata. Do Bombaja im bješe još prevaliti tisuću šest stotina i pedeset milja, ali stanaka od četiri sata nije uznemirila gospodina Foga, jer je po svom računu bio na to pripravan, a "Mongolija" i tako bješe u Aden prispjela već 14. listopada poslije podne, premda joj bješe stići tek 15. listopada u jutro. Za petnaest sati stiže dakle ranije.

Gospodin Fog i njegov sluga izadoše na kopno, da si dadu vidirati putni list, pa kad to obaviše, povrati se Fog u lađu, da produlji svoju partiju vista.

Paspartu ostade u gradu, da mu vidi znamenitosti; osobito ga zanimahu utvrde, cisterne, kao što i veličajne građevine, i posve zadovoljan reče vraćajući se na lađu:

— Putovanje je ipak korisno; sada tekar vidim, da se mnogomu novomu čovjek može naučiti.

U 6 sati dade zvonce na "Mongoliji" znak polasku i lađa stiže skoro nato u Indijski ocean. Stotinu i šezdeset i osam sati bješe opredijeljeno za vožnju do Bombaja, pa pošto je vrijeme, osobito jak vjetar sjeverozapadnjak, bio putovanju prijatan, moglo se iščekivati, da će lađa opet prije određena vremena stići.

Na palubi nastala opet nova, živahna vrevica. Gospođe izadoše u novu odijelu, a pjevanje i igranje otpoče kao i prije. Paspartu bješe pun radosti, što je slučajno našao u gospodinu Feksu ljubežljiva druga, stoga i izrabi svaku zgodu, da se s njim sastane.

Tako prođe vrijeme u ugodnoj zabavi, dok u nedjelju, 20. listopada prema podnevu ne opaziše obalu indijsku, a dva sata iza toga dođe pilot na "Mongoliju", da lađu sprovede u luku bombajsku.

Skoro iza toga opaziše na obzorju gorsku kosu šumovitih visova, zatim sve više gradske drvorede paoma, koje zastiru grad, i napokon uđe lađa "Mongolija" u luku, koju sačinjavaju ostrvi Salzeta, Kolaba, Elefanta i Bučera. S večera oko četiri sata i po usidri se lađa u bombajskoj luci, a budući da je prispjela za dva dana ranije, nego što je po rasporedu određeno bilo, mogaše gospodin Fog ovu prištednju vremena u svoju bilježnicu zabilježiti. Oprostivši se zatim od svojih sudrugova kartaša i zapovjedivši svomu sluzi, da nabavi neke stvari, izađe iz lađe.

Vlak u Kalkutu polazāše u osam sati; preko tri sata mo-
gaše se dakle gospodin Fog u Bombaju zabaviti; ali sve dražesti
indijske prijestolnice nijesu ga mogle opčarati; on ode hladnokrv-
no i izravno u prijavni ured, dade vidirati svoj putni list, i odatle
pođe na kolodvor i naruči si objed.

Paspartu otiđe u grad, da ponajprije kupi, što mu bješe
gospodar zapovjedio, a onda lutaše po živahnim ulicama, dok je
gospodin Fiks odmah iza dolaska izašao iz lađe i izravno otišao u
policajni ured potražiti mu glavara. Ovdje pokaza svoju iskaznicu i
zapita, da li je stigao kakav uhitni nalog... Taj ne bješe prispio, s
čega se gospodin Fiks nađe u nemaloj neprilici. Moljaše glavara
policije, da mu izdade uhitni nalog, no ovaj mu sažaljujući odvrati,
da mu ne može tim služiti, jer nije bio vlastan takovih isprava iz-
davati; što bješe dakle Fiksu učiniti? Po posljednjem pripovijeda-
nju Paspartu-ovu moglo se misliti, da će se Fileas Fog zabaviti u
Bombaju, stoga naumi pazljivo ga motriti i očekivati uhitnu zapo-
vijest.

U to se vrijeme u Bombaju slavila slava, nekakova vrst
vjerskih poklada s javnim ophodima i prikazama uz glazbu i igru.
Mnogo je puka svih narodnosti prolazilo vrzuci se ulicama, a po-
sve je naravno, da je i Paspartu iskolačio oči i naćulio uši motreći i
slušajući te čudnovate obrede, pa je i posve ponjatno, da ga je ra-
doznanost tu duže zadržala, nego što mu je to vrijeme dopuštalo.
Nagledavši se ipak jednom pobrza prema kolodvoru, nu ne našavši
ga tu nanese ga put na pagodu (indijski hram), i u zao čas snađe ga
želja razgledati je. Nije znao, da kršćani uopće ovamo ne smiju
zalaziti, a i sami vjernici da smiju samo bosonogi ući u pagode.
Ništa zla ne sluteći uđe i divljaše se krasoti bramanskoga svetišta,
kad na njega iznebušice navale tri svećenika vićući i bijesno ga
gledajući; a bacivši ga o tle svukoše mu cipele i navlake, te ga do
nemila izbiše. Napokon mu snaga i okretnost pomože dignuti se, i
oborivši udarcima svoje čvrste pesti dva svoja protivnika, pođe
mu, praćenu od trećega, za rukom pobjeći iz pagode. Premda je
narod nastojao uhvatiti ga, umače Paspartu svojim progoniteljima.
Bosonog i gologlav napokon posve usopljen prispije na kolodvor
nekoliko časaka prije polaska vlaka.

Policajni je agent Fiks stajao na peronu naslonjen i slušaše, kako Paspartu svomu gospodaru pripovijeda svoj doživljaj. Fiks bješe naime opazio, da Fileas Fog polazi iz Bombaja, pa radi toga dođe za njim, da i on pođe u Kalkutu; no Paspariu-ovo pripovijedanje promijeni mu nakanu. Vesela i slavodobitna oka reče sam sebi: "Ostat ću ovdje." — Sluga mu je učinio prekršaj na indijskom zemljištu! — "Sad je moj!"

Međutim uđe gospodin Fog u vlak rekavši posve mirno svomu sluzi: "To se valjda više ne će dogoditi", na što Paspartu sav zablenu pođe za njim. Odmah iza toga dadoše znak polasku, i vlak odjuri kroz noćnu tamu.

POGLAVLJE ŠESTO

Gospodin Fog i Paspartu bjehu ušli u kola, u kojima se desio još treći suputnik; bješe to brigadir Sir Francis Kromarti, jedan od Fogovih sukartaša s lađe "Mongolije". Taj je putovao, da pregleda svoje čete, koje su razmještene bile u okolišu Benaresa. Generalu, stasitu i veliku čovjeku plave kose i modrih očiju, moglo je biti oko pedeset godina.

Bješe se za nedavne pobune sepoja osobito odlikovao; bijaše bogat znanjem i iskustvom, i mogaše se o njem misliti, da je urođenik indijski, jer je od mladosti živio u Indiji. Rado bi bio s gospodinom Fogom govorio o Indiji i njenim žiteljima, ali gospodina Foga takav razgovor nije zanimao, jer nije putovao kao čovjek pun osjećaja, već kao stroj, koji po stanovitu zakonu oko zemlje kruži.

General Kromarti doskora opazi u svom suputniku neobična čudakovića; zanimalo ga je dakle saznati, da li u tom hladnokrvnom računđiziji bije ljudsko srce, i da li se i njega doimlju prirodne krasote i plemeniti dojmovi. Svrhu svojega puta bješe Fileas Fog svomu suputniku priopćio, pa i uvjete, pod kojima je na put krenuo. General u poznatoj okladi vidje samo pretjeranost beskorisne, za razumna čovjeka nedostojne svrhe; ali u Engleskoj bješe i nevjerojatna stvar moguća, a od Engleza mogaše se sve očekivati. Pokuša dakle raspredati o toj stvari razgovor, nu brzo se uvjeri, da je taj razgovor veoma čudan: jedva bi koju riječ progovorili, odmah bi opet dugo mučali. Najednom će general Fileasu Fogu:

U VLAKU KROZ PREDNJU INDIJU.

— Da ste prije nekoliko godina krenuli na taj put, bili biste prilično zadocnili, što bi vam lako pomrsilo putne osnove, jer biste morali putovati na kljusetu do stanice Kandalah, koja se na drugoj strani planine nalazi.

— To me ne bi sprječavalo u provedbi putne osnove, otpovrnu Fileas Fog; ja sam na um uzeo i druge zapreke na putu, pak bih uzeo i tu.

— Ali, produlji general, malo da ne naiđoste na veliku nepriliku poradi nesmotrenosti vašega sluga, jer se takovi prekršaji veoma strogo kazne; engleskoj je vladi naime stalo do toga, da se vjerski običaji Hinda poštivaju, pa da je oblast slugu uhvatila, onda...

— Onda, odvrati Fileas Fog, onda bi ga bili jednostavno odsudili i iza pretrpljene kazni bio bi se u Evropu povratio; ne pojmim, kako bih ja pri tome mogao stradati.

Za cijeloga toga razgovora spavaše Paspартu zamotan u putni pokrovac i ne primijetivši, kojom brzinom vlak juri preko vijadukata, uz visoke gorske hridine i kroz duge prorove. Tako ogranе jutro dne 21. listopada, a probudivši se Paspартu začudi se, kad začu, da već putuju kroz zemlju Hinda.

Vlak prolazaše kroz nasade pamučnjaka, kavovaca, muskata, klinčića, pokraj paomovih gajića, iza kojih provirivahu zaseoci, bogato urešeni hramovi i zanemareni samostani (viharis); zatim preko širokih šašovitih livada, u kojima su zmije i tigrovi bježali ispred jurećega parostroja. Dalje letimice prolazahu kroz prašume, u kojima življahu slonovi, koji su zabrinuto motrili, gdje juri željeznica.

U osam sati i po stiže vlak u stanicu Burhampur. Ovdje doručkovaše putnici, a Paspартu mogaše si kupiti papuče, zatim krenuše dalje.

Kao što znamo, mišljaše Paspартu, da se njihovo putovanje ne će produljiti preko Bombaja. Sad se sve više uvjeravaše, da se njegov gospodar ne šali, već da mu je do zbilje, da će zaista oko zemlje putovati. Uzato uvidi, da prije spomenuta oklada stoji, pa ga se počе ta stvar živo doimati. Teško zabrinut mišljaše o tom, kako bi veće zakašnjenje ili veća koja suprotnost mogla njegovu gospodaru pomrsiti račune, te kako je on jučer svojom lakoumnosti mogao prouzročiti pogibao. Sad mu ni brzovoz ne brzaše dosta brzo; zabrinut brojaše dane, koji su već prošli i koji su im još preostali bili.

Drugoga jutra, dne 22. listopada, oko osam sati, stade vlak usred šumske čistine, koju su okružavali stanovi i rad-

ničke kolibe. Vlakovođe pristupiše kolima i navijestiše putnicima, da im je tu iz vlaka izaći.

— Gdje se nalazimo i čemu da izađemo? upita Sir Kromarti.

— Pruga još nije gotova, gospodine, odvrati vlakovođa, siže samo do zaseoka Kolbi, gdje se baš sada desimo.

— Ta novine pišu, da je i pruga do Alahabada predana prometu, pa smo prama tomu i uzeli izravne karte do Kalkute.

— Novine nijesu istinito izvijestile, jer i sami vidite, gospodine, da pruga ovdje prestaje. Putnici, koji ovuda prolaze, to znadu, pak prevaljuju ovih pedeset milja do Alahabada bilo vozeći se na kolima, bilo pak jašući na konjima ili slonovima.

General uzbjesni, što mu toga ne rekoše još u Bombaju, a Paspartu stade očajavati radi neočekivane dangube, Ali gospodin Fog ostade posve miran pa samo primijeti: "Nije druge, valja silaziti." Izađoše dakle iz kola.

Paspartu pobrza potražiti kakovo prometalo i povrati se s viješću, da su sva prometala naručena, ter da se nijedno ne može naći.

— Što da činimo, gospodine Fog? reći će general, vaši probici vragometno stradavaju.

— Nipošto, otpovrne Fog posve mirno, ja sam se već i za to pobrinuo.

— Zar ste vi znali, da ćete ovdje poradi nedovršene željeznice naići na nepriliku? upita Sir Francis.

— Nijesam, ali sam računao, da ću se kad tad namjeriti na kakovu zapreku na svom putu. Ali ništa zato. Dva sam dana prištedio na dosadanjem putu. Dne 25. listopada polazi lađa iz Kalkute, a danas je istom 22. listopada, pa ćemo ipak prispjeti na vrijeme u Kalkutu.

Paspartu bješe međutim još jednom pošao propitati se za kakav podvoz, pa se sad povrati veleći, da je ipak našao slona prenosnika, koji se u blizini kod jednoga Hinda dobiti može.

— Lijepo, reče gospodin Fog, ajde da vidimo toga slona.

Za čas bjehu naša tri putnika pred Hindovom kolibom, ispred koje se steraše oveća ograda. Začuvši Hind, o čem se radi, povede ih u obor, gdje je slon pasao; bješe to velik,

pristao slon, kojega je Hind bio naučio borbi i drugoj vještini u cirkusu. Zato gledaše, da mirnu narav životinje malo po malo nauči sklonosti koju Indijanci zovu "muč". No pošto se samo slon samac tomu priviknuti može, i jer su slonovi samci rijetki, ne htjede Hind svoga slona našim putnicima odmah povjeriti; a možda je i opazio, da je gospodinu Fogu mnogo stalo do toga, da što prije prispije u Alahabad. Kada je dakle Fog počeo s Hindom ugovarati o tom, da mu iznajmi slona za prijevoz, odbio mu je Hind ponudu, premda mu je po satu nudio ogromnu svotu od četrdeset funti ili 1000 kruna.

Ne ražestivši se ni najmanje upita Fog Hinda, ne bi li mu htio prodati živinče, i ponudi mu tisuću funti ili 25.000 kruna; ali Indanin se ne dade ni na to sklonuti.

General svjetovaše Foga, da mu većega iznosa ne ponudi, pošto mu je već i tisuću funti previše; ali ovaj odvrati, da pod svaku cijenu slona imati mora i da uopće ne radi nepromišljeno, kad se obazre na svoju okladu. Vidjevši stoga, da je Hindu stalo samo do toga, da svoga slona za što veću cijenu proda, ponudi mu sprva dvanaest, zatim petnaest, osamnaest stotina, a napokon dvije tisuće funti. Tako se napokon i pogodiše.

Paspartuovo, doslije rumeno lice problijedi od čuda i on kriknu:

— Tako mi mojih papuča, taj skupo prodaje slonovo meso!

Dobivši Fileas Fog slona pobrine se za provodiča. I lako ga nađe. Nekaki mladi Pars razumna lica ponudi se za tu službu. Gospodin ga Fog primi i obeća mu lijepu nagradu, a mladi Pars uze još življe prianjati uz posao.

Izvedavši i osedlavši slona sedlom pričvrste uza nj po-bočice dvije košare nosilice. Fileas Fog ponudi jedno mjesto na slonu generalu, koji je tu ponudu primio. Pa kad u zaseoku Kolbi nakupovaše potrebiti živež za se i za slona, smjestiše se u svoje košare. Paspartu sjede slonu na hrbat, a Pars zajaši na vrat. Tako oko devet sati krenuše prijekim putem, i to šumom od platana. Takovo putovanje ne bijaše dakako ugodno. Fileas Fog i general Kromarti naužiše se u svojim košarama druckanja; Paspartu ne sjeđaše na mirnu i sigurnu mjestu, svaki bi čas bio u opasnosti survati se sa svog sjedala, jer je sveder odskakivao kao lopta od gume, dok je slon oštro kasao.

PUTOVANJE NA SLONU KINONIJU DO ALAHABADA

Englezi trpljahu svoju nezgodu neodoljivom hladnokrvnosti ne progovorivši ni riječi, a Paspartu, dobre volje uza sve svoje pelivanske skokove, smijaše se i šaljaše vadeći komad po komad sladora iz džepa i dajući ga Kinoniju, kako se slon zvao.

Iza oštra kasa od dva sata ustavi vodič slona, da tude otpočinu. Kinoni se najprije napije vode u nekoj kaljuži, a zatim stade jeđujući lomiti grmlje. Fileas Fog i sir Francis razmahaše ukočene udove veseli, što mogu malko otpočiniti od tegotna puta; međutim pripravi Paspartu zajutrak, koji im je osobito u slast išao. Iza kratka sata, oko podne, pođoše dalje. Okolica, kojom sad prolazahu, bješe divlja i romantična. Iza gustih šuma prosljediše pećinaste, patuljastim paomama i tamarindama obrasle krajeve, zatim kamenjem zapremljene pustare, a napokon opet široke, tamne šume. Bješe to tako zvana zemlja bundelkundska, kraj, kamo putnici rijetko kad dolaze, jer se žiteljstvo u svojoj vjerskoj zanesenosti ne ustručava najstrašnije opacine počiniti. Englezi ne mogoše tomu narodu za vrat sjesti, pa tako je cijeli taj kraj bio jedino pod vladom rajaha.

Češće bi naši putnici prolazili kraj četa divljih tih ludana, koji gnjevno motrahu, gdje brzi slon kaše s putnicima. Inače ne susretoše putnici ni žive duše, osim nekoliko čopora majmuna, koji se videći, gdje se putnici približavaju, razbjegoše ua sve strane. Napokon prispješe s večera oko osam sati na podnožje sjevernoga obronka Vindža-planine, u blizinu razvaljene kolibe, i ovdje ostdoše. Bješe to po puta do postaje Alahabad; putnici dakle prevališe do dvaest i pet milja. Pars potkreše u kolibi oganj, što je putnicima vrlo prijalo, jer bješe zalhladilo. Paspartu zgotovi večeru, i iza nje legoše putnici na ležaj, priređen od lišća, da otpočinu. Utaloživši svoj glad i svoju žeđu, uze i slon počivati, a Pars blizu kolibe strážu stražiti.

Izuzevši vodiča bjehu skoro svi iza toga usnili mrtvi san. Tihu noć prekidaše katkad s daleka oglašena rika lavova, tigara i pantera, ter krika i kaikanje majmuna; nu nikakova navala grabežljive zvjeradi ne uznemiri spavajućih putnika, dok ih bijela zora nije obasjala i prenula oda sna.

Oko šest sati produljiše put. Kinoni kasaše dalje, i prevalivši goroviti kraj Vindža-gorja nanese ih put u ravnicu na seoce Kalenger, koje se stere uz Gangesov prtok Cani.

Vodič se hotimice uklanjao blizini nastanjenih krajeva, da izbjegne svim neprilikama. Međutim bješe nastalo podne; do stanice Alahabad bješe im još prevaliti dvanaest milja, i vodič se nadao, da će do večera stići na stanicu. U jednoj pisangovoj šumici stadoše, gdje su putnici objedovali nauživši se slasna ploda pisan-gova, koji je veoma tečan i hraniv.

Iza kratka odmora pođoše dalje kroz gustu i na milje prostranu šumu. Doslije su putovali sretno, kad se iznebušice oko četiri sata slon uzvrpolji i stade; začu se podjedno s daleka neskladan mrmor.

— Što je to? upita general pomolivši glavu iz svoje košare.

— Ne znam, gospodine generale, odvrati vodič, i skočivši sa slona i privezavši ga za čvrsto deblo pobrza u gustu šikaru. Za nekoliko časova povrati se i reče:

— Dolazi amo brahminski ophod, moramo se sakriti.

Odveže i povede slona u guštu i zamoli putnike, da ne silaze. Paspartu s očitom radoznalošću čekaše, kako će se to sve svršiti, pa i sir Kromarti radoznalo pomoli glavu iz košare; samo Fileas Fog ostade miran sjedeći bez vidljiva dojma u svom košu.

Jednoglasan spjev, praćen kratkim udarcima bubnja i zvukom cimbalu, sve se više približavao, i doskora opaziše putnici iz svoga zakloništa, kako se čudnovat ophod k njima približuje.

Sprijeda stupahu svećenici pokrivi svojim šiljastim mitrama, a odjeveni u duge, krasno opšivene haljine; za njima iđaše sila božja ljudi: muževi, žene i djeca; svi su u jedan glas pjevali neku vrstu jadikovke, štono je prekidahu zvukovi bubnja i cimbalu. Za ovima vucijahu kola potpregnuti okićeni volovi-grbonje (bisoni), a na kolima bješe grdan kip kumira četverih ruku, velikih očiju, kuštrave kose, isplažena jezika i tijela tamno crveno oličena. Oko vrata mu bješe đerdan od mrtvačkih glava, a oko bočine pas odsječenih ruka. Kumir stajaše na tijelu oborena gorostasa, a s objiju strane plesaše više fakira, okićenih šarenim vrpcama.

— To je božica Kali, reče tihano general, božica ljubavi i smrti.

— Ta grdeskara da je božica ljubavi..... ? primijeti Paspantu, nu ne mogaše svoje besjede dočeti, jer je vodič zabrinuta li- ca rukom mahao, da budu svi mirni.

Za kolima idahu krasno odjeveni brahmanci, a posred njih teturaše mlada žena, vođena od dva brahmanca. Bješe ta žena vitka i lijepa stasa, bijela kao Evropkinja, ali odjevena na istoč- njačku, divno iskićena prstenima, grivnama i drugom zlatninom i draguljima. Za njom nošahu vojnici na nosiljci mrtvaca u krasnu odijelu, rajaha, u potpunoj odori i drugoj opremi indijskoga vla- dara. Povorku zaključiše svirači i četa urođenika, koji svojom vikom nadvikivahu zvučnjavu glazbila.

General motraše taj sprovod vrlo žalostivo i prijezirno, pa okrenuvši se reče zatim vodiču:

— To je sutty!

Pars namignu glavom, da je tako, i stavi prst na usnice u znak, da im valja šutjeti.

Međutim bjehu i posljednji redovi tugujući u šumi iš- čezli, i napokon umuče malo po malo i pjevanka i krika, dok napo- kon nastane potpuna tišina.

— Što je sutty? upita Fileas Fog generala.

— Suttu, gospodine Fog, otpovrnu general, je žrtva čovječja, ali svojevoljna. Mlada žena, koju vidjeste ici ispred leši- ne, sutra će biti sa svojim mrtvim suprugom spaljena. Suprug joj bješe vladar; nezavisan rajah Bundelkundske države, a po zakoni- ma te zemlje postaju žene rajahove iza smrti njihove žrtvom boži- ce Kali!

— Prokleti ti ugursuzi! uskliknu Paspantu.

— A kako je to, primijeti Fog ne odavajući ničim zabu- ne, da takovi barbarski običaji u Indiji još nijesu zabranjeni? Zar Englezi još nijesu mogli na put stati takovim nedjelima ?

— Mi u okolišu Bundelkunda, otpovrnu Sir Kromarti, još nemamo tolikog upliva, da bi nam pošlo za rukom urođenike tih divljih krajeva svladati. Umorstva i grabeži zbivaju se tu dano- mice, ali ljudi se u većem dijelu Indije više ne žrtvuju.

— Uboga žena, bit će živa spaljena! promrmlja Pas- partu.

— Nije joj druge, produlji general, samo joj preostaje smrt, jer da se protivi tako umrijeti, očekivao bi je samo bi-

ŽENU INDIJSKOGA VLADARA VODE BRAHMANCI NA
LOMAČU

jedan život. Smatrali bi je nečistom osobom, pak bi se je svatko, i najbliža rodbina, kao od izmeta klonio, dok ne bi jadnu svoju dušu u kakovu zakutku izdahnula. Takov izgled goni obično te nesretnice u smrt na lomaču; no često je takova žrtva zbilja dragovoljna, čemu ima mnogo primjera.

Dok je general to pripovijedao, vodič mahaše glavom, i kad general doreče, nastavi on:

— Ovaj put ne ide žena drage volje u smrt; opće je poznato, da je na silu vode na lomaču.

— Ta ja nijesam opazio, da bi se nesretnica branila, pridodat će general.

— Pa to nije ni mogla, jer su je konopljenim kadom i opijem opojili, protumači vodič.

— A gdje će je žrivovati? upita opet general,

— Od prilike dvije milje odavde, kod pagode Pilaji, i to sjutra zorom. Noć će nočivati u pagodi, odvratu Pars i povede slona iz gušte. Baš se uspe slonu na vrat i htjede ga dalje pognati, kad ali ga ustavi Fileas Fog i obrnuvši se prema generalu reče:

— Zar ne bi mogli ovu ženu spasiti? Imam još dvanaest raspoloživih sati, te bi ih mogao žrtvovati.

General se maši ruke Fogove, stisne je srdačno i reče: "Vi ste mi ljudina od oka; pokušat ćemo!"

POGLAVLJE SEDMO

Naum Fogov bijaše smion, veoma težak, a možda i neizvediv. Gospodin Fog metnuo je na kocku svoju glavu ili barem svoju slobodu, a potom i uspjeh svoje oklade. Ali što je rekao, ne poreče, a Sir Francis Kromarti pristade uza nj draga srca.

Paspartu bijaše također spreman na zapovijed svoga gospodara poći i u vatru i u vodu, jer ga je ovaj svojom plemenitom nakanom posve opčarao.

Samo im bješe ispitati, što vodič o tom misli, najpače, da li mu vjersko osvjedočenje ne smeta poduprijeti njihova nauma. Kad ga je general za to upitao, odgovori on: "Ja sam Pars, a i žena je Parskinja, stojim vam na uslugu."

— E vala, čestiti momče! reče Fog.

— No promislite dobro, nastavi vodič, da svoj život izvrgavamo najvećoj pogibli, jer ako nas pri tom uhvate, strahovitom će nas smrću kazniti. Stoga moramo da budemo veoma oprezni.

— Ta to i hoćemo, odvrati Fog, radi toga mislim, da nam je čekati noć, prije nego pođemo na djelo. I s tim bjehu svi sporazumni. Iza toga pripovijedaše vodič, da je mlada gospođa Indanka, kći bogatoga trgovca u Bombaju, gdje je odgojiše posve na englesku. Tko joj poznaše život i uljudbu, svak bi rekao, da je Evropljanka. Ime joj bijaše Auda. Kada joj roditelji umriješe, silomice vjenčaše je sa starim rajahom bundelkundskim. Ne potraja ni tri mjeseca, a ona obudovi. Znajući, što je čeka, pobježe, ali je uloviše, a rajahovi rođaci, kojima je bilo stalo do njezine smrti, odsudiše je na lomaču. Bijednica sad ne mogaše ni kud ni kamo.

Čuvši putnici takove glasove pregnu još jače, da spase nesretnicu. Posavjetovavši se, kako bi svoj naum najbolje izvesti mogli, zapovjediše vodiču, da ih vodi na slonu u što bliži domak pagodi Pilaj, odakle nakaniše pokušati, kako bi u nju prodrijeti i mladu ženu spasiti mogli.

Iza po sata prikuče se na pet stotina koračaja pagodi, te se sakriju pod drvlje, odakle mogahu jasno čuti fanatičnu krik Indana. Kada se s večera počelo smračivati, prikuče se sva četvoričica šikarom obali potoka, odakle vidješe rpu naslagana drvlja, oko kojeg svijetljahu zublje od smole. Lomača bijaše načinjena od sandalovine, polivene mirisavim uljem, a vrh nje počivaše lešina rajahova. Bješe nastala tišina, te su putnici slutili, da su Indani, opojeni običajnom smjesom od opija i konopljena uvarka pozaspali. U to vjerujući htjedoše putnici neopazice prikučiti se pagodi. Suljajući se za vodičem kroz visoku travurinu dođoše na čistinu. Tu vidješe cijeli prostor pijanim i usnulim Indanima prostrt: muževi, žene i djeca, sve to ležaše jedno preko drugoga. Blizu, među drvljem bješe pilajska pagoda, kojoj su na ulazu stražu stražili rajahovi stražari s golim sabljama u rukama, Bješe veoma vjerojatno, da i svećenici u pagodi stražu straže, i po tom uvidješe putnici, da se u hram na vrata unići ne može.

— Pričekajmo, reče general, sad je istom osam sati; i ko zna, ne će li i ti stražari usnuti.

— To može biti, odgovori Pars.

Fileas Fog i njegovi drugovi izvale se pod jedno drvo, da čekaju.

Vrijeme im se strahovito otezalo. Časomice odlažase vodič od njih, da gleda, što je, kako li je. Zublje jednako svijetljahu, a stražari stražahu. Svijetlo sijaše i kroz prozore pagode.

Tako čekahu do po noći, ali straže sveudilj iste. Sad se naši pregaoci sjete, da im je zaludu čekati, dok bi pozaspali stražari, koji ne okusiše opojna pića. Ne bi im druge, nego prorovati zid i tako provaliti u pagodu. Samo ne znađahu, da li svećenici ne bdiju kraj svoje žrtve baš onako pomno, kao vojnici na ulazu.

Napokon se dogovore, i vodič pođe do pagode, a za njim ustopice gospodin Fog, Sir Kromarti i Paspartu. Bješe im du-go obilaziti, dok se odstraga prikuče pagodi. Po ure minu iza ponoći, a oni dođoše do zidova ne naišavši ni na koga. Tu ne bijaše doduše ni stražara, ali ni prozora ni vrata. Pokušase provaliti slabo zazidani zid, i pričinili im se, da će im taj s najvećim oprezom započeti posao poći za rukom. Već bjehu nekoliko opeka odronili, kadno se u pagodi začu krika, a za čas se ozva izvana više grla.

Što li to bješe? Zar su ih pri poslu zatekli? Svakako je bilo probitačno zagrepsti petama u ledinu, i tako umakoše sva četvorica u guštu, odakle na svoju žalost vidješe, da su sad i na onu stranu pagode postavljeni stražari. Sad ne mogoše više ni pomisliti, da bi mogli spasiti jadnu žrtvu. Sir Kromarti reče, da im sada nije druge, već poći dalje, ali Fog prihvati:

— Počekajmo još; meni ne treba u Alahabad stići do sutra prije podneva, a u posljednjem času može nam se desiti dobra zgoda za naš naum.

— Čemu se nadao taj hladnokrvni Englez? Zar je htio poput lava, kralja svih zvijeri, nasrnuti u oko indijski i izbaviti ženu iz ruku krvničkih? To bi bila ludost! mišljaše general, čuvši Fogov odgovor, ali uza sve to bješe sporazuman s tim da

čekaju. Putnici se opet povrtiše na svoje predašnje mjesto, odakle su mogli sve vidjeti, što se u okolu indijskom zgađalo. Paspartu se pope na neko drvo, kad ali mu sune glavom misao, koja mu odmah prohuja živicima i mozgom. „Ludost je,“ reče sam sebi, ali mi ipak može poći za rukom uz ovakove mazgove, kao što je ova indijska bagra. Smotavši se kao vitka zmija ispod stabla, komu je granje sizalo do zemlje, provuče se od debla do debla i nestane ga u šumi.

Međutim minu sat za satom, dok napokon nekolike blijede zrake ne navijestiše jutro. Iznenada, kao u jedan hip digoše se spavajući, i sav oko indijski oživi. Zaječаше bubnjevi, nastа vika i pjevanka: bješe osvanuo čas, kad je jadnici bilo umrijeti.

I doista, vrata se pagode otvore, iznutra sinu jarko svijetlo. Gospodin Fog i Sir Francis Kromarti vidješe, kako bijednu ženu, osvijetljenu svijetlom bakalja, vode dva svećenika. Ujedno im se pričini, kao da se nesretnica otimlje svom silom opojenosti i da posljednjim nagonom gleda spasiti se i umaći krvnicima svojim. Taj čas krenu rulja. Mlada se žena iznovice uštapi omamljena od kada konopljina i stupaše među fakirima, koji su oko nje tulili svoje vjerske molitve. General, silno uzrujan, stisne grčevito ruku Fileasa Foga i osjeti, da je u toj ruci goli nož. Fileas Fog i njegovi drugovi pristanu neopazice u posljednjim redovima uz rulju, i tako se do kakovih pedeset koračaja prikuče lomači, na kojoj je sada uz rajahovu lešinu nepomično i nesretna žrtva ležala. Sad zapale fakiri zubljom lomaču, iz koje se odmah uzvitla plamen.

U taj hip htjede Fileas Fog, ne osvrćući se na veliku pogibao, sunuti do lomače, ali ga suzdržа general i vodič. Fileas Fog ih odgurne i baš htjede izvesti svoj ludu naum, kad ali se najednom promijeni sav prizor. Nastade strašna krika, i cijela se rulja preplašena povalja po zemlji, bojeći se i pogledati k lomači. Uto se vidjelo, kako stari rajah, digavši se poput sablasti kakove, uze mladu ženu na ruke, siđe s lomače i prođe sred povaljene rulje baš k našim putnicima, koji u tom oživjelom rajahu prepoznaše Paspartu-a. Zaklonjen dimom i plamenom bješe se on uspeo na lomaču, a zaogrnuvši odoru rajahovu i pokrivši se čalmom njegovom spasi nesretnu žrtvu.

— Sad bježimo! reče tiho, i strjelimice iščeznuše sva četvorica sa svojim plijenom u šumi; bješe to brzi slon s njima odjurio. Odmah iza toga čuše silnu krik i viku iz okola indanskoga, puške pukoše, pače jedno tane prosviri kroz šešir Fogov; Inđani se naime bjehu dosjetili prijevari.

— Pa zaista putnici izdaleka opaziše lešinu staroga rajaha na razgorjeloj lomači. Svećenici bjehu se od straha osvijestili i pogodili, da su nadmudreni i okradeni. Oni se odmah razlete po šumi, i stražari za njima. Nekoliko pušaka pukne, ali kako su naši otmičari brzali, za čas umakošć svakomu puškometu.

Smion naum, spas mlade žene, pođe im za rukom. Paspartu bješe sam sobom zadovoljan, general mu stisne srdačno ruku, a Fileas Fog reče: „Evala, momče!“ To bijaše izvanredno priznanje iz ustiju Fileasa Foga.

Mlada Inđanka bješe još uvijek onesviještena, ležase u košu zamotana u putničke pokrivače. Vodič joj je ulio u usta vodu pomiješanu s rakijom, ali ona ostade mirno ležeći.

Međutim bješe slon prokasao šumu, i za jedan sat prispeše u prostranu ravnicu. Oko sedme ure stadoše, da i oni i slon otpočinu i gladne si želuce utalože. Još sveudilj ležase žena u potpunosti besvjestici, i svi pokušaji probuditi je ostaše bezuspješni. Sir Kromarti dobro je znao, kakovi su učinci, kad koga omame konopljenim kadom, i primijeti, da će ona još više sati ostati omamljena, ali se ujedno obrati na Fileasa Foga govoreći, da gospođa, ako ostane u Indiji, ne će biti sigurna od svojih krvnika, već da se mora ukloniti iz Indije. Fileas Fog odgovori, da je on već o tom razmišljao i da je naumio mladu Inđanku odvesti u Honkong.

Okrijepivši se i odmorivši pođoše dalje i oko desetoga sata javi im vodič, da su na domaku Alahabada. Oдавde se opet nastavljaše pretrgnuta pruga prama Kalkuti, u koju se moglo za dan stići; gospodin Fog mogaše dakle 25. listopada jošte prije polaska lađe u Hongkong na stanicu stići.

Mladu ženu položiše u sobi kolodvorskoj na divan i pošlju Paspartu-a u grad, da za nju kupi evropsko odijelo, krzneni ogrtač i druge sitnarije, kamo ovaj i odmah pođe.

Alahabad, t. j. Božji grad, vrlo je slavljjen i poštivan u cijeloj Indiji, jer je sagrađen na stjecaju dviju svetih rijeka, Ganga i Džumne. Ovamo idu na poklonstvo Inđani cijelog polu-

PASPARTU SPASAVA RAJAHOVU ŽENU IZ LOMAČE

otoka, da se u svetim vodama posvete. Po legendi Ramajane izvire Gang u nebu, odakle po milosti Brahminoj zemljom teče.

Došavši Paspартu u grad stade ga razgledati i tražiti bazar ili dućan, ali ne mogaše ni jedno ni drugo naći, jer je nekoć obrtan i prometan grad danas slab i trgovinom i obrtom. Napokon se ipak namjeri na stara židova i u njega nađe, što je tražio; kupi za teške novce opravu od škotske tkanine, kabanicu i lijepu šubu, pa se povrati sa svim tim na kolodvor.

Međutim stade se mlada Inđanka osvješćivati; lijepe joj oči sinu svom nježnosti indijskom, i sad se tek mogaše vidjeti, da je udova bundelkundskoga rajaha žena ljepotica vanredno fina uzgoja i čista engleskoga razgovora, tako da se je hladnokrvni Fog živo počeo zanimati za svoju spasenicu.

Malo prije nego što će vlak poći, isplati gospodin Fog Parsu pogođenu nadnicu, nu niti pare više, čemu se Paspартu veoma začudi; ali se iza toga obrati gospodin Fog k vodiču i reče:

— Za službu si primio plaću, ali ti si mi još drugu veliku ljubav iskazao, i za tu ti darivam slona.

Blistavim od veselja očima odgovori Pars:

— Ta vaša mi milost poklanja čitav imutak!

— Ti si to pošteno zaslužio, odgovori Fileas Fog, i još ću ti uvijek dugovati.

— Tako valja! uskliknu Paspартu, uzmi samo životinju, moj prijatelju, junački si nam pomogao. To rekavši pristupi k slonu i pruži mu na rastanku kus sladora, koji slon zadovoljno mumljajući izjede.

Putnici se nato smjestiše u veoma udoban vagon, a željeznica poleti put Benaresa. Gospođa Auda smještena na najbolje mjesto posve se osvijesti. Čuđase se, što se desi u željeznici sred nepoznatih ljudi, a najviše, što je odjevena u evropsko odijelo. Sir Kromarti joj pripovjedi svu zgodu njena spasa ističući osobito plemenit i smion naum gospodina Foga, koji je radi njena spasa bio gotov svoj život na kocku staviti, napokon pripomenu i svršetak događaja, štono ga izvede smioni Paspартu.

Sa suznim očima i srdačnim riječima zahvaljivaše se Auda svojim izbaviteljima, ali sjetivši se lomače i pogibli, u kojoj se još uvijek desila, stade drhtati i plaho oko sebe gledati.

Opazivši to gospodin Fog uze je miriti govoreći, da će je odvesti u Hongkong, gdje može ostati, dok mine pogibao.

Zahvaljujući se svesrdno na tolikoj brizi pripovjedi Auda da u Hongkongu ima zemljaka, ujedno i rođaka, k njemu da će pribjeći, tamo da je sigurna od svojih progonitelja.

Po sata poslije podne stiže vlak u postaju benaresku. Tu bješe generalu izaći i poći k svojim četama, koje su se u okolici toga grada utaborile. Rastavši se od Fileasa Foga i zaželjevši mu, da sretno obavi svoj naum, oprostila se od gospođe Aude, koja mu se još jednom usrdno zahvalila; a stisnuvši Paspartu-u ruku nestala ga iz vida, jer je vlak s našim putnicima dolinom Gangovom odjurio.

Za veoma hitra putovanja mijenjaše se sveđ okolica prolažahu kraj zelenih bregova, kroz žitorodne poljane, preko potoka i močvara, u kojima se vrzli ogavni aligatori, kraj bijelih sela i kroz hladovite šume. U svetoj rijeci kupahu se slonovi i volovi grbonje (bizoni) i čete Hinda prahu se po propisima svete svoje vjere.

Indanci obožavaju tri božanstva: „Višnu“ boga sunca, „Šivu“, boga prirode, i „Brahmu“, najveće božanstvo, velikoga svećenika i zakonodavca. Zakleti su neprijatelji budhizma, kao što i svih inovjernih, pa su svi pokušaji pokrstiti ih ostali jalovi.

Oko dvadeset milja jugoistočno od Benaresa prodoše putnici kraj tvrđave bunarske stare utvrde beharskoga rajaha, kraj Gazepura i divnih mu tvornica ružične vodice, kraj groba lorda Kornvalisa, kraj utvrđena grada Buksara, blizu Patne velikog trgovačkog grada i glavnog tržišta indijskoga opija i napokon kraj Monghira, slavnoga sa svojih velikih ljevaonica željeznine i sa prostranih kovaonica i tvornica pušaka. Tu ih zateče noć, pa jureći hitrim vlakom kroz prostrani okoliš bengalski ne mogoše ništa vidjeti, već samo čuše riku i lavež grabežljive zvjeradi, koja je ispred sopćuće lokomotive u noćnu tamu uzimala.

Napokon jutrom, oko sedam sati, uđe vlak u stanicu Kalkutsku. Lađa u Hongkong polazaše tek oko dvanaest sati u podne; po tom imadaše gospodin Fog još pet sati vremena; pa ma da i je gotovo dva dana radi prekinute pruge kod Kol-

bija i izbavljajući mladu Inđanku potratio, ipak bješe po svom računu u određeno vrijeme, dne 25. listopada prispio u glavni grad Indije.

POGLAVLJE OSMO

Kad je vlak u Kalkutskoj stanici stao, skoči Paspartu iz kupeja, da uzmogne gospodinu Fogu i gospođi Audi pomoći silaziti. Na izlazu kolodvorskom stupi pred gospodina Foga činovnik policije i reče mu:

— Jeste li vi gospodin Fileas Fog, a ovo, pokazujući na Paspartu-a, vaš sluga?

— Jest, ja se zovem Fog, a ovaj je moj sluga Paspartu.

— Izvolite poći obojica sa mnom!

Englezu je zakon svetinja, a činovnik bješe branič zakona. Gospodin Fog ne pokaza ničim svoje zlovolje, već zapovjedi Paspartu-u, da muči, kad se je ovaj htio s policistom pravdati.

— Je li dozvoljeno, da nas ova gospođa prati? upita Fog policistu.

— Jest dozvoljeno, odvrati policista i povede ih do kočije, u koju sjedoše. .

Kočija prolazaše isprva kroz uske ulice, u kojima je vrvila prljava i oderana svjetina svih narodnosti, zatim gradom evropskim, koji je umiljat svojim kućama od opeka i sjenovit svojim kokosnicima, a napokon iza dvaest časova stade pred sudbenom zgradom.

Policista dade svojim uhićenicima znak, da sađu, i odvede ih u sobu s rešetkama na prozorima.

— Oko po devet sati preslušat će vas sudac Obadijah, reče, izađe iz sobe i zabravi je ključem.

Paspartu sjede na stolac i usklikne:

— Lijepe li nam sreće, sad smo zatvoreni!

Gospođa Auda obrati se gospodinu Fogu i reče:

— Poštovani gospodine! Progone vas poradi mene. Spasite sebe i svog vjernog slugu; ja i onako moram pasti u šake svojih krvnika!

— Nipošto! odvrati gospodin Fog, mora biti nesporazumak! Tužitelji se ne smiju odvažiti, da nas progone poradi

toga; bilo kako mu drago, ja vas ne ću ostaviti na cjedilu, već ću vas otpratiti do Hongkonga.

— Ali lađa polazi već u dvanaest sati! prihvati Paspartu

— Prije dvanaest bit ćemo u lađi, odvrati sasvim mirno

Englez.

Paspartu se toj sigurnoj izjavi malo začudi, ali se ipak ne umiri.

Sad se otvore vrata. Policista dođe i odvede uhićenike u dvoranu, u kojoj su se krivci saslušavali i u kojoj se već sakupilo mnogobrojno općinstvo. Naši putnici stadoše pred suca i preslušavanje otpoče.

— Fileas Fog! prozva sudski pisar.

— Tu sam! odvrati Fog.

— Paspartu!

— Evo me!

— Već vas čekamo dva dana, reče sudija.

— S čega nas tuže? upita nestrpljivo Paspartu.

— Odmah ćete čuti, odgovori sudac.

— Neka dodu u dvoranu tužitelji!

Nato se vrata otvore i sudski pisar uvede tri svećenika.

— To su oni ugursuzi, promrmlja Paspartu, koji su htjeli našu mladu gosposu spaliti.

Svećenici stadoše pred suca, a taj pročita optužnicu, kojom se gospodin Fileas Fog i njegov sluga optužuju, da su oskvrnuli hram i obeščastili brahmansku vjeru.

— Imate li štogod protiv te optužbe prigovoriti? upita sudac Fileasa Foga.

— Ništa! odvrati taj; priznajem, ali ujedno zahtijevam, da i oni sa svoje strane priznadu, što su u Pilajskoj pagodi naumili bili.

Svećenici se začude i pogledaju jedan drugoga.

— Zaista, uskliknu Paspartu, tamo htjedoše spaliti svoju žrtvu.

Svećenici se još više zbune, a sudac začuđeno zapita:

— Što? U Bombaju htjedoše žrtvovati čovjeka?

— U pagodi Pilajskoj, a ne u Bombaju, otpovrnu im Paspartu.

— Ne pita vas nitko za pagodu Pilajsku, već vas pitam za prekršaj u pagodi Malebarhilskoj u Bombaju, odgovori sudac,

a za dokaz evo cipela oskvrniteljevih, koje će vam valjda biti poznate!

— Ta to su moje cipele! uskliknu Paspertu, i zabuna posta još veća, jer su gospodin Fog i Paspertu posve zaboravili na onaj slučaj u Bombaju, pa još uvijek mišljahu, da im se je opravdati radi toga, što su spasili udovu rajahovu.

Agenat Fiks bijaše naime prije odlaska vlaka u Kalkutu čuo pripovijedanje Paspertu-ovo i oskvrnuće hrama upotrijebio kao sredstvo u svoju svrhu. Ostavši u Bombaju i obećavši svećenicima lijepu nagradu bješe se s njima dogovorio, da Paspertu-a i njegova gospodara kao oskvrnitelje pagode progone. Zatim otputova u Kalkutu i prispije onamo prije Foga, jer je on, kao što znamo, dva dana potratio izbavljajući mladu Indanku.

Možemo si lako pomisliti, da se je agenat silno uzrujao, kad je došavši u Kalkutu, od brzojavno obaviještene oblasti čuo, da u Kalkutu nije stigao nikakov Fog; stoga je već mislio, da je Fog krenuo drugim putem, i tako mu umakao. Napokon, tek treći dan vidje ih gdje silaze iz vlaka, i dade ih odmah uhititi.

Sjedeći u kutu sudske dvorane mogaše s velikim zanimanjem čuti cijelu raspravu.

— Tuženik je, reče sudac, svoj čin priznao, i pošto je engleska vlada oskvrnuće indanskih hramova pod teškom kazni zabranila, i pošto je gospodinu Paspertu-u dokazano, da je 20. listopada stupio u hram i svojim neposvećenim nogama pagodu Malebarhilsku u Bombaju obeščastio, to se spomenuti Paspertu osuđuje na zatvor od četrnaest dana i na globu od tri stotine funti.

— Tri stotine funti! usklikne s negodovanjem Paspertu.

— Šutite i budite mirni! zagrmi sudac i nastavi: Pa pošto je nadalje dokazano, da je između gospodara i sluge bilo sporazumka, to ima gospodin Fog platiti stotinu i pedeset funti globe, te se podjedno osuđuje na zatvor od osam dana.

— Izvedite osuđenike!

S velikim zadovoljstvom slušaše gospodin Fiks ovu presudu. Njegovoj žrtvi bješe po toj presudi ostati osam dana u Kalkuti, a međutim morala je prispjeti i uhitna zapovijest.

Paspartu se pokunji; osjećao se krivcem, što je svojom lakoumnosti osnovu svoga gospodara razbio, jer se osam dana nije nikako moglo nadoknaditi. Fileasa Foga nasuprot se presuda niti najmanje ne kosne, već ustavši, kad ih sudski podvornik hijede izvesti, reče mirno:

— Dajem jamčevinu!

— To vam je dozvoljeno, moj gospodine! odgovori sudija, a gospodin Fiks protrne; nu opet se umiri, kada sudac za svakoga osuđenika, kao od inozemaca, zaiska jamčevinu od tisuću funti.

— Polazem jamčevinu! reče spokojno Englez i pruži sudiji zahtijevani iznos.

— Kad se postupak suprot vas svrši, povratit će vam se iza odbitka globe i troškova ostatak, reče sudac, a sad ste vi i vaš sluga slobodni, te možete ići, kamo vas je volja.

Gospodin Fog ponudi gospođi Audi ruku i izađe s Paspartu-om iz sobe, pošto je ovaj dobio svoje cipele. Uzevši na izlazu iz sudnice kola zapovjedi kočijašu, da ih vozi u lučnu stanicu. Gospodin Fiks slijeđaše izdaleka za njima, ljutit, što svoga cilja nije postigao.

Oko po milje daleko čekaše u luci usidren parobrod „Rangon“. Kucnu jedanaesti sat i naši putnici imadahu još cijelu uru vremena; ipak siđoše s kola, uđoše u čamac i odvezoše se u lađu.

— Eto pobježe varalica, usklikne Fiks škrinuv zubima, prorajtao je ugursuz dvije tisuće funti, a ja ostadoh na cjedilu; ali slijedit ću ga ma bilo do nakraj svijeta! Tako rastrošan može samo tat biti; već je potratio cio imutak!

„Rangon“ bijaše željezni parobrod na vitla, od istočno-indijske kompanije, određen za službu u Kitajskom i Japanskom moru. Bješe to lađa brza kao „Mongolija“, ali ne tako udobna, kao što je gospodin Fileas Fog za gospođu Audu želio. Gospođa Auda međutim to nije ni osjetila, jer joj je gospodin Fog nastojao pribaviti svaku udobnost. Dolazio bi redovito svaki dan u određeno vrijeme k njoj i pitao bi, da li joj čega nedostaje; tad bi, ostavši čas dva kod nje, slušao njen razgovor i opet otišao, ne pokazavši baš ničim, da ga se ona doima.

Gospođi se Audi od prvoga časa pričinjaše gospodin Fog pravim čudakovićem, ali kad joj je Paspartu razložio zagonetno vladanje i živovanje svoga gospodara, umirila se; a znajući, da je Fog njezin izbavitelj, poštivaše ga sa zahvalnim srcem.

Vrlo sretno i brzo plovljaše dosada „Rangon“ duž obale Bengalskoga zaliva; vrijeme bijaše povoljno. Skoro se prikučiše ostrvlju Andamanskomu i domalo vidješe Veliki Andaman, koji je napučen od divljih Inđana Papua. Urođenici se doduše ne pokazашe, ali sam otok pružaše prekrasan vidik. Prostrane šume svakojakog drvlja: bisanga, areka, bambusa, muskata, teka, gorostasnih mimosa, stablolike papradi, sve se to nizalo duž obale, a u zatku bjehu te šume optočene visokim brdinama slikovitog Saple-peakgorja. Po obali vrvljahu jatovice čudne ptice salangane, kojih su gnijezda tečna hrana žitelja „nebeskoga carstva“.

Brzo prođe lađa duž te rajske okolice i doplovi do tijesna Malačkoga, da se tuda uhvati Kitajskoga mora.

Polazeći iz Kalkute bješe gospodin Fiks uputio oblasti, da mu uhitnu zapovijed, čim stigne, pošlju u Hongkong, a on sam uđe neopažen u lađu i ne htjede se našim putnicima pokazati. Posljednja mu nada bješe Hongkong, jedina još točka engleskoga posjeda, gdje je svoju žrtvu zaustaviti smio; jer ako mu to ne pođe za rukom tu, u Kitaju, Japanu i Americi uhitna zapovijed nemaše više nikakove kreposti. Pod svaku cijenu htjede stoga Fileasa Foga u Hongkongu zaustaviti, ali ne znađашe, kako da to izvede. Već u Bombaju i Kalkuti bjehu mu se osnove izjalovile; sad morale smisliti način, koji će bezuvjetno poći za rukom.

Napokon odluči sve priopćili Paspartu-u. Ovaj po njegovu mnijenju nije ni slutiti mogao, da bi mu gospodar bio okrivljen s krađe milijuna; stoga ga htjede zastrašiti, da bi kao sukrivac mogao biti optužen i osuđen, ako uza nj ne pristane. Bješe to pre-smjelo sredstvo, ali proučivši agenat značaj Paspartu-ov mogaše misliti, da ovaj ne će htjeti poduprijeti zlotvora. Izišavši iz kabine pođe tražiti Paspartu-a, no vrlo se zabezekne opazivši gospodina Foga u društvu s gospodom, i to s onom istom, koju je s njim vidio u sudnici. Ko je ta žena? Da li ju je Fog već otprije poznao, ili ih

je samo slučaj združio? Nije li gentleman samo stoga putovao u Indiju, da se s njom sastane? Nije li je gdje god oteo? — Takove se misli vrzle mozgom agentovim, a sve smisli u jednu, da Fog nije samo kradinovac, već ujedno i kradižena. To otkriće mogaše mu koristiti, bješe mu moguće, otmičaru u Hongkongu zakrčiti dalji put, ili ga barem na nekoliko dana tu zadržati.

Sad morade govoriti s Paspartu-om, da o toj ženi sazna, što bi mu u njegovu svrhu poslužiti moglo. Paspartu lutaše po palubi lađe, kad je agenat k njemu pristupio i pokazavši se začuđenim uskliknuo

— Zar vi ovdje?

— O gospodine Fikse! vi na lađi! vikne Paspartu također začuđen, nijesam si ni u snu pomisliti mogao, da ću vas ovdje opet vidjeti! Dakle i vi putujete oko zemlje?

— Ta baš ne putujem oko zemlje, ali ću ostati nekoliko dana u Hongkongu, i onda se valjda opet povratiti.

— Tako, reče Paspartu sveder se čudeći, ali gdje bijaste cijelo vrijeme, ne vidjeh vas doslije lađi na palubi?

— Vjerujem vam, odgovori agenat, bolovah i ostadoh u svojoj kabini. Kako je vašemu gospodaru Fogu?

— Kao bubregu u loju! Uvijek je isti točni čovjek, još ni jednoga dana ne zadocnismo. Ali znate li, da u lađi imamo mladu gospođu?

— Što? upita čudeći se tobože agenat. Kako se to desilo? Zar i mlada gospođa putuje oko zemlje?

— Nipošto, odgovori Paspartu, vodimo je samo do nje-na rođaka, bogatoga trgovca u Hongkongu. Ali vam moram pripovijedati, kako smo našli mladu gospođu, to vam je prava pustolovina!

Sad mu Paspartu ispriповjedi cijeli događaj. Kaza mu, kako opaziše suty, kako spasiše Indanku, kako kupiše slona za dvije tisuće funti, kako ih sudište kalkutsko odsudi radi oskvrnuća pagode i kako dobiše uz jamčevinu slobodu.

Znajući Fiks za sve ove posljednje doživljaje Paspartu-a i Foga činjaše se nevještima i naočice pozorno slušaše pripovijedanje Paspartu-ovo, ali jedvice mogaše sakriti svoju zlovolju, što mu se uništila osnova, da Foga kao prostoga otmičara optuži.

POGLAVLJE DEVETO

Odslije sastajahu se češće Paspartu i Fiks, ali ovaj bješe nujan, mučaljiv, i zato prestaše njihovi razgovori. Gospodin se Fog rijetko viđevao; bijaše ponajviše u velikoj dvorani u društvu gospođe Aude ili se vistaše. „Ipak je čudnovato,“ mišljaše Paspartu, „da se gospodin Fiks nalazi u nas, premda je bio nakanio ostati u Bombaju“. Stade o tome razmišljati. „Što je nakanio taj ljubezni gospodin?“ Pravi uzrok ne mogaše Paspartu dakako pogoditi, jer da njegova gospodara kao tata progoni, ne bješe mu ni na kraj pameti. Ali se doskora domisli, da su članovi reformkluba najmili Fiksa, da prateći njegova gospodara pazi, da li će on po ustanovama oklade zbilja proputovati oko zemlje.

— Tako je! reče sam sebi, ali to je veoma nedostojno za poštovanoga i čestitoga gospodina Foga. Sramota! usklikne zgrčivši pest, ali odmazdit ću ja toj gospodi! Naumi svomu gospodaru ništa ne reći o tom svom otkriću, da ga ne ožalosti; ali gospodinu Fiksu htjede prigodimice kazati, da sada zna, zašto i po čijem nalogu on sada s njima putuje.

Dne 30. listopada poslije podne uđe parobrod u Malačko tijesno, a drugoga jutra oko četiri sata usidri se „Rangon“ u luci Singapurskoj, da nakrca ugljena. Redovitim putem prištediše po dana; taj dobitak zabilježi gospodin Fog u svoju bilježnicu. Tad izađe s gospođom Audom na kopno, da se s njom prošee otokom. i Gospodin Fiks slijeđaše neopazice za njima, a Paspartu otide u grad kupiti različitih stvari.

Okolica Singapore ne pruža ničega veličajna, ali je uza sve to veoma lijepa; naliči velikomu, dobro uređenom perivoju, isprekrižanom narednim putovima. Gospodin se Fog vožaše u vrlo lijepoj kočiji šarolikim tropskim predjelom, a gospođa se Auda naslađivaše veličajnim čarom prirode, svježinom zraka i miomirisom, štono se je izvijao iz cvijetna grmlja i drvlja. Vesele, kreveljaste opice i papige šarolika perja oživljavahu šumice, a u sitini bješe u zasjedi i tigara, zlih drugova, koji se dodanas ne mogoše uništiti na malenom ostrvu, jer se sveđ iznova pojavljuju, budući da im nije teško s Malajškoga poluostrva preplivati usko tijesno i

osvanuti na ostrvu. Vrativši se iza dvosatne vožnje prolažahu putnici gradom, koji se sastoji iz malih, nezgrapnih potleušica, a prispješe oko deset sati u lađu, gdje ih je dočekaao Paspartu, koji se je, kupivši u gradu između ostalog i nekoliko mangusta, slasna i veoma tečna voća, sada obradovao, što mogaše svoju veoma poštovanu gospođu Audu njim podvoriti.

Velika množina novih putnika bješe se u lađu ukrcala; oko jedanaestoga sata digoše sidra i uz dosta jak jugoistočnjak brzaše „Rangon“ duž obala Anama i Kokinkine. Iza nekoliko sati osili se vjetar još više; veći dio putnika pobježe s palube, a zapovjednik lađe moraše veoma oprezno napredovati, katkad skratiti jedra, suspreći snagu pare i tražiti svojoj lađi prolaz kroz prolomljene valove. Tim je lađa prilično zadocnila. Gospodin se Fog uza sve to ne uznemiri, ma da je i za pet dana morao taj put prevaliti, ako je htio prije polaska lađe za Jokohamu dne 5. studenoga stići u Hongkong. Paspartu nasuprot silno se porad ovog zakašnjenja uznemiri, što se je po njegovu vladanju dobro razabrati moglo.

— Zar vam se zbilja tako hiti prispjeti u Hongkong? reći će mu jednoga dana agenat.

— Dakako, odgovori Paspartu, valja nam se žuriti, da ne zakasnimo priključak lađe za Jokohamu.

— Pa vi zbilja vjerujete u put oko zemlje? reče gospodin Fiks, ja toga ne vjerujem.

— Vi ste pravi šaljivdžija, odgovori Paspartu, mignuvši očima, ja sve znam!

Ta primjedba uznemiri agenta; nije li prepoznao u njemu Francuz uhodu i pogodio mu namjere? Ne zna li gospodin Fog za sve to, pa nije li Paspartu s njim sporazuman? Kad bi tako bilo, onda bi mu sve nastojanje bilo uzaludno. Sišavši u svoju kabinu stade svakojako razmišljati, nu ne mogaše se nikako domisliti, što da čini. Napokon odluči posve se Paspartu-u očitovati i njega u svoje kolo povući.

Vjetar uze drugi pravac; silno duvaše od sjeveroistoka i priječaše lađu još više, a dne 3. studenoga uzvijori se prava bura, bacajući lađu sad amo sad tamo po talasima do neba uzvitlanim. Pogled na bijesno more ne kosnu se gospodina Foga, a gospodin se Fiks od srca radovaše, jer je zadocnjaj od kakovih dvaest sati sada bio posve siguran.

Paspartu bješe sasvim poražen; ostade za oluje na palubi, penjaše se na začuđenje mornara poput opice na jarbole proklinjući buru. Napokon se dne 4. studenoga utaloži vjetar. Nebo se razvedri, a razvedri se i Paspartu. Razviše sva jadra, i lađa strelovito poleti prama svomu cilju. Potračeno se vrijeme ne mogaše međutim nadoknaditi, pa tekar jutrom dne 6. studenoga opaziše kopno, dočim je „Rangon“ već 5. studenoga imao prispjeti u Hongkong. Oko šestoga sata pope se pilot lađi na palubu, da je uvede u luku. Gospodin ga Fog upita, da li mu je znano, kad lađa polazi u Jokokamu. Pilot odgovori:

— Sutra u jutro s osjekom.

— A! reče gospodin Fog ne začudivši se nimalo.

Paspartu malo nije pilota od veselja zagrlio.

— Kako se zove polazeći parobrod? upita gospodin

Fog.

— Zove se „Karnatik“, odvrati pilot.

— Zar toj lađi ne bješe jučer otići?

— Odlazak joj je odgođen radi popravka kotla!

— Hvala lijepa, reče Fog i povrati se u dvoranu.

Oko jednoga sata usidri se „Rangon“ na pristaništu Hongkonga, a putnici izadoše iz lađe.

Slučaj je opet jednom lijepo poslužio gospodinu Fogu. Da je „Karnatik“ dne 5. studenoga zaplovio bio, morali bi putnici osam dana do polaska slijedeće lađe čekati. Sad je bilo nade, da će se potračeno vrijeme za plovidbe od dvadeset i dva dana kroz Tihi Ocean nadoknaditi. Gospodin Fog imađашe osim toga dosta vremena, da gospođu Audu preda njezinim rođacima. Najmi nosiljku, posadi u nju gospođu Audu i dade je odnijeti u prvu gostionicu u hotel kluba. Paspartu iđашe uza njih i tako prispije njih troje za dvaest časova u hotel. iznajmivši gospodin Fog nekoliko soba i naloživši konobaru, da za gospođu Audu sve što bolje uredi, reče joj, da sad ide potražiti njene rođake, dok je Paspartu-u bilo kod nje ostati, da ne bude sama,

Fog se dade odvesti do burze, gdje su joj rođake morali poznavati. Upitan senal poznavашe doduše trgovca, za kojega je Fileas Fog pitao, ali mu reče, da se je isti sir James Jekeh, skupivši si ovdje velik imutak, već prije dvije godine povratio u Evropu, i to u Holandiju. Čuvši to Fileas Fog zahvali se i povrati u hotel, da o tom izvijesti mladu Indanku.

U HONGKONGU.

— Što da sada počnem? rekne zdvojna žena čuvši izvještaj Fogov.

— Putovat ćete naravno sa mnom u Evropu, odgovori Fog.

— Ali ja zlorabim vašu dobrotu.

— Nipošto, vi moje osnove ne pomutiste. — Paspartu pođite na stanicu i nabavite za nas u lađi tri kabine.

Veoma veseo, što će gospođa Auda, koja je prama njemu veoma prijazna bita, s gospodinom Fogom dalje putovati, pođe Paspartu, da izvrši nalog svoga gospodara.

Maleni ostrv Hongkong postade iza rata od godine 1842. svojinom engleskom, i iza nekoliko godina razvi se tu znamenit grad istoga imena s lukom prozvanom Viktorija. Ležeći na ušću rijeke Kantona, udaljeno je ostrvo samo šezdeset milja od portugalskoga grada Makao. Englezi se natjecahu s ovim gradom, koji je doslije podržavao prolaznu trgovinu kitajsku, i tako postade Hongkong malim svjetskim gradom.

Nagledavši se žive vreve gradske i načudivši se u luci Viktoriji raznolikosti i množini brodova svih naroda, opazi Paspartu, vraćajući se s obale, gospodina Fiksa, koji se je onuda šetao. Ali ovaj mu se činjaše veoma zlovoljan, što nije bilo nikakovo čudo, jer mu uhitna zapovijed još uvijek ne bješe prispjela. Svakako je za njim prispjela samo mu bješe ovdje nekoliko dana pričekati, ako je htio, da ga ta zapovijed stigne. Valjalo mu je i o tom nastojati, da gospodina Foga po što po to ovdje zaustavi.

Paspartu se približi gospodinu Fiksu, pa mu posprdno reče:

— Nude, gospodine Fikse, vi ćete nas valjda predbježno popratiti do Amerike?

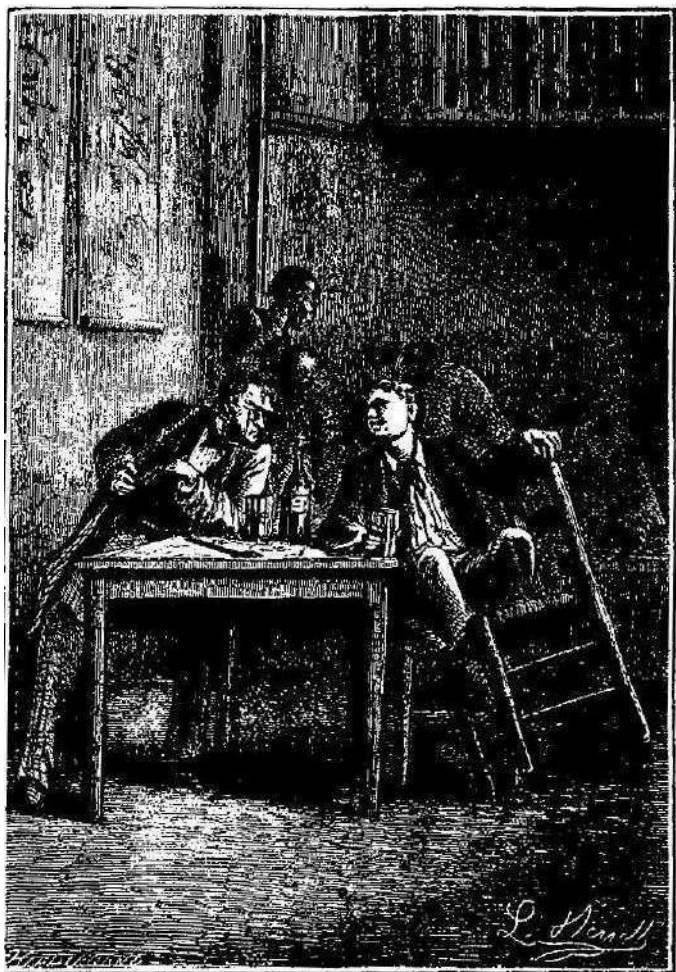
— Može biti, promrmlja agenat.

— To sam si ja već pomislio! reče Paspartu smijući se, pođite dakle sa mnom nabaviti si u lađi mjesto!

Iza toga stupe obojica u poslovnicu brodovlasnika i uzeše kabine za četiri osobe. Činovnik im reče, da parobrod već s večera u osam sati polazi, a ne drugoga jutra.

— Lijepo, reče Paspartu, to moram odmah svomu gospodaru javiti.

Kao munja sune agentu glavom misao, da mora Paspartu-a zapriječiti, da gospodina Foga o ovoj promjeni lađina polaska izvijesti. Lako bješe možno, da gospodin Fog ostavši o tom neobaviješten zaostane na ostrvu. Izišavši dakle iz poslovnice ponudi Fiks Paspartu-u, da s njim pođe popiti čašu vina, jer im još dosta vremena preostaje. Paspartu primi tu ponudu.

FIKS SA PASPARTU-OM U GOSTIONI.

Stupivši obojica u krčmu uz obalu sjedoše za stol od bambusova pletera. Soba bješe prostrana i lijepo uređena, ali veoma čađava. U dnu sobe bijaše više postelja s vanjkušima, a na njima ležašu štokakvi ljudi opojeni, spavajući; drugi

opet sjedahu uz bambusove stolove pijući i iz dugačkih zemljanih lula pušeći: bjehu to pušači opija. Sad bi se jedan, sad drugi izvalio na zemlju, a konobari bi ih digli i odnijeli na krevet. Obojica naime bjehu dospjeli u pušionicu,

Gospodin Fiks naruči dvije boce porta (vina), što je Paspartu jedva dočeka. Stadoše piti. Fiks pijaše po malo, ali tim više Paspartu, a doskora postade i razgovorljiv. Pripovjedi između ostaloga, da će mlada Inđanka ipak s njima putovati u Evropu, jer su joj rođaci otišli iz Hongkonga. I gospodin se Fiks razdivani, ali je pio veoma malo. Kad je Paspartu iskapivši svoju bocu do dna htio otići, zaustavi ga Fiks veleći, da mu ima nešto vrlo važno saopćiti. Ujedno naruči još jednu bocu vina i reče:

— Kako mi se čini, pogodiste, što me nuka ne maknuti oka s gospodina Foga. Vi valjda ne znate, o kolikoj se svoti radi; meni obećaste nagradu od dvije tisuće funti, a od tih vam obećajem pet stotina funti, ako mi pomognete gospodina Foga nekoliko dana zaustaviti. Pomislite, da i sami možete nastradati...

— Šta? usklikne Paspartu, zar nije dosta, da ga gospoda dadoše uhoditi, još hoće, da ga prijevarom zaustave i u džep sprave dvaest tisuća funti, a ja da budem nitkov, izdajica svoga gospodara? — Nikada, gospodine!

— Svjetujem vas kao prijatelj, odgovori mirno Fiks, u ostalom ne radi se dvaest, već o pedeset i pet tisuća funti!

— Ta to se jedva pomisliti može! Pa kad bi i bila tolika svota, onda je još znatnije, da moj gospodar dobije okladu.

Gospodin Fiks sad opazi, da Paspartu o njegovoj osobi i o njegovu poslanstvu nema pravoga pojma; stoga mu reče:

— Mi se ne razumijemo, kažite mi jasno, što mislite, tko sam ja?

— Do bijesa, ta vi ste agenat članova reformskog kluba, a zadaća vam je pripaziti na moga gospodara; to je ipak prezira vrijedno, pa kad bi moj gospodar za to znao, ja ne znam, što bi učinio.

— Dakle on ne zna ništa o tom?... upita naglo Fiks.

— Zasada ne zna još ništa, odgovori Paspartu iskapivši opet čašu.

Agenat se za čas zamisli, a zatim reče tihano Paspartu:

— Vi se u mojoj osobi varate; ja nijesam agenat člano-va reformskoga kluba, već detektiv policije, a desim se tu po nalogu londonske vlade.

— Kažite vi to komu drugomu! usklikne uzrujano Paspартu. Mjesto svakoga odgovora izvadi Fiks iz svoje lisnice iskaznicu i pruži je svomu drugu. Paspартu se zabezekne i zirne u Fiksa ne znajući, što da o svem misli.

— Gospodin se Fog, nastavi policista, samo okladio, da svoje drugove iz reformskoga kluba kao i cijelo žiteljstvo london-sko, pa i vas zavede.

— Pa čemu to?... upitat će Paspартu,

— To ću vam protumačiti, reče Fiks. Dne 28. rujna izvedena je u banci londonskoj velika krađa; ukradeno je pedeset i pet tisuća funti u novim bankama. Uđoše tatu u trag, napisашe mu oznake. Jednu takovu označnicu imam evo i ja, pa je slična oznaka gospodina Foga kao jaje jajetu.

— To je bezobrazna potvora, usklikne Paspартu lupivši šakom po stolu. Moj je gospodar najpošteniji čovjek pod nebom.

— Zar vi to tako sigurno znate? uzvрати Fiks. Vi stupis-te u službu tek onaj dan, kad se on zaputio, pa ga ne poznavaste. Otputovao je bez kovčega, bez priprave, s tolikim novim bankama pod izlikom, da putuje oko zemlje; zar to sve nije dosta sumnjivo?

— Ali to ne može biti! reče Paspартu suznim očima.

— Hoćete li, da vas smatraju sukrivcem ?

Paspартu-u se zamagli pred očima, ustoboči tešku glavu na obje ruke ne ufajući se policisti pogledati u lice. Njegov gospodar, koga je poštivao i ljubio, plemeniti izbavitelj Audin, da je tat! Već i pomisao na to potresla mu dušu, pa sav smeten zuraše preda se.

Napokon se osokoli i reče:

— Pa što tražite od mene? Kad bi sve i istinito bilo, što bi se to mene ticalo? Ja sam sluga u svog gospodara, a s njim nemam inače drugog posla.

— Treba da mi samo pomognete, odgovori Fiks, da zaustavimo ovdje gospodina Foga. Očekujem svakog časa uhitni nalog iz Londona, pa ću s vama bratski podijeliti od banke obećanu nagradu od dvije tisuće funti.

— Nikada! usklikne pentajući Paspartu, koji se htjede dići, ali opet pade na stolac. Ni za carevo blago ne ću da izdam svoga gospodara, sve da i je tat, što odrešito poričem, jer ga spoznah kao plemenita i poštena čovjeka; pri tom ostajem.

— Vi mi dakle ne ćete pomoći?

— Ne ću, nikada!

— A mi zaboravimo, što smo govorili, pa pijmo!

— To možemo, reče Paspartu sav uzrujan.

Gospodin Fiks naruči još dvije boce vina i Paspartu iskapi nanaglo nekoliko čaša. Na stolu bijaše nekoliko lula punih opija. Fiks dokuči jednu, pruži je Paspartu-u, koji je primi, šmrkne iz nje dva tri puta i pade omamljen na tla.

— Taj mi neko vrijeme lje ne pomrsi osnova! reče Fiks poluglasno. — Nadam se, da gospodin Fog o ranijem polasku „Karnatika“ s druge ruke obaviješten nije, pa da ću ga ipak moći uhititi. Isplativši tada krčmara otiđe, a Paspartu-a ostavi.

POGLAVLJE DESETO

Dok su Fiks i Paspartu u krčmi boravili, šetaše se gospodin Fog s gospođom Audom ulicama engleskoga grada ni ne sluteći, kakvu mu je poparu skuhaio Fiks. Mladu je gospođu mrzilo, što se njen izbavitelj toliko njom zanima, jer je dobro znala, koliko ga briga oko nje u brzu putovanju sprečava. Ali kadgod bi mu očitovala svoju bojazan, on bi svaki put odgovorio, da ga njezino prisuće nimalo ne smeta, dapače, da mu je korisno.

Nakupovavši si potrebite stvari vratiše se u gostionu. Gospodin Fog naruči objed na izbor i nablagovavši se krasnih jela, otiđe gospođa Auda na počinak u svoju sobu, a gospodin s Fog zadube u čitanje novina.

Tako se i smrkne, a Paspartu-a još sveudilj ne bješe. Gospodin se Fog radi toga ne uznemiri znajući, da je parobrodu tek drugoga jutra zaploviti, i misleći, da će se Paspartu još prije noći vratiti, leže i on u svojoj sobi na počinak.

Osvane i jutro, a Paspartu-a još uvijek nema te nema. Da li su gospodina Foga radi toga kakove brige trle, ne mo-

FILEAS FOG UZIMA U NAJAM LAĐU

gaše nitko opaziti. Poručivši gospođi Audi, da bude spremna na put, naruči nosiljku, a uljezavši u nju prispješe naši putnici za kratak čas na brodarsku stanicu. Ovdje tek sazna gospodin Fog, da je parobrod još sinoć zaplovio morem, ali svoga sluge ne nađe ni ovdje. Videći se u svojoj nadi tako prevaren, svaki bi

drugi barem pokazao, koliko ga to srdi, ali niti toga ne mogaše nitko opaziti na gospodinu Fogu. Niti jednom mrštinom lica svoga ne odade nikakove nutarnje zlovolje, pa kad ga je mlada gospođa zabrinuto pogledala, reče posve mirno: „To ne znači ništa, milostiva gospođo; puki slučaj, koji sam ja predviđao!“

Uto pristupi k njima čovjek, pozdravi ih prijazno i upita, nijesu li jučer na „Rangonu“ ovamo prispjeli.

— Jesmo, odgovori naglo gospodin Fog, pa što želite od nas?

— Imadžaste uza se slugu. Mogu li s njim nekoliko riječi progovoriti? reče Fiks,

— Pa zar ga vi poznajete, moj gospodine ? upitat će brzo gospoda Auda, ne znate li, gdje bi mogao biti? Nije se povratio u hotel, a i ovdje ga uzalud čekasmo. Da nije gdjegod nastradao?

Gospodin Fiks pričinivši se začudenim reče, da je sinoć govorio s Paspartu-om, nu kasnije da ga nije vidio; nadao se, da će ga ovdje naći, pošto je „Karnatik“ još sinoć, i ne izvijestivši nikoga od putnika, zaplovio morem. Kako sad čujem, govoraše gospodin Fiks, htjedoše i vaša gospodstva istom lađom otploviti ?

— Dakako, odgovori gospoda Auda.

— To bijaše i moja nakana, reče gospodin Fiks, a neoprostiva bezobzirnost ravnateljstva u veliku me je nepriliku dovela, jer sada moramo osam dana čekati do polaska drugog parobroda.

— Ja mislim, reče mirno gospodin Fog, da u luci ima još drugih lađa. Rekavši to pruži gospodi Audi ruku i pođe tražiti drugo prometalo.

Pomišljajući Fiks na to, kako mu je pošlo za rukom prisiliti gospodina Foga, da osam dana mora čekati na polazak druge lađe, za malo nije poludio od unutarne radosti; ali čuvši primjedbu gospodina Foga, da u luci ima i drugih lađa, silno se uznemiri. Slijedaše ih i poče se opet nadati vidjevši, da gospodin Fog uzalud traži za put spremnu lađu. Gospodin Fog ostade ipak miran i hladnokrvan, i kad je već htio okaniti se traženja, pristupi k njemu mornar pitajući, da li traži kakovu lađu.

— Da, odgovori Fog, imate li koju spremnu?

— Zaista imam, vaša milosti, lađicu vanredne brzine; hoćete li, da je vidite; vaša će milost biti s njom zadovoljna.

Kad gospodin Fog na ovaj upit jesno odgovori, povede ga mornar do lađice, a gospodin se Fiks opet uzvrpolji.

— Da li se ta vaša lađa može na put pučinom morskom otisnuti? upita gospodin Fog mornara.

— Na dalek put? Mišljah, da vam je samo prošetati se morem, odgovori mornar,

— Nipošto, promašili smo odlazak „Karnatika“, pa pošto najkasnije do 14. ovoga mjeseca moram biti u Jokohami, tražim lađu, koja bi me mogla onamo prebaciti,

— Žalim, reče pilot, ali se tako dalek put na toj lađi prevaliti ne može.

— Platit ću vam sto funti za svaki dan, i k tomu nagradu od dvjesta funti, ako mi tako udesite, da prispijem u Jokohamu prije polaska lađe u San Francisko.

Pilot se zamisli, pogleda na more, te se opažalo, kako se u njem bori požuda za tolikom privredom i teška briga, da li tolik pothvat ipak nije preopasan. Gospodin se Fiks međutim nalazio u trista muka.

Uto upita Fog svoju suputnicu:

— Da li se ne strašite, milostiva gospođo? ovaj put nije bez pogibli.

— Nipošto, gospodine Fog; povjeravam se sasvim Vašemu vodstvu! odgovori mlada gospođa.

Sad se vrati pilot opet gospodinu Fogu i reče:

— Gospodine, pogibao je prevelika; ne usuđujem se poći s lađom od jedva dvaest tona na tolik put; pa ne možemo više ni na vrijeme stići, jer je odavde do Jokohame tisuću i šest stotina i pedeset milja; ali možda bi se to dalo drugačije udesiti.

Gospodin Fiks čuvši prvi dio ove besjede vrlo se uzradova, ali razabravši joj dočetak, zgrči pest od srditosti.

— Nuderte mi protumačite svoje mnijenje, odgovori Fog, daljina tuj ne odlučuje!

— Mi moramo, produlji mornar, poći do Nagasakija na južnom rtu Japana, ili još bolje do Šangaja, odakle lađa u San Francisko polazi jedanaestoga u 7 sati u večer. Imamo vre-

mena 4 dana, pa ako vjetrovi budu povoljni i more mirno, možemo u to vrijeme na mjesto dospjeti; na to se mogu odvažiti.

— Ali ja mislim, reče Fog, da je stanica Jokohama; o Šangaju u mojoj putnoj knjizi nema spomena.

— Jest, većina putnika i putuje preko Jokohame, ali je tu samo pristanište kao i u Nagasakiju; putnička lađa u San Francisko polazi od Šangaja, protumači mornar.

— Tako, reče Fog, pa kada možemo poći?

— Za jedan sat sve će biti spremno.

— Dobro, jeste li vi vlasnik lađice?

— Jesam, gospodine! Zovem se John Bunsby, a lađi je mojoj ime „Tankadera“.

— Dobro, stvar je uglavljena; trebate li kaparu?

— Ako vaša milost izvoli?

— Evo vam dvije stotine funti, reče Fog pružajući mornaru svotu, a obrativši se gospodinu Fiksu, upita ga:

— Gospodine, hoćete li upotrijebiti istu priliku?

Gospodin Fiks naklonivši se udvorno odvrati:

— Hvala vam lijepa, baš sam vas htio za to zamoliti!

— Dobro dakle, do vidova za po sata na lađi!

— Ali što ćemo učiniti s Paspartu-om? upita zabrinuto mlada gospođa.

— Što možemo, učinit ćemo za nj, odvrati gospodin Fog, i pruživši ruku gospođi Audi otiđe s njom u policijski ured. Opisavši ovdje osobu Paspartu-ovu položi za nj znatnu svotu i dade o njem učiniti prijavu kod francuskoga konzulata. Iza toga otiđoše još jednom u hotel, skupe svoju prtljagu i dadoše je odnijeti u lađu, kamo i sami točno u 3 sata prispješe.

„Tankadera“, ljepušna lađica, bješe već pod jadrina za put spremna, kad je Fog sa svojom suputnicom na nju prispio. I gospodin Fiks bješe već na lađi i činjaše se, zle volje, ali se morade prama svojoj prilici udobrovoljiti. Momčad „Tankadere“ sastojahu izuzevši kapetana od četiri odvažna mornara, kojima se na licu vidjelo, da znadu svim opasnostima morskim hrabro prkositi, a i kapetan John Bunsby, čovjek u najboljim godinama, činjaše se takav: iz ličnih mu se poteza odavaše hrabrost, tako da se i gospođa Auda u nj posve pouzdavala.

Unutarnja uredba lađe bješe jednostavna, prostor sužen, ali sve čisto i uredno.

— Žalim, gospodine, reče Fog gospodinu Fiksu, da vas ne mogu ničim boljim ponuditi. Gospodin se Fiks mučke zahvali dobro osjećajući, kako je porazno za nj, što prima uslugu od čovjeka, komu radi o glavi; ali se je tješio tom pomisli, da imade pred sobom varalicu, kojeg ne treba štedjeti. Tomu nasuprot bojažljivo pogledaše prama obali bojeći se, da bi Paspartu još uvijek prije lađina polaska mogao prispjeti, a onda bi naišao na veliku poparu. Gospodin Fog i gospođa Auda očekivahu Paspartu-a, ali se ovaj ne pokaza; po svoj prilici ležaše još opojen u krčmi.

Odmah poslije trećega sata razviše jedra, zastava engleska zavijori, a „Tankadera“ uz prijatan vjetar zaplovi morskom pučinom. Pred večer prispije lađa u opasno morsko tijesno Hongkong, ali John Bunsby kao da ovaj prolaz dobro poznaše, jer krivudajući sad amo sad tamo sretno ga preploviše.

— Molim vas, pilote, da budete što oprezniji, reče gospodin Fog.

— Oslonite se posve na mene, odvrti ovaj, ja ću na sve pripaziti i vas sigurno, ufam se, na vrijeme dovesti u Šangaj.

— To i očekujem, reče gospodin Fog, koji je raskoračenih nogu kao kakav mornar u more zurio.

Mlada gospođa stajaše uza nj ne bez bojazni gledajući u tmasto more, na koje se već bješe spustila sjena noćna. Gospodin Fiks zamislivši se stajaše na prednjem dijelu palube; razmišljao je, što mu valja činiti, da osnove gospodina Foga uzmogne pomrsiti. Činjaše mu se važnim, što mu je pošlo za rukom rastaviti gospodara od sluga: „Ne smiju se nikada više sastati, jer su Paspartu-u moje nakane poznate.“ Takove se misli vrzle mozgom Fiksovim.

I gospodin se Fog dobrobrano zabrinuo, kamo mu se iznenada vrgao sluga. Napokon ga obuze slutnja, da je Paspartu prisiljen kakovim slučajem tek prije polaska „Karnatika“ prispio na stanicu i da je ušavši u lađu otplovio u Jokohamu, gdje bi ga opet mogao naći, gospođa Auda bješe istoga mnijenja žaleći svim srcem svojim za čestitim momčetom.

Oko ponoći siđoše putnici u svoje kabine, a pilot ostade sa svojom momčadi cijelu noć na palubi. Drugoga jutra mogaše gospodinu Fogu saopćiti, da je „Tankadera“ prevalila preko sto milja, i da ima dobra izgleda, da će uz povoljan vjetar stići za vremena na svoju metu.

Gospodin Fog i mlada Inđanka tečno doručkovaše, jer ne poboljevahu od morske bolesti; pozvaše i gospodina Fiksa na doručak, pa premda je ovomu bilo mrsko uživati Fogovo gostoljublje, ne mogaše ipak odbiti poziva, da se ne pričini neuljudnim; sloga doručkova s njima, a poslije doručka tražio je priliku, da s gospodinom Fogom osamice govori, pa mu reče:

— Bjeste tako dobrostivi, gospodine, ter mi ponudiste mjesto u vašoj lađi; molim vas stoga, da mi dozvolite platiti, koliko na mene otpada.

— Okanite se toga, gospodine, odgovori gospodin Fog. Vi ste moj gost, i milo mi je, što sam vam mogao biti na usluzi. Gospodin se Fiks zahvali, ali htjede prsnuti od jeda; pođe u prednji dio palube i tu jadujući ne prozbori cijeli dan ni riječi.

Međutim plovljaše lađa hitro. Od gospođina Foga obećana nagrada bješe čudotvorna; lađica „Tankadera“ strelimice lećaše morem, kao da se za okladu utrkuje. Na večer pokaza stroj, da su već prevalili dvije stotine i dvaest milja, i gospodin se Fog mogaše nadati, da će na vrijeme prispjeti u Šangaj. Sutradan u praskozorje uljeze lađica u tjesnac Fo-Kien, koji rastavlja veliko ostrvo Formosu od obale kitajske; tu bješe more nemirno, puno vrtloga i suprotnih struja, tako da je lađica samo uz velik napor napredovati mogla. Na palubi nije bilo možno osovno stajati. Još se jači vjetar podiže, a tlakomjer pokazivaše, da će se domala promijeniti vrijeme. I u jugoistočnom pravcu opaziše visoko valovlje, sve sami znakovi dolazeće bure. John Bunsby bješe već odavna primijetio te zle znakove i proklinjaše zlu sreću, koja mu je mogla oteti nagradu. Kad mu se gospodin Fileas Fog slučajno približio, reče mu tiho:

— Mogu li iskreno govoriti vašoj milosti?

— Svakako, odgovori gospodin Fog; zar ne, nemamo se dobru nadati?

U POMORSKOJ BURI

- Ne, gospodine! svakako će nas bura s juga zadesiti,
— Pak onda? odvrati Fog, barem će nam lađu pognati
kamo i sami želimo.
— Ako vi tako mislite, odgovori pilot, onda je dobro.

John se Bunsby stane pripravljati, kako da dočeka nezvana gosta. Dade pritegnuti sva jadra i začepiti sva okna, da ni kapljica vode ne bi mogla prodrijeti u lađu. Jedno jedino trouglo jadro bude razvito, da lađu drži, kad navali vjetar. Tako čekahu buru.

Okolo osmoga sata navali bura. Šibajući laku lađicu nošaše je vihor munjevitom brzinom preko valova visokih kao kuća, a da ne bude vještine pilotove, često bi se valovita brda survala na lađu. Uza sve opomene ne siđoše putnici s palube u kabine, stoga ih sasvim poprska sitna kiša valova, koji su se neprestance dizali. Putnici se jedva jedvice održaše na palubi. Gospodin Fog podnošaše to nepomično i neustrašljivo, isto tako prkošaše buri mlada Inđanka, samo gospodin Fiks ne bijaše zadovoljan sa svojom sudbinom, već očitova svoju zlovolju kletvom i psovkom.

Pred večer udari bura drugim pravcem i potjera lađu prama sjeverozapadu. Valovi silno udarahu o bočinu lađe, da se nebogica tresla kao šiba na vođi i pucala u svim svojim dijelovima; a kada se unoćilo i bura još više osilila, uznemiri se i sam Bunsby. Posavjetovavši se sa svojom momčadi približi se gospodinu Fogu i reče:

— Morat ćemo, vaša milosti, potražiti na obali kakovo pristanište ili luku.

— To mislim i ja, odgovori Fileas Fog, ali poznam samo jednu.

— A koja bi to bila? upita pilot.

— Šangaj, otpovrne Fog.

— E pa dobro, imate pravo, vaša milosti, reče Bunsby, a „Tankadera“ pođe istim pravcem prama sjeveru.

Bješe to strašna noć; često bi lađa dolazila u pogibao, da će se prevaliti; a da je bila slabije građena, ne bi mogla odoljeti silnoj navali brdovitih valova, već bi se davno bila razbila. Oluja potraja cijelu noć, a iz jutra drugoga dana udari opet od jugoistoka i poždene lađu povoljnim pravcem prama sjeveru.

Tekar oko podneva popusti bura, a kada je ogranulo sunce, odlahnu i putnicima: pogibao bješe iščezla! Sad se mogahu umorni putnici od teškoga napora okrijepiti malom večerom i nužnim počinkom.

Noć druga mirno prođe, razviše opet sva jedra i slijedećega jutra bjehu jedva sto milja daleko od Šangaja. Ali to bješe posljednji dan; u večer u sedam sali polažашe lađa u Jokohamu, a „Tankadera“ mogaše samo uz najpovoljnije prilike još za vremena stići na stanicu.

John Bunsby htjede svakako odbiti nagradu. Lađica prevaljivaše najmanje devet milja u jednom satu, ali vjetar postajaše sve slabiji. Pod večer oko šestoga sata bješe im još dvaest milja prevaliti, a u sedam sati bjehu još tri milje od Šangaja udaljeni. Pilot bješnjaše, strašna se kletva omače s ustiju njegovih, jer nagrada od dvjesta funti bješe po nj izgubljena. Pogleda zdvojnim pogledom gospodina Foga, ali taj ostade miran, hladnokrvan i mučaše.

Tad opaziše na obzorju dug, tmast pramen dima; bješe to lađa na putu u Ameriku.

— Grom i pakao! usklikne pilot i baci krmilo.

— Istaknite znakove! vikne Fog.

Napuniše topić, koji je na palubi pričvršćen bio, izvješise zastavu na polujarbol i opališe top.

POGLAVLJE JEDANAESTO

Kada je gospodin Fiks dne 7. studenoga u Hongkongu izišao iz krčme, primiše dva konobarska momka Paspartu-a i položiše ga na krevet. Bješe čvrsto usnuo, ali se već poslije tri sata probudio. Pomisli na dužnosti svoje; te mu ne dadoše ni pijanu mirovati, ustade, istetura iz krčme i uputi se s teškom mukom stanicu. Idući vikaše neprestance: „Karnatik! Karnatik!“

Parobrod se već zadimio gotov na polazak. Paspartu dođe do njega, prijeđe teturajući preko mosnice i sruši se kao mrtav lađi na palubu. Dva ga mornara zgrabiše i odniješe u kabinu drugog reda. Međutim diže lađa sidra i zaplovi morem.

Probudivši se drugoga jutra i sabravši svoje misli uspe se Paspartu na palubu i srkaše potpunim dahom svježim morski zrak, koji ga doskora posve otriježni. Sad se tek sjeti doživljaja sinoćnih, povjerljiva razgovora s gospodinom Fiksom, na kojega sada svom dušom zamrzi. Fiks dakle bješe policijski

agenat, koji je njegova gospodara slijedom slijedio u pomisli, da ima posla s prostom varalicom. Njegov gospodar da je tat! — Paspartu pomisli, da se gospodin Fiks ipak nije usudio gospodina Foga i na putu u Jokohamu pratiti, jer je svoju nakanu tako jasno razložio bio. Bi li dakle svomu gospodaru sve saopćio ili ne? — Nipošto, to ne bi bilo pristojno! Svakako je sad bilo nužno, da potraži svoga gospodara i zamoli poradi jučerašnjega nepristojnoga ponašanja za oprostjenje.

— Gospođa Auda sigurno još spava, mišljaše Paspartu, a gospodina ću Foga svakako naći u jestvioni, možda uz partiju vista. Otišavši stupi u dvoranu, uspe se na palubu, ali od gospodina Foga ni traga ni glasa. Sad potraži živežara i upita ga, ali ni ovaj ne znade ništa o gospodinu Fileasu Fogu ni o njegovoj suputnici kazati, već reče:

— Ime Fog nije mi poznato, a mlade gospođe nema nijedne u lađi.

Paspartu zaište popis putnika,... ali u tom popisu ne nađe ime svoga gospodara. Spopade se objema rukama za glavu i naglo upita:

— Jeli to „Karnatik“, koji putuje u Jokohamu?

— Jest! odvrati živežar.

Sada mu puče među očima. Kao da ga je grom ošinuo, surva se na stolac; sjeti se, da je lađa prije određena vremena poslala, da mu bješe o tom izvijestiti svoga gospodara, a da je prepustio to učiniti. Njegova bješe krivnja, što gospodara Foga i gospođe Aude u lađi nema, a sad mu tek pade na um, zašto ga je agenat policijski u Hongkongu zaustavio i opojio. Sad je njegov gospodar po svoj prilici izgubio okladu; sada je uništen, možda čak i zatvoren. Stade si čupati vlasi glave i šakom biti se po čelu. „Ala, da mi taj obješenjak dode u ruke“, škrinu zubima, „naučio bih ga, pošto je oka šljiva!“

Živežar kimnuvši glavom otiđe, a Paspartu poče se malo po malo smirivati i uze misliti, što da počne? Za putovanja u Japan bješe dobro opskrbljen, jer put i hrana za tri osobe bijahu pretplaćeni, ali što onda? Nemajući uza se novaca, ne znade, kamo da krene. To bješe slab pazar! Ali za pet, šest dana moguće se dovinuti, što da učini, a to vrijeme htjede

izrabiti, da se dobro najede i napije. I zaista jedući za tri osobe dobro podmiri svoj gladni želudac.

S jutra 13. studenoga pristane lađa u luci Jokohamskoj.

Znameniti, prometni grad razastr'a se duž Tihoga oceana u zatonu Jedskom, blizu ogromnoga grada Jeda, pređašnje prijestolnice građanskoga cara Tarkuna, a sada još drugoga glavnoga grada japanskoga.

Paspartu-a ne obuzeše sveta čuvstva, kad vidje, da mu je stupiti na čudnovato tlo sinova sunčanih; ali što da učini? Morade se zadovoljiti svojom sudbinom i slučaju prepustiti kamo ga ovaj povede. Najprije prode evropskim dijelom grada, Tu vidje oniske kućice, koje su ipak sve bile obilno iskićene, zelenim vrtovim opkoljene, sazidane na stupovima i providene verandama. Tu se vrzla silesija ljudi Američana, Engleza, Kitajaca, Holandeza, kao i u Kalkuti; ali zabavljena svojom zlosrećom slabo se Paspartu-a kosnula živa ta vreva. Dobro je doduše znao, da se može obratili na engleskoga ili francuskoga konsula; a nije li tada morao spomenuti stvari, koje bi njegovu gospodaru mogle prouzročiti nemilih neprilika? Stoga odluči samo u krajnoj nuždi poslužiti se tim sredstvom.

Pođe zatim u japanski dio grada, koji je napučen od tuzemaca, a zove se Benten po nekoj morskoj božici, koju na obližnjem ostrvu još danas obožavaju. Divni drvoredi jela i cedara duže se ulicama gradskim; sveta vrata čudne građevine, hramovi i bonzerije, u kojima stanuju Budhini svećenici, leže u hladovini stoljetnin cedara, a preko bambusom i trstikom obraslih ploha dižu se umjetno sagrađeni mostovi, koji više ulica spajaju. Po ulicama veru se djeca rujnih lica; maleni nježni rumeni stvorovi igraju se s kratkonogim psićima i kusastim mačkama.

I tuj bješe živa vreva. Provodi uz jednoglasnu pratnju tamburina, vojnici, oružnici mikadini u oklopima, poklonici i monasi prosjaci, građani, nosioci nosiljaka i druga prometala svake vrste prolažahu ulicama.

Paspartu prolažашe tom čudnovatom vrevom; gledaše bogate izloge, bazare pune japanskih uresa od žiška, čajnice i pušionice, te napokon stiže na prostrano polje, gdje se među stabarjem i voćnjacima prostriješe poljane posijane rižom. Krasne kamelije, ruže indijske, koje ovdje ne rastu na grmlju,

već na stablima, svijetle se ispod tamno zelena lišća. Na visokim cedrovima sjedahu ili pojedince zrakom kružahu orlovi gvireći na svoj plijen, a nebu pod oblakom lijetahu čaplje, divlje patke, ždralovi i druge ptice oživljavahu okolicu.

Paspartu je cio dan lutao, pa premda je još na lađi obilno zajutrakovao, ipak osjeti, da je gladan. Govedine, prčevine ni svinjetine ne možeš u Japanu dobiti, samo ima divljačine i peradi, ili ribe i jestvina od riže; pa kad bi se Paspartu s tim jestvinama i zadovoljio bio, ne mogaše ih bez novaca dobiti. Stoga opet krene u luku, jer se već uzelo smrkavati. Putem naiđe među šarolikim svjetilkama na skupove različitih, radoznalih urođenika, koji gledahu lakrdijaše i vještake, ili zaokupiše ogromne dalekozore, postavljene od zvjezdoznana. Sama luka bješe rasvijetljena bakljama; bjehu to luči ribarske, kojima se je namamljivala riba kao noćna lovina. Ulice se počеше ispražnjivati, a napokon se samo još mogaše vidjeti jakunini, policijski činovnici, koji pod šiljastim, olaštenim šeširima i u krasnoj odori prolažahu gradom,

Paspartu morade pod vedrim nebom prenoćiti, stoga i osvane drugoga jutra sav satrven, a k tomu još i gladan. Mogao je prodati svoj sat, ali prije bi bio poginuo od gladi. Sada tek poče ozbiljno razmišljati o svom zdvojnomo položaju, pa mu pade na um, da baš nije rđava grla i da bi si pjevajući mogao štogođ privrijediti. Mišljaše, da su Japanci ljubitelji glazbe, dok onoliko rado slušaju svoje cimbale, tamtame i bubnjeve, ali za ulični koncerat činjaše mu se još prerano, pa slušaoci, prenuvši se iza sna, ne bi dostojno nagradili njegove pjevačke vještine; naumi dakle još nekoliko sati pričekati. Tad mu iznenada pade na um, da mu se ne bi dolikovalo u svom dobrom odijelu po ulici pjevati, već da mu se valja preobući, da ga svak bude držao već po odijelu umjetnikom. Stoga potraži staretinara, koga i nađe, te promijeni svoje odijelo za japansko, koje je doduše bilo staro i izlizano, ali za njegov naumljeni posao baš prikladno. Uza to je zamjenom dobio i nešto kovana novca, a to je bila za njega glavna stvar.

Ušavši brzo u čajnicu naruči si komad ptičjega mesa s pregršti riže i doručkova, kako doručkuje svaki, koji još ne zna, da li će objedovali.

Kad se je najeo, izađe iz čajnice i poče razmišljati, kako i kamo da okrene iz te „Sunčeve zemlje“, koja mu se nije pokazala u sunčanu svijetlu. Mišljaše pohoditi koju u Ameriku polazeću lađu i stupiti na njoj u službu za prehranu i prijevoz. Osnove, da se u Japanu neko vrijeme pjevajući prehrani, bješe se okanio nadajući se, da će u Americi prije naći priliku za daljni život. Pođe dakle prama luci jokohamskoj, ali ga na putu obužeše svakojake misli i sve se više uvjeravaše, da svojom namisli ne će uspjeti. Netom mu se zadjene oko za ogromni razapeti papir, štono ga je ulicama jokohamskim nosio u šareno odijelo odjeveni oglasivač, i na kojem je bio oglas japanskoga akrobatskoga društva. Paspartu pročita između ostaloga i primjedbu: „Posljednja predstava prije polaska u Savezne države sjeverne Amerike!“

— U Ameriku! usklikne radosno, to bi bilo baš za me. Pođe dakle za tim čovjekom, koji je išao prama japanskom dijelu grada, i za čas se nađe pred velikom, mnogim zastavama iskićenom i izvana živim mastima oličenom pozornicom. Bijahu tu naslikani komedijaši.

Tu stanovaše poštovani Baltukar, ravnatelj čudnovatoga društva: pelivana, vrača, klovna, akrobata i gimnasta. Pročitavši Paspartu oglas znađaše, da im je danas posljednji put prikazivati, jer im bješe poći iz Sunčeva carstva put Saveznih država. Stupivši smjerno k ulazu pozornice propita Paspartu za ravnatelja, a kad ovaj dođe, upita ga;

— Možete li trebati slugu?

— Ne trebam ga; imam dvije sluge, u koje se pouzdati mogu i koje ne plaćam, reče Baltukar, i pokazavši svoje dvije ruke produlji: te dvije sluge još me nikada nijesu ostavile na cjedilu.

— Vi me dakle ne možete ničemu upotrijebiti? To mi je vrlo žao, jer bih bio veoma rado s vama pošao u Ameriku!

— Zbilja? Ali kako ste dospjeli u takovo odijelo, kada nijeste Japanac?

— Prilike! odgovori Paspartu, čovjek se odijeva po prilikama.

— U tom imate opet vi pravo. Zar ne, vi ste Francuz?

— Jesam, i k tomu još Parižlija, baš iz Pariza!

— Onda se umijete i kreveljiti?

— Možda; ali Američani znadu to kud i kamo bolje, odgovori Paspартu ponešto zaoštreno.

— I to može biti, odgovori poštovani Baltukar, čini mi se međutim, da ste čili, pa ako umijete pjevati i ako ste inače još vješti čemu, mogli biste mi biti lakrdijašem. Umijete li prekobaciti se i u zraku promitati?

— I te kako! usklikne Paspартu, u tom sam ja rođeni gimnasta.

— To mi je milo! reče ravnatelj, možete odmah danas sudjelovati.

Tako Paspартu nađe službu i priliku prevesti se u Ameriku.

U tri sata poslije podne poče predstava. Malo prije predstave oglašise svirale i trublje neke španjolske glazbe svojim paklenim neskladom početak. Gledalište se napuni svjetinom, a glazba uđe na pozornicu.

Poznato je, da su Japanci vrlo vješti eskamoteri i ekvilibristi. Tako i tu pokazivahu svoju vještinu, kojoj se svijet divio i koju je silnim odobravanjem gledao, Ali najzanimljivije prikazivanje bijaše „živa piramida“, koju je imalo prikazati pedeset dugonosih ekvilibrista. Bijahu to ljudi, odjeveni u vrlo smiješno odijelo, imadahu na leđima učvršćena šarolika krila, a u licu ogromne nosurine svakoga oblika. S ovima bješe i Paspартu-u prikazivati. Piramidu udesiše ovako: nekoliko predstavljača sjelo u okrug na zemlju; podbočiše se objema rukama s otažnje strane, a nosurine osoviše u vis; na ove uzadoše drugi, i uprvši se nogama o vrh nosova donjih predstavljača prignuše gornji dio svoga tijela prama otažnjoj strani I tako primiše na svoje osovljene nosurine treće predstavljače, a ovi su opet sačinjavali nov skup drugoga oblika. Tako se piramida uzvinula do stropa pozornice, a opće odobravanje prosu se pozornicom, kad ali se cijela piramida uznjija i kao kuća, sagrađena od samih karata, surva na pod. Tomu svemu bješe krivac Paspартu, koji je, ostavivši svoje najdonje mjesto, poletio u gledalište i uskliknuvši: „Moj gospodar, moj gospodar!“ pao na koljena pred jednim gledaocem.

Gospodin Fog, jer to ne bijaše niko drugi, pogledavši jedan časak došljaka, reče:

— Zar ste vi to?

— Jest, ja sam! odgovori Paspартu.

UMJETNICI DUGA NOSA

— Dobro, ali sad odmah na lađu! reče Fog.

Kada je gospodin Fog s gospodom Audom i Paspartu-
om htio iz pozornice, zaustavi ih poštovani Batulkar tra-
žeći odštetu. Gospodin Fog mu pruži nekoliko banaka, čim se je

zadovoljio, a naši sretno dođoše na пристаниšte, gdje je američka poštanska lađa spremna bila na polazak. Gospodin se Fog s mladom Indankom ukrca, a Paspartu onako smiješno odjeven, slijeđaše ih uza smijeh i ruglo svih putnika. Ali kako je gospodin Fog još pravodobno mogao stići u Jokohamu?

POGLAVLJE DVANAESTO

Dne 11. studenoga bješe, kako znamo, u „Tankaderi“ blizu Šangaja po shodnoj zapovijesti gospodina Foga izveden čin, kojim je pošlo za rukom svratiti na se pozornost paroplova, koji je polazio u Jokohamu. Opazivši kapetan izvješenu zastavu približi se lađici „Tankaderi“, a gospodin Fog isplativši pilotu John Bunby-u pet stotina i pedeset i pet funti vozarine, ukrca se s gospođom Audom i gospodinom Fiksom u parobrod, koji odmah preko Nagasakija nastavi put u Jokohamu.

Dne 14. studenoga prije podne prispješe putnici u Jokohamu, i dok je Fiks pošao za svojim poslom, otiđe gospodin Fog s gospođom Audom u lađu „Karnatik“, gdje je dočuo, da mu je sluga već dan prije stigao u Jokohamu. Toj se vijesti mlada Indanka vrlo obradovala, a i gospodin Fog kao da zadovoljan bješe, premda se na njem nije moglo baš ništa opaziti.

Pošto je poštanska lađa još istu večer imala poći u San Francisko, uputi se gospodin Fog s gospođom Audom tražiti Paspartu-a. Ponajprije pođoše k francuskom i engleskom konsulatu, ali bez uspjeha, pa pošto prođoše glavnim ulicama jokohamskim, a Paspartu-a nigdje ne nađoše, ostavi ih svaka nada. Slučajno prođoše kraj pozornice i uljezoše u nju, kao da su slutili, da će ga tu naći. Naravno ni gospodin Fog ni gospođa Auda ne prepoznaše preobučena Paspartu-a, ali ih ovaj prepoznade, i tako se opet sastaje.

Od gospođe Aude saznade Paspartu, što se je za njegova odsuća zbililo, pa i to, da su u Jokohamu putovali u društvu nekoga gospodina Fiksa. Čuvši to pritaji Paspartu svoju zlovolju, samo ispriповjedi gospodinu Fogu, da je u Hongkongu dospio u pušionu i da se nije mogao oteti, a da ne puši opija; kako mu je pozlilo i kako je kao mrtav usnuo;

napokon kako veoma žali, što je postao krivcem, da gospodin Fog nije pravodobno saznao za raniji polazak „Karnatika“.

Saslušavši mirno ovaj izvještaj ne reče gospodin Fog niti riječi, već se maši svoje putne torbe i pruži svomu sluzi nekoliko banaka, da si nabavi pristojno odijelo. Otišavši u obližnji magazin povrati se Paspartu posve novo odjeven u lađu.

Poštanska lađa, gorostasna paroplovka na kotače a dobro sagrađena brzoplovka, zvaše se „General Grand“. Bješe providena velikim jadrina, koja su parnu snagu znatno uskoravala, tako da je lađa za jedan sat prevaljivala dvanaest milja, i po tom mogla prebroditi Tihi ocean već za dvaest i jedan dan. Gospodin si Fog sračuna, da mora biti 2. prosinca u San-Francisku, 11. u New-Yorku, a 20. u Londonu.

Na lađi bijaše Engleza, Američana i množina Hinda i Kitajaca, koji su se selili u Ameriku; bješe tuj i nekoliko indijskih časnika. Lađa plovljaše bez ikakvih zapreka; more bijaše mirno i opravdavaše svoje ime „Tihi ocean“. Gospodin Fog ostade uvijek jednak; bješe mučaljiv i susprežljiv, ali uza sve to pun obzira i udvornosti prama svojoj mladoj suputnici, koja, čim više poznašete toga tihoga čudakovića, tim više osjećate, da je srce k njemu vuče. Njegova se plemenita ćud nje silno dojmila, i gotovo protiv volje stane osjećati u svom srcu tihu ljubav k tomu čovjeku. Vrlo je zanimahu njegove osnove, te se pobojava i uznemirivala, kad bi im se na putu upopriječile kakove sprotnosti. S Paspartu-om rado se zabavljaše, te ovaj doskora primijeti, da Auda voli njegovu gospodaru. Sad bješe još više uvjeren o poštenju gospodina Foga, ne znade dosta nahvaliti njegova plemenita i valjana značaja. Osim toga umirivaše mladu gospođu, da je uspjeh puta posve osiguran, pošto su već sretno prevalili pogibeljne krajeve te dolaze u krajeve pitome.

Dne 23. studenoga, dakle devet dana iza polaska iz Jokohame, bješe polovica puta oko zemlje prevaljena. Pa pošto je gospodin Fog odslije mogao ravnim pravcem putovati, dok je doslije morao stramputicama obilaziti, bješe mu samo još trećinu puta prevaliti, da svoj put dovrši. Toga se dana i Paspartu veoma razveseli, jer mu je ura, još uvijek po londonskom vremenu udešena, opet pravo doba dana pokazivala; hvalio se

i rugao Fiksovu pričanju o meridijanima i suncu, ali ne znađaše, da razmak u računu vremena od Londona dovde točno iznosi 12 sata, ter da bi na svojoj uri primijetio, da baš za po dana više pokazuje, kad bi na njoj bilo kazala, koje označuje dane.

Ali gdje bješe zaostao gospodin Fiks?

Odmah iza dolaska u Jokohamu bješe otišo u engleski konsulat i tu napokon nađe uhitnu zapovijed, ali mu ta ovdje više nije koristila; no pošto je gospodin Fog po njegovu mnijenju nau- mio se povratiti u Englesku držeći tobože, da je tada siguran od svakoga progona, — htjede ga Fiks slijediti do Engleske i tu uhiti- ti. Ukrca se dakle u američki parobrod „General Grand“, ali se tu pritaji, jer je na svoje začuđenje opazio, da se je Paspартu opet sas- tao sa svojim gospodarom.

Samoća ga ipak poče dugočasiti i tako se osokoli, te i- zađe iz svoje kabine nadajući se, da ga Paspартu među množinom putnika opaziti ne će. Ali ga Paspартu ipak opazi. Navalivši na njega spopade ga za šiju i bacivši ga na tle nemilice ga šakom izdeveta uza smijeh i ruglo svih prisutnika.

Valjanu momčetu odlahne pri srcu, kad je svršio taj posao, a gospodin se Fiks digne modrih leđa.

— Jeste li se sada upokojili? reče gospodin Fiks svomu protivniku. Hodite sa mnom, da vam nešto kažem na uhar vašemu gospodaru. Začudivši se promijenjenu držanju gospodina Fiksa pođe Paspартu na prednji dio palube, gdje mu ovaj reče, da uza nj sjedne.

— Vi ste me valjano isprašili, reče Fiks, to ja moradoh mirno podnijeti, ali me zato sada čujte. Doslije sam radio protiv gospodina Foga, ali sad su druge prilike.

— Aj, aj! usklikne Paspартu, dakle ste sada drugoga nazora, pa ga držite poštenjakovićem ?

— To baš ne, ali dok je bio na engleskom zemljištu, moradoh sve pokušati, da ga zaustavim, stoga vas opojih i rastavah od vašega gospodara, te tako postigoh, da je promašio polazak „Karnatika“.

— Lopove! povikne Paspартu zgrčivši i podigavši pest.

— Sad, produlji Fiks mirno, vjerujem, da se gospodinu Fogu hoće povratiti u Englesku, a meni je opet stalo do toga, da mu pomognem čim prije postići svrhu. Moja probit to ište,

sad putujem kao njegov saveznik, a i vam mora biti do toga, da što prije saznate, da li služite poštenjakovića ili zlotvora.

Paspartu odmah ne odgovori, nu bješe ponešto umiren začuvši, da Fiks njegovu gospodaru ničim više puta zakrčivati neće.

— Hoćete li me odslije, upita Fiks, smatrati vašim prijateljem?

— Ne ću, odgovori Paspartu, ne mogu vas držati prijateljem, već samo saveznikom; ali vam kažem, da ću vam zakrenuti vratom, čim opazim, da ma samo malo radite o glavi momu gospodaru.

— Budi tako! odgovori Fiks, i tako se obojica razidoše.

Dne 2. prosinca doplovi „General-Grand“ u zaliv San Francisko, a skoro iza toga stupiše naši putnici na tlo američko.

Slijedeći brzovlak u New-York polažашe tek oko 6 sati s večera, pa je bilo dosta vremena razgledati glavni grad Kalifornije. Najmivši kola odveze se gospodin Fog s gospođom Audom i s Paspartu-om na baku ponajprije u „Hotel International“.

Živahna vrevu bješe po ulicama i pod drvoredima velikoga američkoga grada, gdje se kuće nižu u jednakom razmaku jedna do druge glavnom ulicom ravnoga pravca, koju pravokutno sijeku druge pravilne i istosmjerne ulice. Crkve, ljepoliki hramovi, palače, sagrađene od drveta i kamena, skladišta robe i stanovi svake vrste uzvili se u čistim ulicama i na lijepo uređenim trgovima, a narod svake vrste i bagre šaroliko se vrže među raznovrsnim prometima, koja štropoćući prolazahu. U gdjekojim prometnim ulicama, osobito u ulici Montgomerijskoj, vabljahu krasni izlozi prolaznike, da pazare. Trgovina i promet cvatu u tom gradu, pa ne bi nitko pomislio o njem, da je nekoć bio stjecište propalica, gdje su se nekoć lopovi sa samokresom u ruci igrali o zlatan prah, gdje su grabež i umorstvo bili na dnevnom redu.

Paspartu promatraše krasne građevine i živu vrevu s osobitim zanosom, pa kad dođoše do hotela, pričini mu se sve tako, kao da je kod kuće u Parizu ili Londonu.

U prizemlju hotelskom bijaše prostrano blagovalište gdje su se mogle besplatno dobiti jestvine svake vrste: juha od ostriga, suha mesa, dvopeka, sira itd., samo tko htjede piti

ale, porto ili drugog vina, tomu bješe platiti nešto sitniša. Takova šta ne vidje Paspartu ni u Parizu ni u Londonu, stoga mu se i to pričinu posve na američku.

Gospodin Fog i gospođa Auda sjedoše u blagovolištu uza stol doručkovati, a lijepo odjeveni crnci uzeše ih kod toga odabranoga ručka dvoriti. Iza doručka izađoše iz hotela, jer je gospodin Fog htio dati svoj putni list vidirati i sa svojom mladom suputnicom znamenitosti gradske vidjeti. Putem susretoše gospodina Fiksa, koji pokazujući tobože najveće začuđenje pristupi k svojim suputnicima te najučtivije i najsusretljivije reče, da se veoma veseli, što može toli cijenjeno poznanstvo s njima ovdje obnoviti. Moljaše podjedno za dozvolu, da se smije priključiti ter s njima razgledati tako zanimljiv grad San Francisco. Kad mu to gospodin Fog dozvoli, prodoše kroz veoma živahne ulice i dođoše u ulicu Montgomerijsku, gdje je bila navrvjela silesija naroda. Nosioci oglasa i služnici protiskivali su se kroz svjetinu glasno vičući, zastavice vijorile su zrakom, sa svih strana zaglušivala ih krika i vika. Naši putnici nehotice dospješe u tu vrevu, ali se srećom uspeše stubama na neku terasu, ter mišljahu, da će ovdje biti zaštićeni od navale i natiskivanja prolazeće svjetine.

Bješe to izbor, obavljan načinom, kako u Americi danomice biva. Do skrajnosti uzrujane stranke stajale su jedna protiv druge, dok se izborna borba nije provrgla u tučnjavu, kojom prilikom gospoda Fog i Fiks uza svu svoju nepristranost dobiše svoj dio. Osobito zlo prođe gospodin Fiks.

Ocijelo mu sasvim izderaše tako, da je prisiljen bio poći u obližnji magazin te kupiti novu odjeću. Srećom se nitko ne taknu gospođe Aude, premda je bila u neprestanoj pogibli, da će je prolaznici oboriti. Istom joj onda odlahnu, kad je rulja prošla i prolaz bio otvoren.

U pet sati i tri četvrti nađoše se naši putnici na kolo-dvoru, gdje je brzovlak za New-York spreman stajao. Paspartu bješe kupio nekoliko samokresa, jer je čuo, da put na pruži pacifičkoj uvijek ne prolazi bez navale Indijanaca, ter da je dobro za te nemile posjetnike pripraviti se. Gospodin Fog odobri tu nabavu ter si i razdijeliše to oružje.

Dok je prije trebalo za put od San Franciska do New-Yorka najmanje šest mjeseci, treba sada samo osam dana.

Pruga, koja širinom presijeca Savezne države sjeverne Amerike, ne iznosi svojom duljinom ništa manje od tri tisuće i sedam stotina i osamdeset i šest milja. Pruga od San Franciska do Ogdena zove se „Central-Pacifik“, a ona od Ogdena do Omaha „Union-Pacifik“. Ovdje je stjecište od pet posebnih pruga, koje podržavaju živahan promet s New-Yorkom. Između Omaha i Tihoga oceana prolazi pruga kroz prostran kraj naseobine Mormona. Taj okoliš često uznemiruju Indijanci, osobito pak strašno pleme Siuksa. Po svom računu nadaše se gospodin Fog, da će se već 11. prosinca u New-Yorku ukrcati u poštarsku lađu, koja otud polazi u Liverpool, pa bi po tom morao 20. prosinca stići u London, i oklada bi bila dobivena. Tako misleći uljeze gospodin Fog sa svojim supuincima u vagon prvoga reda, i skoro iza toga odjuri parovoz.

Američki vagoni, osobito oni na pacifičkoj željeznici, drugačije su udešeni od naših. U unutarnjem dijelu nemaju razdjelaka, već samo dva reda sjedala. U svakom vagonu ima mala sobica, u kojoj je sve udešeno za umivanje, a na užoj stranici vagona izlazi se i ulazi na prostrane hodnike, koji spajaju vagone i kojima se može duž cijeloga vlaka prelaziti iz jednoga vagona u drugi. U vlaku ima vagona za sastanke, blagovanje, spavanje i za mrtvace. Na hodnicima nuđaju prodavači knjige i novine, slastičari poslastice i likere, a drugi trgovci voće, cigare, uresnine itd.

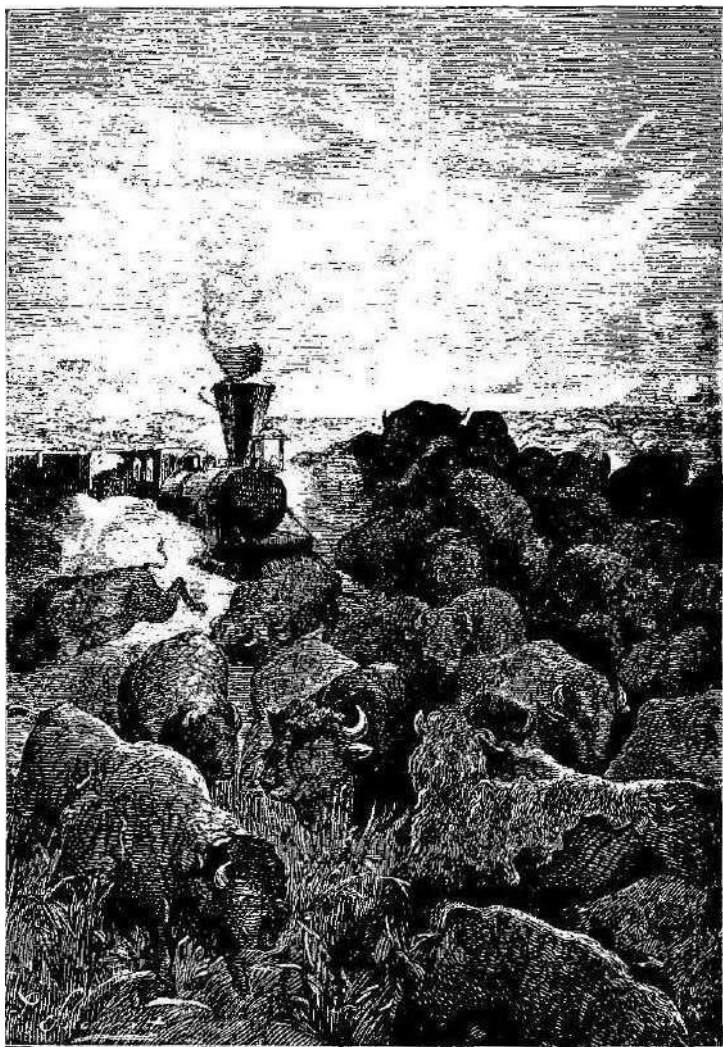
Munjevitom je i silnom brzinom jurio vlak kroz samotne krajeve kalifornijske. Noć bješe već omrknula, i poče sniježiti. Kroz prozore domala opaziše putnici neizmjerne, bijele ploštine, na kojima se poput sivih gorostasnih sablasti odsijevali uzvitlani dimovi parostroja. U vagonu bilo je sve tiho, nije se zametnuo nikakav razgovor, jer je jednoličnost puta sumorno djelovala na putnike, ter se svaki u svoje misli zadubio, dok oko osmoga sata podvornik dođe i objavi, da je doba spavanju. Vagon, u kojem se naši putnici vožahu, bio je spavaći. Podvornik rasklopi naslone sjedala, i za čas se umjetnim načinom sjedala provrgoše u ležaje; gusti se zastori spustiše poput šatora, ter za svakoga putnika bješe prostrta udobna postelja. Skoro iza toga pozaspaše putnici u svojim kabinama, a parovoz brzaše dalje.

Oko ponoći stigoše u pristao grad Sacramento, gdje je sjedište kalifornijskog zakonodavnog tijela; ali putnike bješe baš obuzeo prvi san, i tako projuri parovoz, a da i ne vidješe toga znamenitoga grada.

Odatle prolazio je vlak gorom Sierra Nevada, i drugo jutro oko sedmoga sata prođe željeznica postajom Cisco. Putnici bjehu već poustajali, kad oko osmoga sata dođe podvornik, da postelje opet provrgne u udobna sjedala t. j. spavaće vagone u obične. Izjutra bješe hladno, ali nebo vedro, te se putnici kroz željeznička okanca mogoše siti nagledati onih lijepih, brdovitih krajeva. Željeznica brzaše ovdje gorom kraj strmih brežuljaka, a zvižduk i sopot parostroja odjekivahu šumom rijeka i slapova, dok su si dimoviti oblaci pare krčili put tamnim jelovljem. Iza toga prođe željeznica dolinom Karsonskom u državu Nevadu i stade u stanici Reno, gdje su putnici mogli za kratke stanke doručkovati.

Gospodin Fog i mlada gospođa siđoše, za njima Fiks i Paspartu; udoše svi u čekaonicu kolodvorsku doručkovati. Iza stanke od kakovih 20 časova označi zvono, da je vrijeme odlasku; naši putnici zauzeše opet svoja mjesta, a vlak odjuri uz Humboldovu rijeku do Humboldova gorja, gdje ta rijeka izvire. Naši su putnici sjedili lagodice i gledali raznolike krajeve, koji ovdje pružaju krasan i veličajan vidik. U daljini gibaše se kao putujući gorski lanac veliko stado bizona sve uz nasip pruge, a iza kratke vožnje opaziše, da je pruga posve zakrčena. Oko deset tisuća tih američkih bivola prelazilo je u suvislim redovima preko pruge, a vlakovođa znajući, da nema sile, koja bi mogla prodrijeti ili drugim pravcem svrnuti čvrstu povorku tih silovitih i jakih životinja, bješe prinuđen vlak zaustaviti. Putnici izadoše na hodnike, da gledaju taj lijepi prizor, ali gospodin Fog ostade mirno sjedeći na svom mjestu, kao da se ga ta zapreka ništa ne tiče, ili kao da se i to zbivaše po njegovu programu. Svakako je strpljivo čekao, dok se je bivolima prohtjelo propustiti vlak, ali Paspartu-u bješe da pobjesni od ljutine, najradije bi bio sve samokrese ispalio na te bivole.

Tri sata moradoše putnici čekati, dok su posljednji redovi bizona prešli preko pruge. S te stanke stiže vlak tekcar u večer u osam sati u klance Humboldova gorja, a kada je

ČOPORI DIVLJIH BIZONA ZAUSTAVIŠE PACIFIK-
ŽELJEZNICU

noć već posve omrknula bila, u kraj Utah na Velikom jezeru, u čudnovatu zemlju Mormona.

POGLAVLJE TRINAESTO

Drugo jutro bješe hladno i maglovito; sunčeva se kruglja pomoli kroz magle te se pokaza poput ogromna žutaka, a Paspартu uze računati, koliko bi funti šterlinga vrijedio taj žutak, kad ali stojeći na hodniku opazi čovjeka, koji po svom odijelu morade biti svećenik. Bješe to čudnovata pojava, a Paspартu se nemalo začudi, kad taj čovjek na svaka vrata vagona prilijepi rukom pisani oglas. Taj oglas oglašivaše, da će mormonski misionar William Hitsch u vagonu br. 117. u jedanaest sati prije podne propovijedati i da se putnici k toj propovijedi pozivlju. Od sto po prilici putnika jedva se njih trideset sklonu odazvati se tomu pozivu, a među njima nađe se i Paspартu, samo da svojoj radoznanosti udovolji. Ali propovijed poštovanoga misionara kao da nije bila zanimljiva, jer se redovi slušalaca sve to više prorjeđivahu, tako da je napokon ostao sam Paspартu, a i taj podbrusi pete, kad je misionar pokušao obratiti ga na mormonizam.

Međutim je jurio vlak munjevitom brzinom i u osam sati i po prisprije na sjeveroistočni kraj Velikoga slanoga jezera. Odatle se pružao krasan vidik širom cijeloga čudnovatoga jezera, koje se i Mrtvim morem zove, jer je opkoljeno razrovanim vrletima, koje su optaložene bijelom soli te se odsijevaju u tamnoj vodi. Jezero je po prilici sedamdeset milja dugačko i trideset i pet milja široko, a puklo je iri tisuće i osam stotina stopa iznad mora. Voda mu je tako slana, da ribe ne mogu u njem živjeti, ter bi svaka zalutavši iz kojeg pritoka u jezero, naskoro poginula. Oko jezera šire se ljeti među bujnim livadama dobro obrađene raži, kukuruzom i prosom posijane njive, a seoske kuće i kolibe obrasle su svagdje šipkom, bagrenom i drugim grmovljem; ali naši putnici o svem tom ne mogahu sada ništa vidjeti, jer je sve bilo tankim sniježnim pokrovcem zastrto.

Okolo dva sata poslije podne stade vlak u stanici Ogdenskoj. Naši putnici siđoše razgledati sveti taj grad, koji se

duž obale rijeke Jordanske i u zaslonu Vasač-gorja razastr'o. Grad, opasan zidom sazidanim godine 1854., sagrađen je poput svih američkih gradova u četverokutu, kojemu ulice istosmjerno teku s dužinom, a ove su opet presijecane poprečnim istosmjernim ulicama pravokutnih uglova. Taj je grad tim jednoličniji, što u njemu nema ni crkava. Kao monumentalne građevine spetiše putnici kuću proroka, sudnicu, oružarnicu, zatim lijepih vila. Te su vile sagrađene modrastim opekama i providene verandama i galerijama, a opasane vrtovima, u kojima lagodnu sjenu daju bagreni, paome i rogači. U glavnoj ulici, gdje biva i vašar, bješe više gostiona, okićenih zastavama, kao i znamenita solara. Ali su te ulice bile gotovo prazne od ljudstva, samo u blizini hrama bješe živahnije; primijetiše osobito mnogo žena, odjevenih na indijansku; bješe ih i bolje odjevenih u svilenim haljecima i pod kukuljicama i šalovima. Tomu pojavu mnogih žena ne bješe se čuditi, jer je u mormonskoj državi mnogoženstvo u običaju. Oko šest sati povратиše se putnici opet na kolodvor i sjedoše u vlak, koji je skoro iza toga dalje krenuo. Na Slanom jezeru bješe se željeznica uzvinula na najvišu točku, a odatle se spuštaše u dolinu Bitter-Creksku; tuj se poče opet brzajući uzvijavati gorjem, kojim protječu mnoge bujice. Oko deset sati s večera prođe vlak stanicu Fort-Brigdersku, a prevalivši još dvaest milja dospje u državu Vioming. Drugi dan, 7. prosinca, stadoše u stanici Gren-Riverskoj. Cijelu je noć sniježilo, s čega se Paspartu vrlo zabrine, da ne bi radi sniježne vijavice nastala zapreka daljemu putovanju, kad se ali iznenada začu jak zvižduk i vlak ispred crljena znaka stade.

Mnogi putnici siđoše, a i Paspartu skoči iz vagona pitati, što se tu desilo, Vlakovođa i mašinista stajahu u živahnu razgovoru s nadzirateljem pruge, kojega je željeznička uprava postaje Medicin-Bovske poslala pred vlak. Paspartu začu, gdje nadziratelj reče:

— Vlak nipošto ne može proći prugom Medecin-Bovskom, jer je most oštećen, te ne može podnijeti težine vlaka.

Na toj pruži bješe naime viseći most preko gorske bujice, od prilike jednu milju u razmaku od vlaka; na tom mostu bješe popucalo nekoliko lanaca. Uz takove prilike bilo bi ludo prijelaz pokušati.

— Pa zar ćemo se ovdje u snijegu smrznuti? vikne jedan od putnika, neki časnik.

— Brzojavljeno je u postaju Omahu, gospodine pukovniče, odvrati vlakovođa časniku. Posebni vlak može tek oko šest sati stići u postaju Medicin-Bovsku, a za to vrijeme možemo i pješice donde stići.

— Zar se ne možemo kakovim prometalom prevesti preko rijeke? upitat će pukovnik.

— To nije možno, odgovori vlakovođa, jer je to gorska bujica, tek deset milja prama sjeveru brodiva.

Pukovnik zaintači kleti, a i kod ostalih putnika mogaše se vidjeti očita zlovolja. Paspartu baš htjede svomu gospodaru, koji se s gospodinom Fiksom i gospođom Audom vistao, javiti nemio slučaj, kad ali mašinista Forster glasno reče:

— Moja gospodo, možda ipak još možemo prijeći preko mosta!

— S vlakom? upita pukovnik.

— Da, s vlakom!

Paspartu stade, da čuje, što će reći mašinista.

— Ali bi se most mogao srušiti! prihvati vlakovođa.

— Ništa zato! reče Forster. Zavezemo li se najvećom brzinom, još ćemo prijeći preko njega.

— Do bijesa! usklikne Paspartu.

Ali se nađe još putnika, koji su s prijedlogom Forsterovim bili zadovoljni, a osobito bješe to pukovnik.

— Može se kladiti pedeset o sto, da ćemo prijeći. — „Šezdeset, — osamdeset, — devedeset —“ nastala zaglušna vika, a Paspartu ne znade, što bi svemu tomu rekao; bješe doduše i njegova živa želja, da bez zapreka nastave put, ali mu se tako smion pokušaj nije prčinio šalom.

— Ne pojmim tih ljudi, mišljaše, stvar ipak nije baš jednostavna, a prama obližnjima reče:

— Moja gospodo, ovaj mi se prijedlog čini izvediv, ali...

— Kakovo ali? — osamdeset odsto, ta čuli ste! — Mašinista uvjerava, da ćemo prijeći, vikahu sa svih strana.

— Ja samo mislim, odvrati Paspartu, da bi bilo opreznije..!

— Tko tu govori o opreznosti, tko se straši? vikne pukovnik, zar nijeste čuli, s najvećom brzinom!

— To može biti, nastavi Paspartu, ali ja mislim...

PREKO MOSTA.

Ne dadoše mu doreći. Svi se uzvrpoljiše vičući i ne hoteći ga slušati. „Pa neka i to bude!“ reče Paspartu sam sebi ulazeći u vagon. „Hoću da tim Američanima pokažem, da se ni Francuz baš ne straši, ali bi ipak pametnije bilo, kad bi putnici prije vlaka pješice prešli preko mosta.“

Svi putnici uđoše u vagon. Gospodin Fog i njegovi suputnici ne dadoše se smesti u svojoj vist-partiji, a mašinista pognavši parovoz jednu milju natrag, poždene ga sada sve to većom brzinom naprijed, tako da se najposlije ni dihati nije moglo. Kao munja juraše vlak šinjama, kotači se u glavinama zadimiše, parostroj soptaše, a okoliš poput sjene nemilice lećaše ispred putničkih očiju. Vlak preleti preko mosta, a da nitko ni primijetio nije; vagoni kao da su preskočili iz jedne obale na drugu; sad je vlak jurio strelimice dalje, tako da ga je mašinista jedva pet milja iza postaje mogao ustaviti, a most se uza silan štopot srušio, čim je vlak preko njega prešao bio.

Bez stanke produljiše put, prodoše kraj Sanderske utvrde, tjesnacem Kanejskim i dođoše do klanca Evanskoga, do najviše točke željezničke pruge, na visinu od osam tisuća devedeset i jedne stope nad pučinom morskom. Odatle se pruga pomalo spušta u nizinu. Tri stotine i osamdeset i dvije milje bjehu u tri dana prevalili, a po Fogovu računu moradoše za četiri dana stići u New-York. Minuvši noću države Vioming i Kolorado prodoše Nebras-kom i takoše se glasovitoga Julesburga na južnom rukavcu Platske rijeke; tad se vijugala pruga duž te rijeke, i vlak stiže oko devet sati drugoga jutra do znamenitoga grada Nord Plate, koji se stere na stjecištu obaju tih rukavaca.

Naši putnici bjehu jedva produljili svoju igru, kad ali se iznenada začu divlja vika; puške pukoše, i ujedno sunuše puškama i toljagama oboružani Siuks-Indijanci na vagon. Četa tih strahovitih i smjelih divljaka bješe navalila na vlak, i skočivši na stupala jurećega vlaka uspeše se poput opica na krovove vagona. Popevši se nekoliko njih na makinu razbiše glavu mašinistu i grijaču te hijedoše zaustaviti vlak; ali ne znajući spretno okrenuti drška regulatoru, umjesto da pritvore paru, još je više puste, te je vlak sunuo kao munja nebeska. Razbiše teretne vagona i pobacaše prtljagu putničku i drugu robu iz vagona, a uz neprestanu pucnjavu i viku zametnula se u vagonima borba na život i smrt.

I naši se putnici hrabro branjahu. Mlada se Inđanka ponije baš junački: sa samokresom u ruci rijetko je kad promašila nišana. I vlakovođa deseći se u isiom vagonu boraše

NAVALA SIUKS-INDIJANACA NA PACIFIK-ŽELJEZNICU

se uz bok gospodina Foga, kad ali ga pogodi tane, i on se teško ranjen sruši na tle.

— Propadosmo svikoliki, povika još, ako se vlak kod postaje ne zaustavi!

Gospodin Fog htjede sunuti iz vagona, ali ga Paspartu obustavi govoreći: „To je moj posao.“ Neopazice prošulja se kroz vrata i za čas bijaše pod vagonom, odakle je velikom brzinom hvatajući se lanaca i vagonskih dijelova otpuzao prama prednjemu dijelu vlaka, dok su se povrh njega ljuto borili. Napokon stiže do lokomotive, te joj odveza pouzdane lance i pokuša odvinuti priječnicu. To mu doduše ne pođe za rukom, ali se makina slučajno strese i porine priječnicu. Odriješeni vlak iđaše sve polakše, a lokomotiva odjuri dalje dvostrukom brzinom. Vlak iđaše još nekoliko časova, te napokon stade stotinu koračaja ispred postaje Kearnejske.

Čuvši pucjavu poslao zapovjednik tvrđice odio svoje čete pred vlak, ali prije nego se taj zaustavio bjehu lukavi Siuksi brzo podbrusili pete.

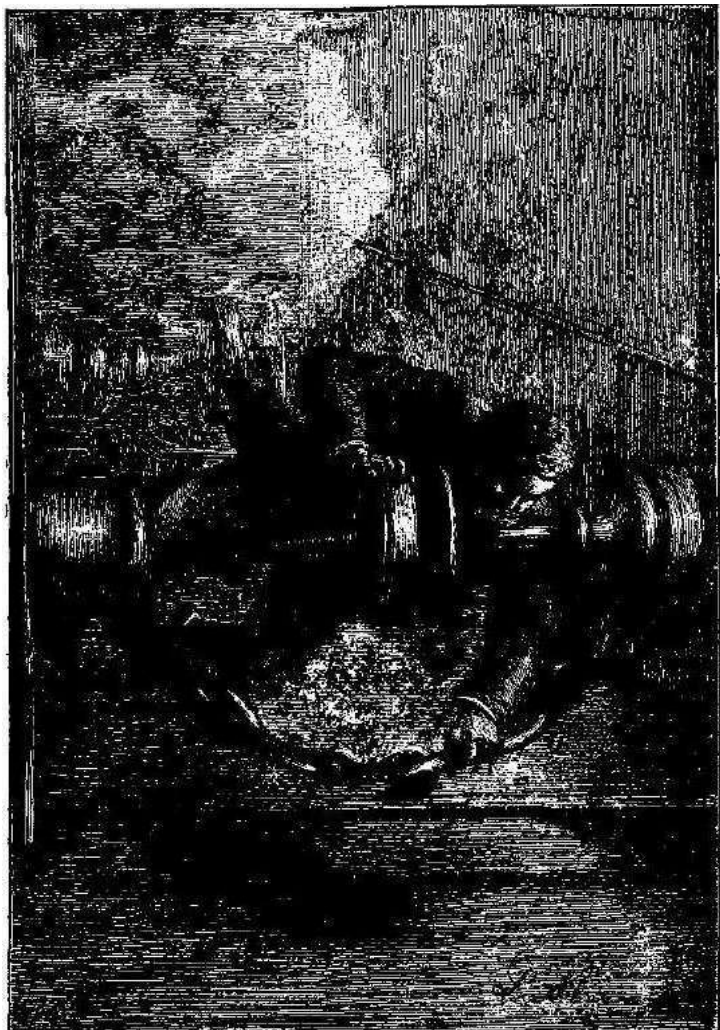
Putnici siđoše s vlaka i spremiše ranjenike u sobi kolo-dvorskoj, gdje nađoše liječničku pomoć. Više njih bješe teško ranjeno, među njima pukovnik i vlakovođa, ali nijedan ne bješe smrtno ranjen. Gospođa Auda i gospodin Fog ostadoše neozlijeđeni, a agenat Fiks dostao se lake rane na ruci. Grijača, mašiniste i nekolicine putnika nestade; među njima bješe i srčani Francuz Paspartu. Da li su u boju poginuli ili od divljaka kao sužnji odvedeni? Na to pitanje nije znao nitko odgovoriti.

Gospodin Fog bješe s gospođom Audom izašao na peron. Bješe mu odlučiti se, što da radi; pa kad vidje, da je mlada udovica vrlo zabrinuta te željno iščekuje njegovu odluku, reče odrešito:

— Moramo ga spasti! Ja ću ga Indijancima oteti, ali ne smijemo ni časa počasiti!

Mlada se Inđanka maši njegove ruke, a stisnuvši je i do suza ganuta reče: „Plemeniti mužu!“ Gospodin se Fog obrati k prisutnomu satniku tvrđice i reče:

— Moj gospodine, nestalo nam je triju putnika, po svoj su prilici od Siuksa zaslužnjeni; moramo za Indijancima poći u potjeru i nesretnike izbaviti.

PASPARTU SPASITELJ VLAKA

— To je vrlo pogibeljno! odgovori satnik, pa ja ni ne smijem ostaviti povjerene mi tvrđe.

— Svejedno, radi se o životu triju ljudi!

— Istina, — — — ali ja ne mogu radi tri čovjeka staviti na kocku život od pedeset ljudi!

— Ali je to vaša dužnost!

— Nitko me, gospodine moj, ne smije sjećati na moju dužnost!

— E pa dobro, reče posve mirno gospodin Fog, onda ću poći sam!

— Što, gospodine Fog, usklikne Fiks približivši se; vi hoćete sami da pođete u potjeru za Indijancima?

— Jest, to sam nakanio! Zar mislite, da ću ostaviti na cjedilu svoga slugu, koji mi je život spasio?

— Nipošto! usklikne satnik skrivajući svoje ganuće; vi ste čovjek plemenita srca! a obrativši se vojnicima produlji:

— Trideset momaka, koji su spremni u potjeri sudjelovati, neka stupe naprijed!

Ali nijedan ne htjede zaostati, i tako odabraše tridesetoricu pod vodstvom staroga stražmeštra u pratnju gospodina Foga.

Zahvalivši se kapetanu i oprostivši se s gospođom Audom, predade joj Fog svoju putnu torbu i preporučiv je brizi i nastojanju gospodina Fiksa, ako se on ne bi više povratio, otputi se sa svojom četom. Gospodin Fog obeća vojnicima nagradu od tisuću funti, ako spase sužnjeve.

Gospođa Auda uđe u jednu sobu kolodvora i našavši se u njoj sama stade misliti na gospodina Foga, kako je velikodušan i plemenit, kako miran i zdušan. On žrtvova svoj novac, a sad eto meće i svoju glavu u torbu neokljevece vršeći svoju dužnost. I gospodin Fiks bješe uzrujan, mišljaše na gospodina Foga, ali u posve drugom smislu.

— Kolika li sam bio luda! reče sam sebi, kad se razidoh s čovjekom, kojega sam progonio oko cijele zemlje; nađe li sada svoga slugu živa, sve će od njega saznati, pa se ne će povratiti, a ja mogu sa svojom uhitnom zapovijesti u džepu i s ovom indijskom gospođom na vratu zjala prodavati.

Polako prolazaše vrijeme. Oko dvanaest sati o podne bješe gospodin Fog s vojnicima otisao, a sad je već bilo dva sata poslije podne. Iznenada se od istoka začu zviždanje, a skoro iza toga primijetiše, kako se kroz maglu polako primiče lokomotiva. Bješe to makina vlaka u postaji zaustavljena, koja je munjevitom brzinom s mašinistom i grijačem odjurila bila.

S nedostatna kurenja utrnuo se oganj, para oslabila posve, a maki-
na, prevalivši po prilici dvaest milja preko postaje Kearnejske,
napokon i sama stade,

Mašinista i grijač, samo prividno mrtvi, oporaviše se
iza duge nesvjestice, a mašinista vrati lokomotivu misleći, da je
zaostali vlak u pogibli. Grijač odmah potkuri oganj, i tako prispije
lokomotiva sa spašenicima opet u postaju Kearnejsku.

Putnici se tomu vrlo obveseliše izuzevši mladu Inđan-
ku, koja zabrinuto upita vlakovođu, da li vlak ne će počekati, dok
se povrati gospodin Fog s nestalim suputnicima.

— Veoma žalim, odvratili upitani, ali smo već tri sata
zadocnjeli, a služba se ne smije zanemariti.

— Kada ovuda prolazi slijedeći vlak iz San-Franciska?
upita opet gospođa Auda.

— Gospodo, tekar sutra navečer, odvratili vlakovođu.

— To je prekasno! uskliknu mlada gospođa. Vi morate
čekati.

— Ne smije nikako da bude; molim ulazite!

— Ja ostajem ovdje! odvratili mu gospođa.

Dok su se ovi tako razgovarali, unesoše i smjestiše ra-
njenike u vagone, isto tako uljezoše i drugi putnici, a vlak odmah
iza toga odjuri. Gospodin Fiks bješe također zaostao.

Sjednuvši na klupu sjedaše kao da je iz kamena istesan
zamislivši se u svoje misli.

Sat prođe za satom; bilo se unevremenilo i ljuto zastud-
njelo; hladan vjetar počeo popuhavati snježnom vijavicom preko
prostrana, pusta kraja, pokrita snježnim pokrovcem. Pa ipak bi go-
spođa Auda svaki čas izlazila iz čekaonice i na peronu se šetala, ne
bi li kroz snježnu vijavicu opazila, da gospodin Fog sa spašenicima
dolazi. Pazljivo bi slušala na svaki i najnesetniji šušanj, ali joj sve
bijaše uzalud.

Tako prođe popodne i večer u nespokojnu čekanju, čiča
zima postajaše sve to žešća; posve se unočilo, vijavica snježna uti-
šala se; mrtva tišina spustila se nad ravnicu, i nikakov šušnjic ne
uznemirivaše mrtve tišine.

Gospođa Auda leže počivati; ne mogavši dugo zaspati
napokon je umornu spopade polusan, od koga se opet prene izmo-
rena teškim sanjama, te joj se sve misli vrzle oko gospodina Foga i
opasnosti, kojima se izvrgao.

Kada se je drugoga jutra na maglovitu obzorju pomolilo sunce hladno i napola tamno, a još uvijek ne bijaše traga ni gospodinu Fogu ni njegovoj pratnji, veoma se zabrine i satnik, a gospodin Fiks već odavna mnijaše, da će se vojnici svakako vratiti bez gospodina Foga i Paspartu-a. — Uto se iznenada izdaleka začuše pojedini hici iz pušaka. Svi sunuše na peron i doskora opaziše, gdje se četica po milje od prilike daleko u najboljem redu približava. Četi na čelu bijaše gospodin Fog, do njega stupaše Paspartu i druga dva putnika, što ih izbaviše od Siuksa.

Kličući dočekaše na kolodvoru i izbavitelje i izbavljenike. Gospodin Fog predaše satniku obećanu vojnicima nagradu, a ovaj odvažnomu izbavitelju srdačno stisne ruku. I gospođa se Audamaši ruke Fogove, te je orosi suzama radosnicama, a gospodin Fiks ne progovori ni riječi, već samo motraše gospodina Foga. Teško bi nam bilo razlučiti, kakova li mu čuvstva obuzeše srce.

Sad tek Paspartu ispriповjedi, da su divljaci njega i druga dva putnika sobom odvukli kakovih deset milja i da su se onda zaustavili. Tu pokušашe ulovljenici pobjeći. Paspartu obori svojom pesti trojicu svojih čuvara, te se zametnu ljuta borba, koja se dolaskom gospodina Foga i vojnika dovrši, jer su Siuksi podbrusivši pete pobjegli.

— Ali gdje je naš vlak? usklikne Paspartu obazirući se na sve strane.

— Taj je još sinoć odjurio, odvrati Fiks.

— A kad dolazi slijedeći? upita gospodin Fog.

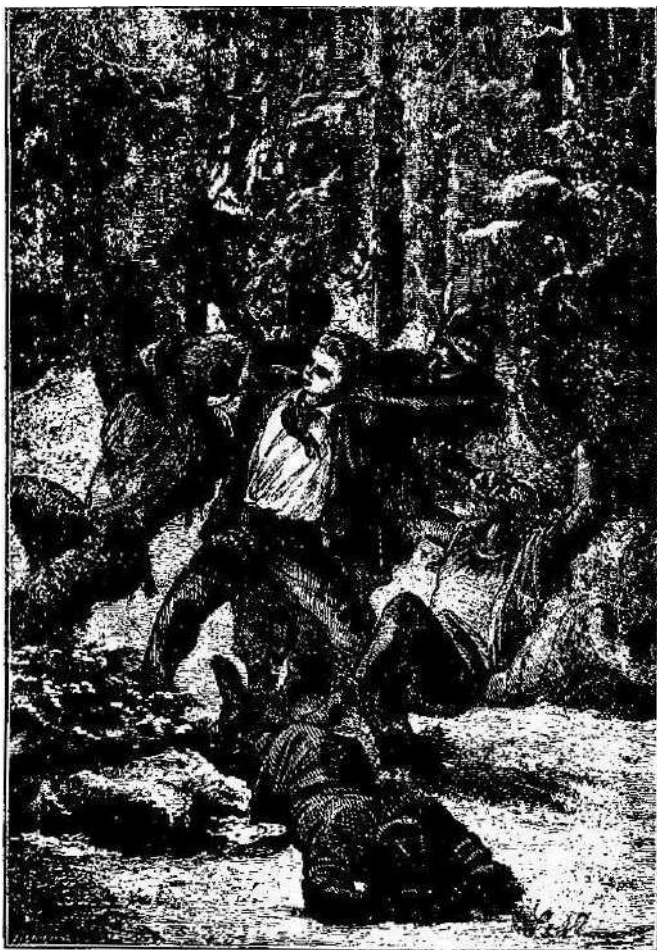
— Tekar večeras, odvrati Fiks.

— Onda ćemo za dvaest sati zadocnjeti, reče posve mirno gospodin Fog.

POGLAVLJE ČETRNAESTO

Paspartu samo da ne poludi. Ako i bez svoje krivnje, pak bješe on uzrokom zadocnjenja. Sad mi je, tako mišljaše, gospodar propao! Uto se približi Fiks gospodinu Fogu i pogledavši ga u oči, upita:

— Zar biste vi s ovoga zakašnjenja mogli biti na šteti?

PASPARTU OBORI JEDNIM ZAMAHOM TROJICU

— Svakako, odgovori Fog, moram 11. prije 9 sati uvečer biti u New-Yorku, da uzmognem upotrijebiti parobrod, koji polazi u Liverpool; mnogo mi je stalo do toga!

— Da se nijeste upustili u borbu s Indijancima, reče Fiks, bili biste već 11. ujutro prispjeli u New-York.

— Zaista, dvanaest sati ranije.

— Po tom bi osam sati trebali, da ovaj razmak nadoknadite.

— Zaista, ali kako? ,

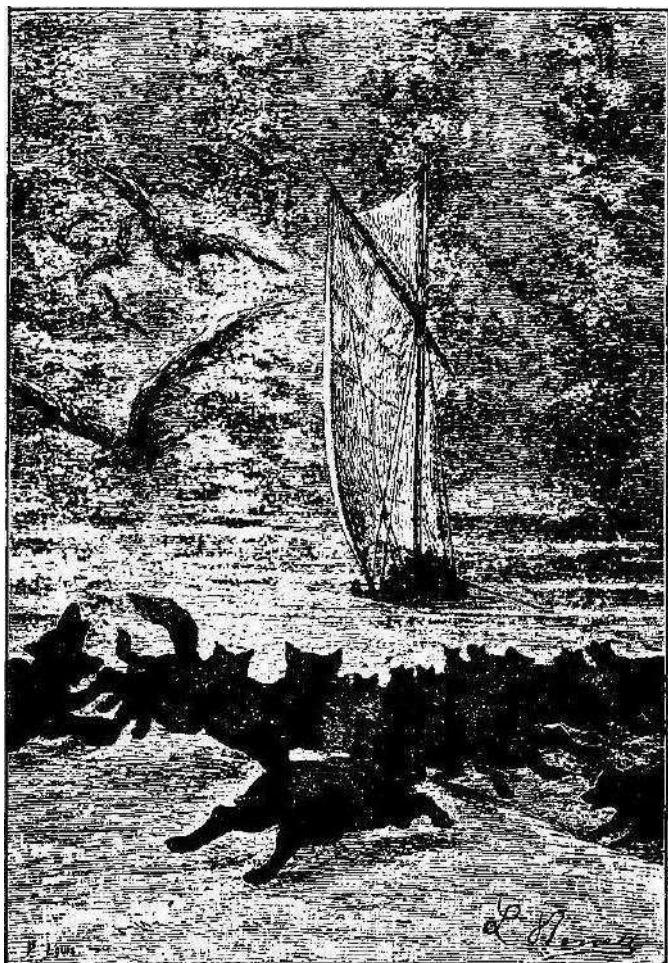
— Ja tomu znam lijeka, reče Fiks, pokazujući čovjeka, koji se je po peronu šetao. Taj čovjek ima, kako mi sam reče, saone na jadra, pa pošto je vjetar prijatan, mogao bi vas odsanjhati do postaje Omaške, odakle često polaze vlaci u Čikago i New-York.

Gospodin Fog zovne toga čovjeka, pa se sva trojica otputiše do njegove kolibe, da vide te saonice. Zvaše se taj čovjek Mudge.

Bjehu to čudnovate saone. Na dva dugačka balvana, zavinita u vis, bijahu pribite nekakve daske, na kojima se mogaše smjestiti pet do šest osoba. Treći dio tih dasaka, i to njihov prednji kraj, imadaše katarku i ogromno brigantinsko jadro. Željezo čvrsto kvačāše tu katarku, na kojoj bijaše i željezna motka, uz koju se mogaše pričvrstiti veliko prednje jedro. Straga bijaše krmilo, kojim se ravnahu saonice.

Te saonice bijahu dakle poput kakve jahte. Kada zimi snijeg zaustavlja željeznice, onda te saone prevoze putnike od jedne postaje do druge, i to veoma brzo. Dobra su jadra na tim saonicama bolja nego na ikakvu kutru (vrst jedrenjače); pa kad vjetar duva straga u te saonice, onda lete brže od brzovlaka širokim prerijama.

Doskora se pogodiše. Viasnik saonica obeća gospodinu Fogu, da će ih za nekoliko sati prevesti do Omahe, i tako se gospodin Fog mogaše nadati, da će potraćeno vrijeme moći nadoknaditi, samo mu valjade odmah krenuti na taj vratolomni put. Spočetka ne htjede, da se gospođa Auda muči na tom tegotnom putu; zato joj ponudi, neka ostane u Kearnejskoj postaji, a da će na nju paziti Paspartu. Valjano momče obeća draga srca, da će otpratiti mladu gospođu u Evropu ljepšim putem i udobnijim prevozilom. Ali gospođa Auda ne htjede nikud od gospodina Foga; ta se Audina odluka vrlo svidje Paspartu-u, jer se nije htio rado rastaviti od svoga gospodara i ostaviti ga u pratnji Fiksovoj, kojemu je znao nakane, Tako se oko osmoga sata sprema na put. Kada putnici posjedaše u saone, stisnuše se jedno uz drugoga i svi se dobro zaogr-

VUCI BJEŽE ZA SAONICAMA

nuše u kožuhe i pokrivače. Oba jedra budu razapeta; vjetar se upne u saonice, a ove polete munjevitom brzinom preko širokog, snježnoga kraja. Razmak od tvrđice Kearnejske do postaje Omaha iznosi od prilike dvije stotine milja, koje su putnici uz povoljan vjetar mogli prevaliti za pet sati. Ako dakle na

putu ne bude nikakovih zapreka, moradoše putnici oko jednoga sata poslije podne stići u Omahu.

Mudge vlasnik saonica stajaše uz krmilo i vješto upravljajaše saonicama preko svake neravni tla, tako da se činilo, kao da se voze u laganoj lađici morem; ali brzom vožnjom povećana studen bijaše tolika, da nijedan od putnika nije mogao ni riječi progovoriti; samo Mudge-u, naviklu takovu putovanju, ne smetaše taj oštri zrak. On reče:

— Ako se ništa na saonicama ne slomi, prispjet ćemo točno.

To mu bijaše i jedina želja, jer mu je gospodin Fog obećao posebnu nagradu, ako za vremena prispiju na određeno mjesto.

Tako jurahu saonice svedž širokom snježnom ravni preko rijeka i potoka, koji su bili svojim čvrstim ledenim pokrovcem prilično jednake površine s ravnicom, tako da prijelaz preko njih nije bio nikakovom zaprekom. Ravnica bijaše posve pusta i prazna. Oko ne vidje tudijer niti sela niti postaje niti tvrđice. Kadikad opaziše na trenutak kakovo stablo. Jata divljih ptica, uplašena šumom saonica, preletješe kadikad preko saonica, a kadikad pojuri i nekoliko prerijskih vukova, da dostignu saonice. Paspartu htjede nekoliko puta opaliti samokres na kojega vuka, koji se je najbliže prikućio saonicama. Da je samo jedna zapreka zaustavila saone, eto putnika u najvećoj opasnosti, ali saonice ne izdaše, uvijek pretekoše gladne vukove, koji ostadoše u preriji urličući.

Oko podne opazi Mudge, da saonice prelaze preko smrznuta Plate-rivera, ali ne reče ništa znajući, da ima još dvaest milja do Omahe. Ne minu ni sat, a vješti vozač skoči od krmila i pritegne užeta od jedara. Saonice letješe još po milje bez jedara, te napokon stadoše, a Mudge pokazujući na hrpu snijegom pokrityh kuća usklikne:

— Evo nas na mjestu!

Paspartu i Fiks skoče na zemlju i protresavši ukočene udove pomogoše gospođi Audi i Fileasu Fogu sići sa saonica. Gospodin Fog nagradi gospodski Mudgeja, komu Paspartu stisnu ruku. Nato pođu putnici u kolodvor, gdje je brzovlak za polazak u Čikago spreman stajao.

Jedva što su putnici u vlak ušli, krene vlak i letimice projuri državom Jova preko Concil Beufsa i Jova-City-a. Noću

prijeđoše preko Misisipija i Rok-Islanda u državu Illinois, a drugi dan, oko četiri sata s večera, prispješe u Čikago. Odatle polaze svaki čas vlaci u New-York; upotrijebiše prvi vlak, koji skoro iza toga pođe; a kao da se znalo, kako je gospodinu Fogu hitno, brzaše vlak uskorenom brzinom kroz države Indijaniju, Ohio, Pensilvaniju, New-Jersey kraj gradova i sela, dok napokon dne 11. prosinca spetiše Hudson, te noću u jedanaest sati i dvaest i pet časova uđoše u kolodvor New-Yorški.

Gospodin je Fog računao, da će ovdje odmah naći lađu za Liverpool, ali je posljednja lađa bila krenula, a prije 14. prosinca ne bješe nijednoj poći u Evropu. Posljednja nada, da će pravodobno stići u London, kao da mu se izjalovila, ali gospodin Fog još sveudilj ostade kao prije miran. Potraživši uzalud na lučkoj obali lađu, reče:

— Sutra ćemo na put!

Gospodin Fog, gospođa Auda, Fiks i Paspартu dadoše se prevesti preko Hudsona, sjedoše u fijaker, koji ih odveze u gostionu St. Nicolas u Broadwaju. Tuj večeraše te polijegaše spavati.

Sutradan ranom zorom izade gospodin Fog sam na Hudsonovu obalu i pomno pregledavaše lađe tu usidrene. Iza duge potrage napokon opazi parobrod na vitla, koji mu se pričini spremnim na polazak. Preveze se u čamcu do lađe i uspne se odmah na palubu, gdje nade kapetana, ljudeskaru mrka pogleda od kakovih pedeset godina.

— Jeste li vi ovoj lađi kapetan? upita Fog.

— Jesam! odgovori taj.

— Ja se zovem Fileas Fog!

— A ja Andrew Speedy!

— Polazite li skoro i kamo?

— Za jedan sat u Bordeaux!

— Kako vidim, nemate putnika; ne biste li mene i moja tri suputnika prevezli u Liverpool?

— Rekoh vam, da plovim u Bordeaux, a k tomu ne primam nikada putnika; vozim samo kamenje!

— Ali ja moram poći u Liverpool, pa ne mogu do prek-sutra čekati, kad slijedeći parobrod polazi. Tko je vlasnik te lađe?

— Lađa je moja vlasništvo, gospodine! odgovori kapetan.

— Iznajmit ću je za put u Liverpool.

— Nipošto!

— Kupit ću je od vas!

— Nije na prodaji.

Dosad je gospodin Fog mogao svojim bankama sve postići; ovdje bješe druga; u licu kapetanovu mogaše primijetiti, da se ovaj ne da podmititi. Ali lađu za prijevoz preko oceana morade Fog smoći, stoga čas dva promisli, pa obrativši se Andrew-u Speedy-u, reče:

— Hoćete li nas barem povesti u Bordeaux?

— Ne ću ni onda, ako mi platite dvije stotine dolara!

— Platit ću vam dvije tisuće, i to od osobe.

Sad se kapetan pogladi rukom po čelu. Dobitak od osam tisuća dolara bez promijenjene putne svrhe ipak ga se silno kosnu, stoga napokon reče:

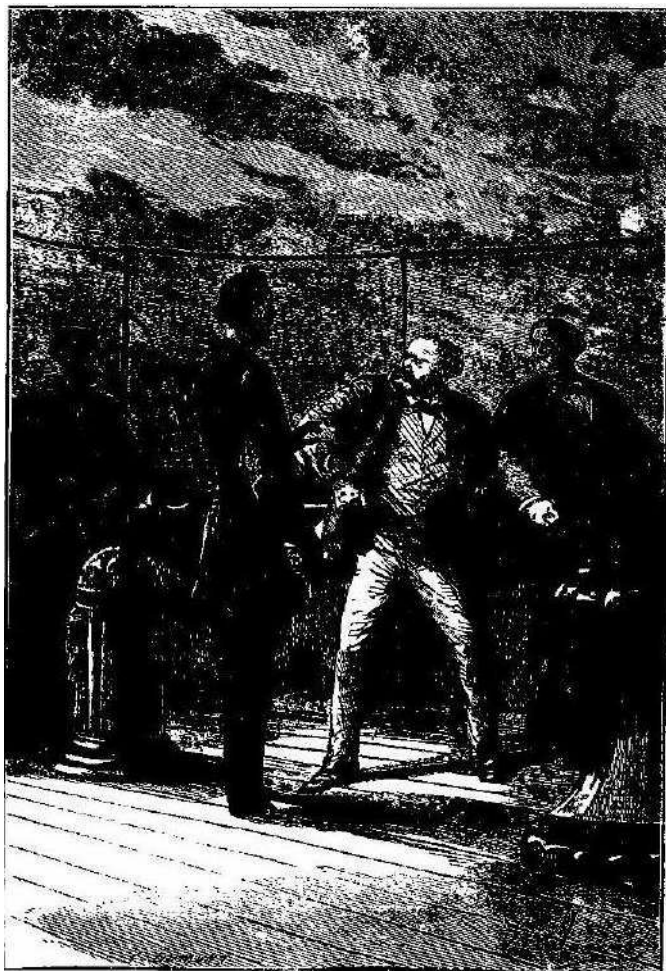
— Polazim u devet sati, ako dotle budete sa svojim suputnicima na mjestu, povest ću vas!

— U devet sati eto nas sviju na lađi! reče Fog.

Bješe već osam sati i po, kad je gospodin Fog davši se prevesti na kopno sio u fijaker i odvezao se u gostionu. Tu priopći svojim suputnicima, da je našao lađu spremnu za polazak. Ponudi mjesto u lađi gospodinu Feksu, koji ponudu primi, i točno u devet sati ukrcaše se svi u „Henriettu“, kako se lađa zvala.

„Henrietta“ bješe trgovačka lađa lijepa oblika i dobre građe. Korito joj bješe od željeza, a gornji dijelovi i nutarnji nared od drveta. Plovila je veoma brzo; cilj joj bješe Bordeaux, a gospodin Fiks razmišljaše, što li je Fog nakanio zaputivši se u Bordeaux. On pak imadaše posebnu osnovu.

Sutradan dne 13. prosinca pope se mjesto kapetana Speedy-a na zapovjednički most gospodin Fog i preuze tim upravljati lađom. Vlasnika lađe bjehu zatvorili u njegovu kabinu, otkuda vikaše i kričaše. Bijaše mu od nevolje, a uzrok tomu bijaše posve jednostavan. Fog htjede u Liverpool, a kapetan nikud nego u Bordeaux. Ne bijaše druge ni Fileasu Fogu, nego put Bordeaux-a; ali ni trideset sati ne proboravi Fileas Fog u lađi, a njegovi novci počiniše čudesa Božja: predobiše svu momčad, mornare i grijače, tako zakapetanova lađom sam Fog, a lađa „Henrietta“ krene put Liverpoola.

FILEAS FOG KUPUJE LAĐU

Bješe to vragometno poduzeće, ali si gospodin Fog ne znade drugačije pomoći. Gospođa se Auda bojala zlih posljedica, koje bi mogle tim poduzećem nastati; Fiks se zabezknuo,

a Paspartu mišljaše, da je ta stvar sasvim jednostavna i krasna, te da je njegov gospodar kapetan od oka.

Prvi dan putovahu bez ikakvih zapreka; duvaše vjetar od sjeveroistoka, a „Henrietta“ lećaše razapetih jedara poput oceanske lađe; ali kad 13. prosinca obađoše oko rta Newfundlandsko-ga u kraj za sve brodare opasan, promijeni se vrijeme, zahladi i udari vjetar od jugoistoka. Gospodin Fog dade spremiti jedra i uskori paru, ali uza sve to popusti brzina lađe, a vjetar se provrgne u pravu oluju. Paspartu i gospoda Auda pobojaše se, da „Henrietta“ ne će odoljeti silnim valovima, ali im se gospodin Fog smjelo i sretno uklanjaše; on ukroti bijesno more držeći se neprestance put istoka.

Napokon se 16. prosinca utiša bura, ali vjetar još duvaše od jugoistoka, tako da se jadra za uskorivanje parne snage ne mogahu upotrijebiti; k tomu pridode još nešto, čemu se Fog nije nadao. Dođe naime mašinista na palubu i priopći gospodinu Fogu, da im ponestaje ugljena.

— Kako je to moguće? upita začudivši se Fog, jeste li dobro pogledali ?

— Tako je, kako ja velim, odgovori mašinista. Za put u Bordeaux bješe zaliha ugljena dostatna, ali se za duži put nijesmo opskrbili, imamo samo još za tri dana ugljena.

Gospodin Fog odgovori mirno:

— Tomu će se naći lijeka!

Paspartu bješe slučajno nablizu, pa čuvši, o čem se radi, silno se uplaši i reče samu sebi: „Hoće li se moj gospodar znati i iz te neprilike izvući?“ Ta mu se zapreka vrzla glavom, pa premda je bio naumio s policijskim agentom što manje opčiti i govoriti, osjeti sada potrebu, da s njim o toj zapreci govori. Otkad je gospodin Fog preuzeo upravu lađe, bijaše gospodin Fiks uvjeren, da je gospodin Fog samo stoga izveo taj silovit način, da se spasi, pa radi toga odgovori Paspartu-u:

— Sve je to sljeparija! Zar vi zbilja mislite, da mi putujemo u Liverpool?

— Naravno, ta kamo bismo inače putovali ? odgovori Paspartu. Gospodin Fiks saže ramenima i ode muče od Paspartu-a.

Međutim se gospodin Fog dosjeti lijeku i pozva k sebi mašinistu.

DEMOLIRANJE PAROBRODA „HENRIETTE“

— Ložite i ne štedite, dok sve gorivo ne dogori, reče mu, a lađa uze uskorenom brzinom letjeti.

Dne 18. prosinca javi mašinista, da će za koji sat ponestati ugljena.

Bilo je o podne; gospodin Fog zapovjedi Paspartu-u, da mu prizove kapetana Speedy-a. Paspartu je kapetana za njegova sužnjevanja dvorio jelom, a sad mu se pričinu vragometnim poduzećem, pustiti ga iz kabine. Ipak pođe u zadnji dio palube i skoro iza toga osvanu na palubi kapetan Speedy bijesno pušuci i kunuci.

— Gdje smo? povika usopljen od srdžbe na gospodina Foga.

— Sedam stotina i sedamdeset milja od Liverpoola, odgovori Fog posve mirno.

— Gusaru! usklikne Speedy, vi razbojniče!

— Pozvah vas, gospodine, produlji gospodin Fog, da ponovim svoju molbu, da mi prodate svoju lađu!

— Ne ću, pa ne ću! povika Speedy.

— Prisiljen sam vaše lađu spaliti, naime samo drvene dijelove, jer nam je ponestalo ugljena.

— Šta, moju lađu spaliti? krikne kapetan, ta ona vrijedi pedeset tisuća dolara! .

— Dat ću vam za nju šezdeset tisuća! reče Fog izvadiвши iz svoje torbe svežanj banaka i pružajući ih kapetanu.

— Šezdeset tisuća! To počini čudesa. Andrew Speedy bješe Amerikanin, a kao takav vidjevši toliku silu novca ostade sav začaran. Presta se smjesta srditi porad dojakošnjega postupka. Lađa bješe dvaest godina stara, a ponudena kupovna ogromna.

— A željezno korito? upita kapetan znatno nježnijim glasom.

— Korito i mašina ostaju vašim vlasništvom, odgovori gospodin Fog.

— Pristajem! reče Andrew Speedy, uzme banke i prebrojivši ih spremi u svoj džep.

Gledajući to Paspartu problijedi, a Fiksu umalo da ne pade kap. Dosada izdade gospodin Fog gotovo dvadeset tisuća funti, a sada je evo poklonio kapetanu Speedy-u korito i mašinu, tj. glavne dijelove lađe. Ne mogaši to pojmiti ne

bjehu se još prestali čuditi, kad Fileas Fog obrativši se kapetanu reče:

— Vi se, gospodine, čudite, što vam za vašu lađu platih toliku kupovninu ostavivši vam najvrednije dijelove lađe. Ja gubim dvaest tisuća funti, ako 21. prosinca u večer u osam sati i četrdeset i pet časova ne stignem u London. Vaše me je krzmanje odvesti nas u Liverpool prisililo poslužiti se lukavošću; dadoh vas zatvoriti, a da ne budete kvarni, poklonih vam korito i mašinu lađe; drvene ću dijelove spaliti, da čim prije preplovim ocean!

— Grom i pakao! usklikne Speedy, pri svem tom sam ja dobro pazario; imadem dobitka do četrdeset tisuća dolara. Ali znate li što, kapetane Fog, u vas je međer čitavi Jankee. Tim mišljaše srećom razdragani raskapetan gospodinu Fogu osobito ugoditi.

— Sad, reče Fog svim prisutnima, među kojima bješe i Paspartu, razlupajte unutarnji nared i ložite njim mašinu. Dne 21. prosinca o podne moramo biti u Liverpoolu!

Da se postigne primjerena toplina, trebalo je upotrijebiti veliku množinu goriva. Još istoga dana dođe na red zadnji dio palube, zatim kabine, rufle i kriva paluba; 19. prosinca baciše u o-ganj jarbole, rogove i nastavke, a 20. prosinca spališe debela perila, oklope i što je još bilo drveno pod vodom, ali taj dan opaziše o-balu islandsku i festenetski svjetionik, a noću oko 1. sata usidri se „Henrietta“ u luci Kenstovenskoj.

Fileas Fog rastade se s kapetanom Speedy-em, koji ga čvrsto pri rastanku lupi rukom o ruku, a naši putnici odmah se iz lađe iskrcaše, pa oko dva sata sjedoše u brzi vlak, koji je polazio u Dublin. Rano u zoru stiže vlak u Dublin i ustopice stupiše u parobrod, koji 21. prosinca dvadeset i jedan čas prije 12. sata stiže u luku Liverpoolsku. Još samo šest sati, pa evo Foga u Londonu!

Gospodin se Fog baš htjede uputiti do kolodvora, kad ali mu policijski agenat Fiks zakrči put i metnuvši mu ruku na rame, reče:

— Jeste li vi Fileas Fog?

— Jesam, gospodine!

— U ime kraljice ja vas zatvaram!

POGLAVLJE PETNAESTO

Fileasa Foga pritvoriše u maloj sobi carinare liverpool-ske, gdje mu bješe prenoćiti, dok ga otpreme u državnu uzu londonsku.

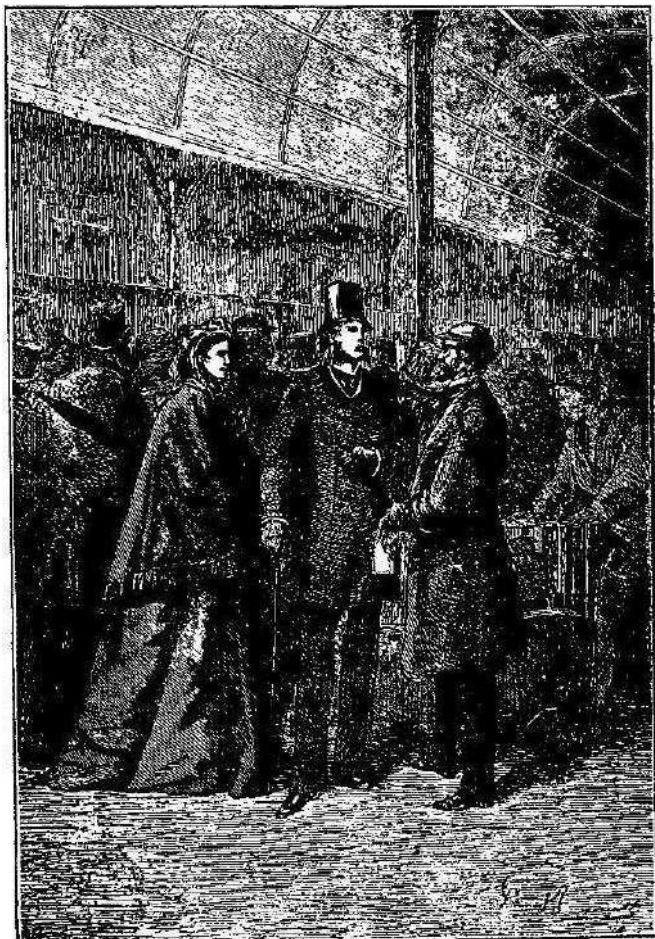
Paspartu htjede smrviti agenta, kad je zatvorio njegova gospodara, ali ga uzdrža momčad policijska, koju je Fiks u pomoć prizvao bio. Taj se događaj gospode Aude tako silno kosnuo, da ne znađase sirota, što bi mislila o svem tom. Gospodina Foga, njezina plemenitoga izbavitelja, poštenoga i srčanoga gentlemana zatvoriše poput nitkovića i rđakovića. Mlada se gospođa tomu oprije; srce joj uskipi, a niz lica joj poteku suze, što ne mogaše ništa učiniti, da izbavi svoga izbavitelja.

Fiks izrazi gospodi Audi svoje sažaljenje, što je dao uhititi gospodina Foga, kako mu je bila dužnost, te se udalji sa policijskom momčadi,

Ostavši Paspartu s gospođom Audom u trijemu carinare ispriповjedi joj cio događaj; ali oboje bješe uvjereni, da gospodin Fog ne može biti krivcem tolikoga zločina; da će se cijela stvar na korist gospodina Foga doskora razjasniti, o tom ne dvojahu niti časa, ali on uza sve to bješe čovjek uništen. Tako blizu na cilju, koji je morao postići, bješe ipak sve njegovim zatvorom propalo.

Paspartu si stao u velike predbacivati, što svoga gospodara nije upozorio na opasnost, koja mu je prijetila. Gospodin bi Fog sigurno agentu pružio dokaze o svojoj nevinosti ili barem ne bi o svom trošku oko zemlje poveo toga nitkovića, koji ga je zato sada unesrećio. Ali kakova im korist od pomaganja i jadikovanja? Ne bješe pomoći! Oboje htjede gospodina Foga još jednom vidjeti i zato ostaše pred carinarom, ma da je bilo osjetljivo studeno.

Ali kako se ponio gospodin Fog u svoj nesreći? Nepomičan, bez ikakova znaka nemira i srdžbe sjedaše na klupi svoje uze, razmišljajući o svom strašnom položaju; njegovi bestrasni potezi lica više odavahu, da se pokorava svojoj sudbini, nego da misli na to, kako bi se izbavio. Pred njim na stolu ležaše mu sat, on mu promatraše kazala, kako se sveudilj odmiču; tad izvadi svoju bilježnicu iz džepa i zuraše na onu

U IME KRALJICE, JA VAS ZATVARAM!

stranicu, gdje je bilo napisano: »Dne 21. prosinca, u subotu u Liverpoolu«, pa onda pripisa: »80. dan, 11 sati 40 časova prije podne.« — Carinarski sat odbi jedan, odbi dva sata; sad bi se još mogao brzim vlakom u London odvesti i pravodobno prispjeti u reformski klub. Sjena zlovolje preleti mu preko čela.

U dva sata i po nastala vana vika, vrata se otvore, a gospodin Fog začu ljudske glasove. Posve jasno razabra glasove Fiksa i Paspardu-a; oči mu za čas sijevnuše; tad se otvoriše vrata, a gospođa Auda, Paspardu i Fiks sunuše u sobu.

Policijski se agenat hješe usopio, te jedva mogaše izustiti riječi:

— Oprostite, gospodine, — — nesretna pomutnja — — već prije tri dana uhitio tata — — — vi ste slobodni!

Gospodin Fog bješe dakle slobodan! Prikučivši se agentu, zamahnu objema rukama unatrag i nemilice udari objema pestima kukavca, tako da se je ovaj odmah srušio na tle.

— Tako valja! usklikne Paspardu gurnuvši Fiksa nogom. Tako dobi agenat svoju plaću.

Iza toga pobrza gospodin Fog s gospođom Audom i Paspardu-om na kolodvor, pa pošto je brzi vlak već prije jednoga sata otišao bio, naruči si Fog odmah poseban vlak, nu taj je smio poći tek u tri sata. Bješe još možno, da gospodin Fog u osam sati i trideset časova stigne u London, ako bude pruga uvijek nezapremljena; no na nesreću Fogovu bješe opetovanih, neotklonivih zapreka, pa tako pokazivahu svi londonski satovi osam sati i pedeset časova, kad je vlak ušao u kolodvor londonski.

Gospodin je Fog dakle obašao oko zemlje za osamdeset dana, ali je za pet časova zadocnio. — Oklada bješe za nj izgubljena.

Začudnom hladnokrvnosti podnije gospodin Fileas Fog taj udarac sudbine; pruživši gospođi Audi ruku uđe brzo u fijaker i odveze se u svoj stan. Paspardu-u bješe kupiti nešto živeža i za njima kući doći. Prispjevši u svoj stan označi Fog gospođi Audi jednu sobu i zamoli je, da ga za to večer ispriča, pošto mora neke svoje stvari urediti. On sam otiđe u svoje odaje.

Mlada gospođa bješe zdvojna; slučaje, da gospodin Fog snuje o zlu, pa kad se je Paspardu vratio, zaklinjaše ga, da motri svoga gospodara i pomno nad njim bdije. Otkada je gospodin Fog članom reformskog kluba, prvi put se evo desi, da ne ide u nj. Pa čemu da i ide? Oklada bješe izgubljena, njegovi ga sudruzi više ni ne očekuju; oni imaju u rukama doznačnicu za dvaest tisuća funti, koje mogu dići, kad ih je

volja. Gospodinu Fogu ne bješe do šetnje: on uredi svoje papire, napisa oporučnu ispravu i pođe počivati.

I gospođa Auda bješe legla počivati, ali od uzrujanosti i nemira ne mogne ni oka stisnuti. Paspartu sjednuvši na stolac pred vratima svoga gospodara ostade također budan.

Drugo ga jutro pozva gospodin Fog k sebi te mu naloži, da priredi za gospođu Audu doručak te joj priopći, da mu uredba njegovih stvari ne dozvoljava s njom doručkovati; nu da je moli za dozvolu, da može s njom s večera govoriti.

Paspartu zabrinuto pogleda svoga gospodara, ali na njemu ne primijeti ni traga kakovoj zlovolji ili uzrujanosti! Srce bješe Paspartu-u tako puno pečali, da je padnuvši pred svojim gospodarom na koljena uskliknuo:

— Mene kunite! Ja sam svemu kriv!

— Ustanite! reče posve mirno gospodin Fog, vi nijeste ničemu krivi!

Paspartu žalostan izađe i odmah otiđe gospođi Audi, koja ga je zabrinuto čekala.

— Milostiva gospođo, reče, ja ne mogu ništa da opravi-
m, nemam upliva na moga gospodara, ali vi biste mogli postići,
da ga odvratite od nesretne namisli; dao se po meni ispričati, da ne
može s vama zajutrakovati, a doveče moli za kratak sastanak i
dogovor.

— Sve ću pokušati, odgovori mlada gospoda; pričekaj-
mo samo do večera!

Dan prođe u nespokojnom čekanju; Paspartu se nemi-
ran verao po cijeloj kući, a gospođa Auda ostade zamišljena u svo-
joj sobi. U sedam sati i po dade je Fog upitati, da li ga može pri-
miti, a skoro iza toga stupi u njenu sobu. Pozdravivši je i sjednuvši
spram nje do peći reče gledajući joj mirno u lice:

— Gospođo, žalim, što sam vas uz takove prilike po-
veo u Englesku, pa vas molim za oprostjenje.

— Gospodine, ja.... poče stisnuta srca gospođa Auda.

— Dozvolite mi, da nastavim, govoraše gospodin Fog.
Kad zamislih osnovu izbaviti vas iz područja vaših fanatičkih
neprijatelja iz države, gdje vam je svaki čas prijetila nesreća,
bijah bogataš. Mogah vam ovdje u Engleskoj zasnovati nov

zavičaj, gdje ste mogli bezbrižno i sretno živjeti — — sad sam uništen.

— Pa možda sam, gospodine Fog, odgovori mlada gospođa, baš ja znatno doprinijela k vašoj propasti; stoga vas pitam, da li ćete mi moći oprostiti ?

— Vi znate, gospođo, da bih svoj cilj bio postigao, da me nijesu u Liverpoolu zaustavili. Vi u Indiji nijeste smjeli ostati, jer bjestе posve sigurni od progona tek onda, kad vas oni fanatici više ne mogoše dostići.

— Vi ste me, gospodine Fog, reče gospođa Auda, izbacili od strašne smrti, pa to još ne bijaše dosta, već mi još htjedoste u inozemstvu pribaviti siguran opstanak.

— Jesam, odgovori Fog, ali su prilike bile protiv mene; sada vas molim, da mi dozvolite ponuditi vas onim malim, što mi je još preostalo.

— A što nakaniste vi početi, gospodine?

— Meni ničega više ne treba! odvrati mirno Fog.

— Zar nemate rodbine, prijatelja? Čovjek, kakov ste vi, ne smije da tim oskudijeva!

— Sam sam, nemam roda, a sada valjda više ni prijatelja...

— Tad bih vas morala sažaljjevati, gospodine Fog, kad ne biste nikoga imali, koji bi vas mogao razumjeti, komu biste vi u srce mogli preliti jade svoje! Vele, da je i sama nesreća podnosiva za dva prijatelja!

— Jest, tako vele, gospodo! odgovori lagano gospodin Fog. Mlada gospođa ustade, pruži gospodinu Fogu ruku i reče:

— Gospodine Fog, želite li imati rođakinju i prijateljicu ? Hoćete li me uzeti za svoju ženu?

Kad ustade gospođa, ustade i gospodin Fog, i valjda prvi put u životu zasjaše mu se oči čudnim sijevom, a usnice kao da zadrhtaše. Mašivši se ruke Audine držaše je čvrsto u svojoj ruci i pogleda joj u lice. Iskreni i ljupki pogled plemenite žene, koja je sve pokušala, da spasi prijatelja, koji je nju izbavio, uroni se do u dno duše hladnokrvna čovjeka, a riječi mlade Inđanke odjeknuše otud.

— Jest, reče Fog, već odavna oćutih u svom srcu, što ne hijedoh priznati: zaista vas ljubim! Tako mi svih svetaca, kojima se svijet klanja, ništa me više od vas rastaviti ne će,

jer sam posve vaš; sad ću poradi vas, a s vama otpočeti sasna nov život.

Gospoda Auda pade na grudi svoga izbavitelja. Gospodin Fog pozove Paspantu-a i upita ga, da li nije prekasno pozvati časnoga župnika Wilsona i zamoliti ga, da sutra dođe u posjete.

— Nikad prekasno! usklikne vjerni sluga pun radosti.

Dakle do sutra o podne? reče gospodin Fog pogledavši sijevajućim očima gospođu Audu.

— Sutra o podne! odvrati gospođa, a Paspantu odbrza put župničkog doma.

POGLAVLJE ŠESNAESTO

Pošto se je pravi tat bankovnog novca u osobi nekoga James Stranda pronašao i bio dne 17. prosinca uhićen, svatko je u Londonu sažaljevaao, što je sumnja pala na poštovanoga gospodina Fileasa Foga, a njegov put oko zemlje i njegova oklada poče iznova sve zanimati. Sve se već zaboravljene oklade opet ponoviše i uglaviše, a ime Fileasa Fog bješe opet svima na jeziku.

Sudrugovi Fogovi u reformskom klubu bjehu posljednja tri dana veoma uzrujanani. Nitko nije znao, gdje se gospodin Fileas Fog desi, nitko nije bio o njem izviješten, pače nije ni policija znala, gdje je on, gdje li agenat Fiks. Brzujaviše na sve strane — ali ni otkud glasa. Samo se po sebi razumijeva, da je napetost od sata do sata rasla ne samo u užim krugovima reformskoga kluba, već u cijelom Londonu. Nove se oklade uglaviše, stare dobiše opet vrijednost; Fileas Fog posta iznovice predmetom žive burzovne igre.

Tako je svanuo odlučan dan 21. prosinca, pa se već pred večer sakupila silna svjetina pred palačom reformskoga kluba i u ulicama, koje k njoj vode, a pred njenim ulaznim vratima stajahu mešetari izvikujući kurze Fileasa Foga. Sve se više skupljaše radoznale svjetine, tako da je policiji teško bilo uzdržati red; čim se više približavaše odlučni čas, tim je više rasla uzrujanost.

Pet se Fogovih sudrugova bješe već u osam sati skupilo u velikoj dvorani reformskoga kluba. Svi: John Sullivan,

Samojlo Fallentin, Andrew Stuart, Walter Rudolf i Toma Flanagan bjehu silno uzrujani. Sat u velikoj dvorani označivaše jednu četvrt poslije 8 sata, kadno se diže gospodin Andrew Stuart i reče:

— Moja gospodo, za dvadeset časaka minut će rok, koji s gospodinom Fogom uglavismo; u sedam sati dvaest i tri časa stigao je posljednji vlak iz Liverpoola, a slijedeći prispjet će tek deset časova ispred ponoći. Da je gospodin Fileas Fog prispio u London večernjim vlakom, morao bi već ovdje biti; možemo dakle za izvjesno smatrati, da smo okladu dobili.

— Nemojmo se prije reda veseliti, reći će Samojlo Fallentin. Vi svi, moja gospodo, znate, da je naš drug bio uvijek točnost sama, pa dvojim, da će prije uglavljena vremena ovamo stići, ma da i je već u Londonu.

— Pa da i dođe, usklikne uzrujano Andrew Stuart, mislio bih, da je to njegov duh; to nije moguće.

— I ja pristajem uz mnijenje gospodina Stuarta, pače gospodin Toma Flanagan, ma da je gospodin Fog sve točno proračunao, kod takova su puta zapreke neizbježive, a zadocnjaj samo od dva tri dana dostatan je, da naruši svaki proračun.

— Za cijela vremena ne saznadosmo ništa o njemu, premda ima brzjava na cijeloj zemlji; to je i mene iznenadilo, prihvati John Sullivan.

— Oklada je za nj izgubljena, stoput ju je izgubio! vikne Andrew Stuart. Uostalom je „China“ jučer iz New-Yorka stigla, a to je jedini parobrod, kojim je on pravodobno u Liverpool prispjeti mogao! Pročitao sam popis putnika, i ne nađoh u njemu imena Fogova. U najpovoljnijem slučaju desi se sada naš sudrug jedva negdje u Americi, pa mislim, da se ne varam, kad velim, da će najmanje za dvaest dana zadocnjeti.

— I ja sam osvjedočen, nastavi gospodin Walter Rali, da si sutra svoju dobit kod braće Baring možemo podići.

— Još pet časova! usklikne Andrew Stuart gledajući na svoj sat, i predloži, da sjednu uz kartaški stol.

Kartaši sjedoše kartati se, ali im ne bješe do karata. Svaki bi čas pogledali na svoje satove, koji sada točno označivahu osam sati i četrdeset i tri časa. U dvorani nastala je za čas mrtva tišina, ali se izvana začu silna buka, pomiješana vikom

i krikom, zatim burno povlađivanje, iz kojega su se mogli razabrati glasni povici: „hura!“ i kletve.

Kartaši ustadoše. U taj se tren otvoriše dvokrilna vrata, a u njima se ukaza Fileas Fog praćen od veselo klikćuće svjetine, koja si je silomice osvojila ulaz u klupske prostorije. Stupivši nasred dvorane reče gospodin Fileas Fog mirno kao svagda doslije:

— Evo me, gospodo!

Gospodin Fileas Fog bješe zbilja u subotu dne 21. prosinca, u osam sati četrdeset i pet časova, stigao sam glavom u prostorije reformskoga kluba u Londonu. Ali kako je to moglo biti? Evo ovako:

Kada je Paspartu po nalogu svoga gospodara odbrzao do župnika Wilsona, da ga za sutrašnji dan radi vjenčanja pozove, ne nađe ga kod kuće; pričekava ga, a kad se župnik vrati kući i čuje, što gospodin Fog želi, odgovori Paspartu-u, da sutra ne može obaviti vjenčanja, jer da je sutrašnji dan nedjelja. Čim se je Paspartu o istinitosti ovih riječi osvjedočio, oprostio se od župnika i strelimice odbrza kući. Došavši doma, stupi usopljen u sobu gospodina Foga i izusti riječi!

— Vjenčanje — ne može — sutra — biti!

— Zašto ne?

— Jer je sutra nedjelja.

— Ta sutra je ponedjeljak, odvrati Fog.

— Nije, — danas je subota — vi ste pogriješili za jedan dan u svom računu te ranije stigoste za dvaest i četiri sata, a imate samo još deset časova vremena dobiti svoju okladu.

Ne časeći niti časa izleti gospodin Fog iz svoga stana, skoči u fijaker i zapovjedi vozaču, obećavši mu lijepu nagradu, da ga što brže odveze u prostorije reformskoga kluba; i tako prispje, kako već znamo, u osam sati četrdeset i pet časova u dvoranu društvene palače.

Tako je Fileas Fog, obašavši zemlju za ne potpunih osamdeset dana, dobio okladu.

No kako se to desilo, da se je savjestan i u svem točan čovjek mogao preračunati za cijeli jedan dan? To bijaše posve jednostavno. Putovao je put istoka, a kod svakog stupnja, koji je u tom smjeru prevalio, postao je dan za četiri časa

kraći. Oko cijele zemlje ima tri stotine i šezdeset stupanja, pa ako se kod jednoga stupnja dobivaju četiri časa, onda se kod tri stotine i šezdeset stupanja dobiva tisuću i četiri slotine i četrdeset časova, ili dvadeset i četiri sata. Da je protivnim smjerom putovao, izgubio bi baš toliko vremena. Kako znamo razilazio se Paspартu-ov sat već u Suezu skoro za dva sata od tamošnjega vremena, pa da je on svoju uru po savjetu Fiksovu svaki put naravnao, ne bi se ova pogreška dogodila bila.

Put je gospodina Foga stajao devetnaest tisuća funti, pa premda je okladu dobio, bješe mu ipak samo tisuću funti preostalo; no niti tih ne htjede imati, jer nije putovao poradi dobitka, već samo radi toga, da dokaže istinitost svoje tvrdnje. Pokloni dakle tih tisuću funti svomu valjanomu sluzi Paspартu-u.

Povrativši se doskora iz reformskoga kluba kući, pođe odmah gospođi Audi; a priopćivši joj posljedak svoga posjeta u klubu, upita je:

— Jeste li, mila Audo, još sporazumni sa ženidbom?

— To, moj prijatelju, odgovori mlada gospođa, moram ja vas sada pitati, jer ste sada opet bogati!

— Nipošto, odgovori gospodin Fog, taj je imutak vaš, jer je samo vašom požrtvovnom ženidbenom ponudom spašen!

— Ma da nije tako, dragi mužu, ipak ostajem do vijeka tvoja! reče Auda ogrlivši ga.

— Zaista moja! odvrati gospodin Fog ne bez ganuća,

Okladom se gospodin Fog nije dostao novčana dobitka; ali je dobio, što više vrijedi od srebra i zlata, dobio je dražesnu, ljubeznu suprugu, koja ga je učinila drugim čovjekom, najsretnijim suprugom.

